

● اول گفتار، بعد نوشتار

● خاورمیانه و ایالات متحده آمریکا

● چهره ماندگار استاد مرتضی ممیز

● نماز در اتاق ژنرال

● تجربه‌هایی در آموزش علوم تجربی

● تعلیم و تربیت و قطب‌های زندگی

● پای صحبت دبیران ریاضی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی
دفتر انتشارات کمک آموزشی

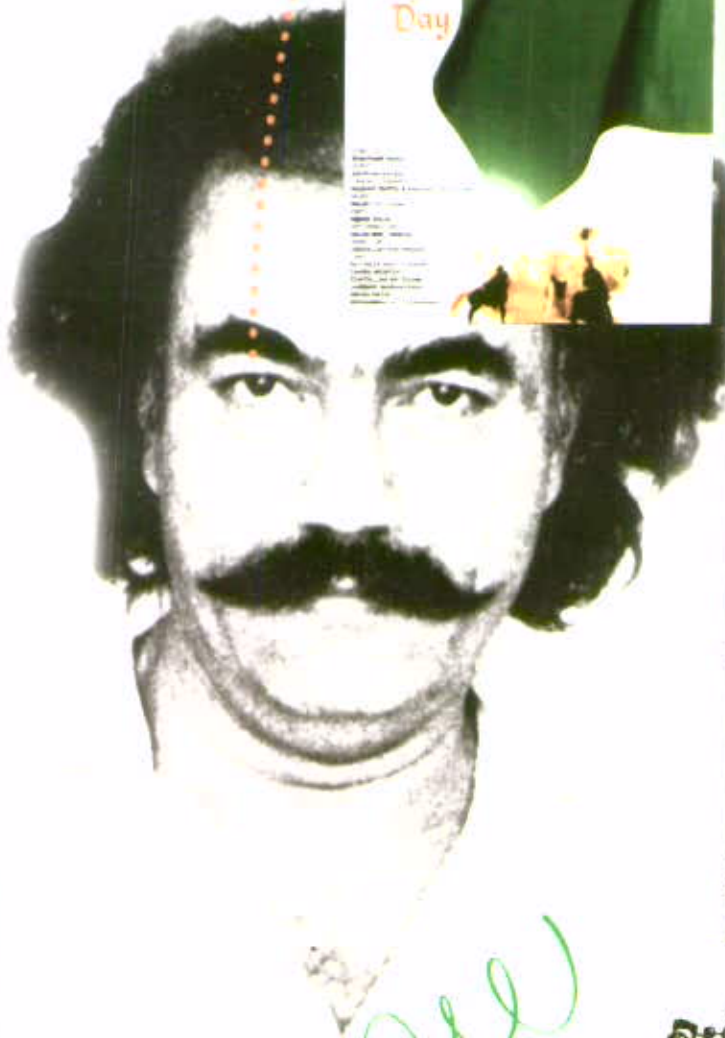
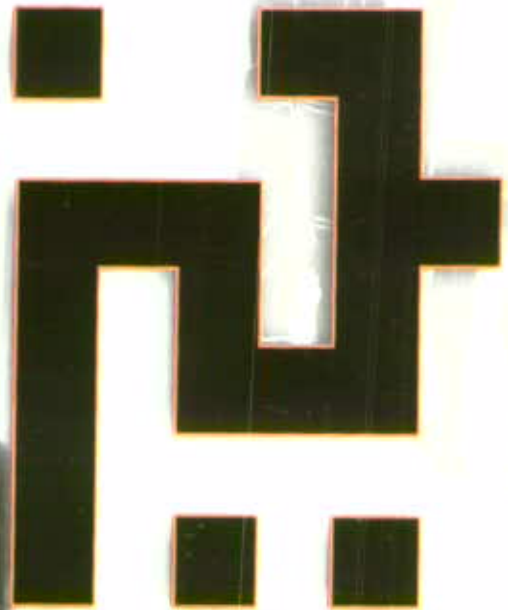
سال نهم - بهار ۱۳۸۲ - ۲۰۰۳ میلادی

www.roshdmag.org

ISSN 1606 - 9226

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ
ذَلِكَ الْكِتَابَ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى
لِّلْمُتَّقِينَ
الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَ
يُفِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ زَكَاةً
وَهُمْ يُفْقَهُونَ
وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْبَاطِلِ وَمَا

E-mail: info@roshdmag.org

انتشارات کمک آموزشی، این مجلات را نیز منتشر می کند:

رشد کودک (ویژه پیش دبستان و دانش آموزان کلاس اول دبستان)

رشد نوجوان (برای دانش آموزان دوم و سوم دبستان)

رشد دانش آموز (برای دانش آموزان چهارم و پنجم دبستان)

رشد نوجوان (برای دانش آموزان دوره راهنمایی)

رشد جوان (برای دانش آموزان دوره متوسطه)

مدیریت مدرسه - رشد معلم - رشد تکنولوژی آموزشی

رشد آموزش ابتدایی - رشد های آموزش فیزیک، آموزش شیمی، آموزش زبان و ادب فارسی، آموزش زمین شناسی، آموزش زبان، آموزش ریاضی

آموزش زیست شناسی، آموزش جغرافیا، آموزش معارف اسلامی، آموزش تاریخ

آموزش تربیت بدنی، آموزش هنر، آموزش علوم اجتماعی، رشد آموزش قرآن (برای دبیران - آموزگاران، دانشجویان تربیت معلم، مدیران مدارس و کارشناسان آموزش و پرورش)

رشد برهان راهنمایی (تشریح ریاضی برای دانش آموزان دوره راهنمایی)

رشد برهان متوسطه (تشریح ریاضی برای دانش آموزان دوره متوسطه)

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات کمک آموزشی

۲	سرمقاله
۳	تعلیم و تربیت و قطب های زندگی دکتر میر عبدالحسین نجیب زاده
۴	گام به گام در کلاس درس سید نورالدین اکرامی
۸	تجربه هایی در آموزش علوم تجربی شیبا ملک - سهیلا نیک نژاد
۱۲	انرژی مهرداد تهرانیان راد
۱۶	آموزش ریاضی، منفعل یا خلاق؟ میرزا جلیلی
۲۰	گوناگون
۲۱	ویژه نامه قرآن کریم
۲۲	در محضر قرآن
۲۶	انس با قرآن محمد حسن مکارم
۳۰	منظومه کلمات قرآنی علی شریعی
۳۲	قرآن از دیدگاه امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری
۳۳	نماز در اتاق ژنرال
۳۴	از آزمایش تا اصلاح یونس باقری
۳۸	روش تدریس قرانت سید مهدی سیف
۴۰	روش تدریس بخش مفاهیم یونس باقری
۴۱	روش تدریس بخش شناخت مسعود وکیل
۴۲	دستور العمل ارزش یابی درس آموزش قرآن در دوره راهنمایی
۴۴	مسعود وکیل نشریه بشارت
۴۵	ASGHAR STORY
۴۶	اول گفتار، بعد نوشتار سهراب غلام پور
۴۸	چهره ماندگار استاد مرتضی ممیز شهنواز واقفی نژاد
۵۲	خاورمیانه و ایالات متحده آمریکا سعید قریشی
۵۶	جنگ جهانی اول سیروس غفاریان
۶۲	کتابخانه رشد
۶۴	برگ اشتراک رشد آموزش راهنمایی تحصیلی

در سال ۸۲ نیز چون هر سال، در نیمه دوم آبان ماه، هفته کتاب برگزار شد و چنان که از سوی مسئولان امر اعلام شد ۲۵۰۰۰ نمایشگاه کتاب نیز در مدارس سراسر کشور تشکیل گردید. جا دارد بدین مناسبت نگاهی به موضوع کتاب و مطالعه بیندازیم.

از کتاب چه انتظاری داریم؟ پیش از هر چیز باید بدانیم، کتاب (غیردرسی) نه تنها با کتاب درسی مغایر و متضاد نیست، بلکه مکمل آن است. دانش آموزان در کتاب تاریخ یا جغرافیای خود، فشرده‌ای از تاریخ و جغرافیای ایران جهان را می‌خوانند و با آنها آشنا می‌شوند. در ادامه بر عهده خودشان - و البته به کمک و راهنمایی ما و شما - است که با خواندن کتاب‌های گوناگون تاریخی، جغرافیایی، سفرنامه و سرگذشت‌مردان بزرگ، دانش و هنر و آگاهی خود را در این زمینه‌ها افزایش دهند. آنان در کتاب‌های فارسی و تاریخ ادبیات با نمونه‌هایی از آثار شاعران و نویسندگان بزرگ ایران آشنا می‌شوند، دیگر بر عهده خودشان است که با خواندن کتاب‌های این بزرگان بر آشنایی خویش بیفزایند. به همین ترتیب است کتاب‌های علوم، ریاضی، دینی و... غرض این که کتاب‌های درسی طرحی کلی و راهنما از این پیشرفت به دست می‌دهند. مهم این است که دانش آموز بداند که باید با خواندن کتاب‌های گوناگون در رشته‌های مورد علاقه، دانش و آگاهی خود را در آن رشته بالا ببرد.

امروزه، مناسفانه یا خوشبختانه، برای کتاب رقیب‌های بسیاری پیدا شده است: مجله، روزنامه، سینما، فیلم، کامپیوتر، اینترنت و... با این حال کتاب هنوز همان کتاب است و هیچ یک از این رقیبان توانسته‌اند لذتی را که انسان از مطالعه حاصل می‌کند، به جایش فراهم آورند. علت چیست؟ نمی‌دانیم، این قدر هست که تعامل با کتاب بیشترین لذت فکری را به مخاطب می‌دهد. با این وجود، بسیار می‌شنویم که می‌گویند: ما برای کتاب خواندن وقت نداریم و یا پول خرید کتاب نداریم. این حرف را باید در واقع فرافکنی نام نهاد و اصل مسئله را در جای دیگر جست‌وجو کرد و آن «عدم مهارت در مطالعه»، «علاقه نداشتن به مطالعه» و مانند اینهاست که خود تا حد زیادی ریشه‌آن در ضعیف بودن قدرت خواندن افراد نهفته است. حتی گرفتارترین اشخاص هم برای خواندن کتاب دست کم روزی یک ساعت وقت دارند. به شرط آن که خود بخواهند. در انوبوس یا در صف اتوبوس، در مسافرت، در صف نانوائی، در اوقات فراغت، در هنگام تنهایی و در ده‌ها وقت دیگر می‌توان حداقلی از وقت را برای خواندن به دست آورد. این برای کسانی است که نداشتن وقت را بهانه می‌کنند. اما برای کسانی که خود در جست‌وجوی کتاب و به دنبال خواندن اند، حساب روشن است. آنها می‌دانند که هدف از همه این امور خن‌ها در مدرسه، خواندن است و خواندن است و خواندن.

زلزله عظیمی که در دی ماه ۸۲ شهر کهن بم را لرزاند و در طی چند ثانیه این شهر و نیز شهر کوچک‌تر و روستاها را به ویرانه‌ای دهشت بار تبدیل کرد و ده‌ها هزار انسان را به ناگهان در کام مرگ فرستاد، اندوهی بزرگ و وصف‌نشدنی بر دل همه نهاد، حتی بر دل آنها که هزاران کیلومتر از واقعه و از ایران دور بودند. ما برای رفتگان این حادثه، بویژه برادران و خواهران معلم و دختران و پسران دانش‌آموز، طلب رحمت و غفران الهی می‌کنیم و از خدایم خواهیم که بازماندگان آنها صبر و شکیبایی عبات فرماید.

تعلیم و تربیت و قطب‌های زندگی *

دکتر میر عبدالحسین نقیب زاده

میان دو قطب بودن از ویژگی‌های زندگی انسان است و زندگانی، تو گویی، در نوسان میان آنها واقعیت می‌یابد. برای نمونه، انسان از سویی جانوری است اجتماعی و جز به یاری دیگران تحول نمی‌یابد؛ از سوی دیگر، با آن که وابسته دیگران است، ویژگی‌هایی دارد که او را از همه و همگان متمایز می‌کند. از سویی نیازمند آن است که با گروه و در گروه باشد و از سوی دیگر نیازی دارد به تنهایی و خود بودن و با خود بودن. این دوگانگی، این گریز و گرایش، زمینه تحول اوست. با آن که انسان همواره وابسته و نیازمند دیگری و دیگران است و حتی در گوشه تنهایی خود به زبانی می‌اندیشد که از دیگران آموخته است و اندیشه او نیز گفت و گویی است با کسی و دست کم با خود - با خودی که رویاروی اوست - با این همه آن کس که گفته‌ها و اندیشه‌هایش، چیزی نیست جز بازتاب گفته‌ها و شنیده‌ها، هر چند اندیشه‌دان باشد از اندیشیدن به دور و بی بهره است. بدین سان آن نظام آموزشی که می‌خواهد از آدمی، به گفته نیچه، یک سگه رایج بسازد؛ با تهی کردن او از ویژگی‌های فردی، او را از خود بودن، تهی می‌کند.

نادیدن و نادیده گرفتن جنبه‌های گوناگون انسان و هستی سرشار او، نه تنها در قلمرو عمل بلکه در حوزه اندیشه و نظریه پیامدهای ناروا انجامید، زیرا گروه‌های گوناگون را بر آن داشت که هر یک، آنچه را از دیدگاه محدود خود درباره انسان دیدند، حقیقت او بشمرند و اندیشه‌های کسانی را که از دیدگاه‌های دیگر به او نگریسته بودند، نادرست بدانند. این چگونگی، زمینه اصلی پیدایش نظریه‌های بسیاری است که با یکدیگر ناسازگارند و در قلمرو انسان‌شناسی، فلسفه سیاسی و نیز فلسفه آموزش و پرورش - که چه بسا بازتاب آنهاست - چون اصل‌های متضاد و حتی متناقض عرضه می‌شوند؛ و کوشش می‌شود تا درستی هریک با نشان دادن نادرستی اصل متناقض آن، اثبات گردد.

از نمونه‌های این چگونگی در بحث اصول آموزش و پرورش، رویاروی هم نهادن مفهوم‌های آزادی و اقتدار، فرد و گروه، فعالیت و برنامه است که با تکیه بر هر یک از آنها، اصلی می‌سازند که پذیرفتن آن را تنها بار اصل دیگری که رو به روی آن می‌گذارند، ممکن می‌دانند.

اما این چگونگی، از یک سو نتیجه نادقیق بودن تعریف‌هایی است که از این مفهوم به دست می‌دهند و از سوی دیگر نتیجه غفلت از این نکته بنیادی است که بسیاری از این جنبه‌ها، قطب‌هایی هستند که زندگانی را در میان گرفته‌اند؛ و این چگونگی، یعنی

* از کتاب نگاهی به فلسفه آموزش و پرورش، کتابخانه طهوری، چاپ هشتم، ۱۳۷۶

گام به گام در کلاس درس

شیوه های تدریس درس های فارسی دوره راهنمایی

سید نورالدین اگراهی

مقدمه

در نظام جدید آموزش و پرورش ایران، «دوره راهنمایی تحصیلی» که بین دو دوره پرورش استعداد های عمومی (ابتدایی) و دوره پرورش استعداد های خاص (متوسطه) قرار دارد، از لحاظ وجه تسمیه بهتر بوده، چنان که در بعضی کشورها معمول است، دوره مشاهده نامیده شود.^۱

زیرا در پایان این دوره، بوجوان دوران کودکی خود را پشت سر گذاشته، آموزش های عمومی را دیده، تا حدی به معلومات و مهارت های عمومی دست یافته و از «تفکر انضمامی» به «تفکر مجرد» رسیده است. در این دوره، استعداد های وی که تا به حال، جز در چند مورد، حالت بالقوه داشته اند، در صورت یافتن فرصت های تجربی مناسب، به فعل درمی آیند و قابل اندازه گیری می شوند.

بنابراین، ضمن دنبال کردن تعلیمات عمومی، باید مشاهدات مربوط به استعداد ها و علایق دانش آموزان را در شرایط مناسب فراهم کرد. به همین منظور، اولاً باید تا حد ممکن از تحمیل کردن فعالیت به دانش آموز خودداری شود، ثانیاً، در امر یادگیری سهمی هر چه بیش تر به او داده شود.

در دوره راهنمایی، تدریس درس فارسی از جمله، به منظور تربیت عقلانی و همچنین تربیت عاطفی و احساسی دانش آموز صورت می گیرد؛ زیرا دانش آموز پس از یادگیری مقدمات زبان در دوره ابتدایی، به مرحله ای می رسد که می تواند با خواندن آثار علمی و ادبی با تجربه های دیگران آشنا شود و خود را برای پذیرفتن نقش در جامعه آینده، آماده کند.

به منظور بالا بردن کیفیت تدریس زبان فارسی در دوره راهنمایی، در این نوشتار الگوی عمومی تدریس و روش های مناسب تدریس درس فارسی مطرح شده است.

کاربرد الگوی عمومی تدریس در آموزش درس فارسی دوره راهنمایی تحصیلی

از جمله الگو هایی که برای تدریس همه مواد درسی به کار می رود و می تواند برای تدریس زبان فارسی دوره راهنمایی هم استفاده کرد، الگوی عمومی تدریس است. الگوی عمومی تدریس و مشهورترین الگو های طراحی شده آموزشی است که اولین بار توسط رابرت گلبز در سال ۱۹۶۱ طرحی و معرفی شد.^۲

این الگو پنج مرحله دارد:

۱. تعیین هدف های آموزشی و رفتاری
۲. ارزشیابی ورودی و تعیین پیش دانسته ها
۳. تعیین روش ها و وسایل آموزشی
- کمک آموزشی

۴. سازمان دهی شرایط و فعالیت های آموزشی

۵. تعیین نظام ارزشیابی و سنجش عملکرد آموزشی

مرحله اول، تعیین هدف های آموزشی و رفتاری

هدف های آموزشی و رفتاری، هدف هایی هستند که مقاصد آموزشی معلم را بر حسب رفتار قابل اندازه گیری دانش آموزان بیان می کنند. استفاده از این اهداف، رفتاری، به دانش آموزان در امر یادگیری بازی می رسد، که طرح و اجرای آموزش را برای معلم آسان می کند و عمل ارزشیابی معلم از آموخته های دانش آموزان را به آسانی امکان پذیر می سازد. برای مثال، اگر غرض پیش از تدریس فارسی، هدفی رفتاری را مانند «دانش آموز باید بتواند از کلمه های ساده، کلمه مرکب بسازد» طرح کند، در پایان باید می تواند تشخیص دهد که یادگیری دانش آموزان از ارزشیابی معلم برای روش های یادگیری، به چه

تعدادی کلمه ساده به دانش آموزان می دهد و از آن ها می خواهد از ترکیب آن ها کلمه های مرکب درست کنند.

از آن جا که در سطوح مختلف تحصیلی هدف های آموزشی متعددی وجود دارند، نیاز به نوعی سازمان دهی و طبقه بندی آن ها احساس می شود. نخستین طبقه بندی در این زمینه، به نام بنجامین یلوم که سرپرستی گروهی را بر عهده داشته، شهرت یافته است. در این طبقه بندی، هدف های آموزشی به سه حوزه با نام های «حوزه شناختی»، «حوزه عاطفی» و «حوزه روانی»، حرکتی تقسیم شده است. هر حوزه هم شامل تعدادی طبقه است.^۳

هدف های حوزه شناختی در درس های فارسی
هدف های حوزه شناختی به جریان هایی که با ذهن و اندیشه آدمی سروکار دارند، مربوط می شود؛ مانند: حفظ کردن، فهمیدن، به کار بستن، استدلال و قضاوت کردن. این حوزه از مهم ترین حوزه های یادگیری است و اکثر فعالیت های تحصیلی آموزشگاه ها و اغلب موضوع های درسی و هدف های آموزشی به این حوزه مربوط می شود. این حوزه به شش طبقه و هر طبقه به تعدادی طبقه کوچک تر تقسیم می شود. طبقات شش گانه حوزه شناختی عبارتند از:

۱. دانش؛ ۲. درک و فهم؛ ۳. کاربرد؛ ۴. تجزیه و تحلیل؛ ۵. ترکیب؛ ۶. ارزش یابی.
- معلمان زبان و ادبیات فارسی در فرایند «یاددهی - یادگیری» معمولاً بیش تر بین فعالیت خود را روی «دانش» که همان حفظ و نگه داری مطالب ذهنی قبلاً آموخته شده است، و مقداری هم روی «درک و فهم» متمرکز می کنند. به نظر می رسد، حر معلمان که با مسائل روان شناسی تربیتی و یادگیری آشنا

نیست به آن ها احساس تعهد می کنند در صورت مواجه شدن با ارزش های گوناگون، آن ها را در درون خود سازمان بندی می کند و سرانجام با تبلور ارزش ها، نگرش های مثبتی نسبت به درس و اهمیت زبان فارسی پیدا می کند.

البته نمی توان هدف های حوزه عاطفی را مانند هدف های حوزه شناختی ارزش یابی کرد. اما معلم در پایان ثلث و یا در طول سال می تواند از طریق دقت در رفتار دانش آموزان، از میزان علاقه مندی آنان نسبت به درس فارسی و ادبیات آگاه شود. برای ایجاد علاقه و انگیزش در یادگیرندگان نسبت به یادگیری درس های کتاب فارسی دوره راهنمایی، دبیران ادبیات باید فنون گوناگونی را به کار گیرند. برخی از این فنون عبارتند از:

۱. معلم ضمن بیان هدف های آموزشی، انتظارات مثبتی نسبت به نتایج یادگیری درس فارسی در دانش آموزان ایجاد می کند؛
۲. وسایل کمک آموزشی مناسبی برای ایجاد علاقه در دانش آموزان به کار می گیرد؛
۳. مطالب و موضوع های کتاب را از ساده به دشوار بیان می کند؛
۴. ضمن تدریس، از تشویق های کلامی مانند مرحبا و آفرین استفاده می کند؛
۵. به یادگیرندگان تمرین ها و تکلیفی می دهد، که نه خیلی ساده و نه خیلی دشوارند؛
۶. برای انجام فعالیت های آموزشی، در حد امکان به یادگیرندگان آزادی عمل می دهد؛
۷. از امتحانات و پرسش های مناسب ضمن تدریس، برای ایجاد انگیزش در یادگیرندگان استفاده می کند.

هدف های حوزه روانی حرکتی

هدف های آموزشی این حوزه به مهارت های جسمی و یادگیری مربوطند. در این حوزه آموزشی، دانش آموزان در امر یادگیری درس

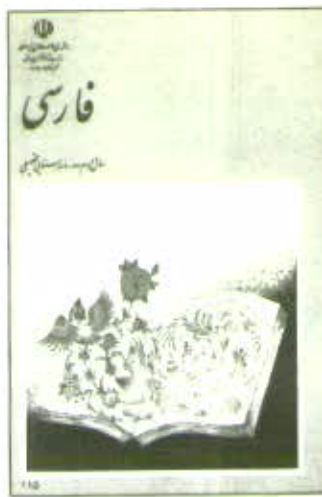
هستند، بقیه کم تر به سطوح بالای حوزه شناختی یعنی سطح «تجزیه و ترکیب» و سطح «داوری و ارزش یابی» دست می یابند. آزمون های پس از عمل تدریس گواه این مطلب هستند.

در بیش تر کلاس ها، ارزش یابی پایانی از عمل تدریس، نشان می دهد که تیمی از دانش آموزان نمی توانند تمرین های مربوط به استدلال و استنتاج را به خوبی انجام دهند و داوری کردن درباره مطلبی، در پایان تدریس درس فارسی، از عهده کمتر دانش آموزی برمی آید.

دبیران محترم درس فارسی دوره راهنمایی باید سعی کنند دانش آموزان را به تمامی هدف ها در سطوح شش گانه فوق برسانند و تنها به سطوح دانش و درک و فهم اکتفا نکنند.

هدف های حوزه عاطفی

ایجاد انگیزه برای یادگیری یا همان علاقه به درس در دانش آموز، از جمله هدف های مهم حوزه عاطفی است. اگر معلم زبان فارسی موفق شود برای یادگیری، علاقه و انگیزش ایجاد کند، بدون شک دانش آموز در مسیر هدف های درس همراه با معلم، موضوع های مطرح شده ضمن تدریس را دریافت و به خوبی به آن ها توجه می کند و سپس واکنش مناسبی نسبت به آن چه معلم بیان می کند، نشان می دهد و آن ها را به صورت یک ارزش می پذیرد. او ضمن درونی کردن ارزش ها،

زبان فارسی به مهارت‌های اساسی چهارگانه خواندن، نوشتن، گوش دادن و سخن گفتن دست پیدا می‌کند. اما مناسبانه بیش تر تلاش آموزش و فن و ارد دوره راهمایی می‌شود، به طور روشن و آشکاری مشکل خواندن (روخوانی) دارند که به نظر می‌رسد در طول دوره ابتدایی، در خواندن مهارت کافی پیدا نکرده‌اند. در زمینه نوشتن (املا، ایش) هم ضعف دانش آموزان محسوس است. این ضعف‌ها باعث کندی در آموزش درس فارسی و دیگر درس‌ها می‌شود و لطفه فراوانی به نظام آموزشی کشور وارد می‌سازد. دبیران محترم ادبیات دوره راهمایی باید بگویند با روش‌های گوناگون، این ضعف‌ها را کاهش داده و به تدریج برطرف کنند.

مرحله دوم: ارزش‌یابی ورودی و تعیین پیش‌دانسته‌ها

دکتر علی‌اکبر سیف در کتاب روان‌شناسی تربیتی، رفتار ورودی را این چنین تعریف می‌کند: رفتار ورودی، به کلیه تجربه‌های منفی و مثبت حاصل از آموخته‌های قبلی دانش‌آموز، که بر یادگیری مطلب تازه مؤثرند، اطلاق می‌گردد.^۱ معلم باید انتخاب دانش‌آموز را به صورت رفتار ورودی تعیین کند و بپوشد. به عنوان مثال، برای تدریس اقسام ماضی در سال دوم راهمایی، معلم رفتار ورودی را این چنین می‌نویسد. دانش‌آموزان قبل از یادگیری اقسام ماضی می‌توانند:

۱. فعل را تعریف کنند.

۲. اقسام فعل را نام ببرند.

۳. ویژگی‌های فعل را بیان کنند.

معلم پس از تعیین رفتار ورودی دانش‌آموزان از طریق سنجش آغازین، پیش‌دانسته‌های آن‌ها را می‌سنجد و با طرح سؤالاتی، از میزان اطلاعات آن‌ها از درس‌های گذشته سنجش می‌کند.

شیوه بحث گروهی و پرسش و پاسخ به نحو مطلوبی بهره‌گیر دو قبل از ارائه مطالب جدید، آمادگی لازم برای دانش‌آموزان ایجاد کند. مثلاً، برای تدریس درس «گلستان» آیه پرمحارای زندگی سعدی در سال دوم راهمایی، ابتدا به شیوه پرسش و پاسخ از اطلاعات و آموخته‌های دانش‌آموزان درباره این شاعر گران قدر، در دوره ابتدایی و سال اول راهمایی آگاه شود و با توضیحات تکمیلی، انگیزه لازم برای یادگیری مطالب درس در دانش‌آموزان به وجود آورد. هنگام تدریس، معلم باید همیشه متذکر و حذر باشد و امتحان درس را برای دانش‌آموزان بچکاند و لغت‌های جدید درس را برای آنان معنی کند. بلکه باید آنها را وادار سازد، معنی لغت‌ها را از واژه‌نامه پایان کتاب پیدا کنند و تا آن جا که می‌تواند آنان را هم چه پیش از به فعالیت‌های گروهی وادارد و با مطالب درس جدید درگیر کند. همچنین سلاسل درس را در حالت معلم محوری به صورت دانش‌آموز محور در آورد.

در این مرحله، معلم می‌تواند از امکانات موجود در مدرسه استفاده کند و وسایلی مانند نوار کاست اشعار کتاب را با خود به کلاس درس ببرد و برای دانش‌آموزان پخش کند، یا از وسایلی مانند نوارهای ویدیویی، اسلاید، آورهده، آلبوم، عکس و پوست استفاده کند.

او می‌تواند از طریق تعریف کردن لفظ‌های ادبی و حکایت‌های شیرین، توجه دانش‌آموزان را به مطالب جدید درس جلب کند و ساعت‌های درس فارسی را جذاب و دل‌پذیر سازد و از این طریق، از خشکی و کسالت دانش‌آموزان بکاهد.

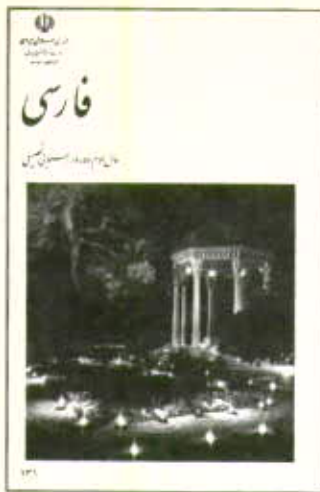
در صورتی که تدریس موفقت‌آمیز باشد، دانش‌آموزان با شدای و شایه ساعت درس فارسی را سپری خواهند کرد و به صورت قطع

درس جدید ناخیر می‌شود. برای مثال، از دانش‌آموزان سؤال می‌کند: چه کسی می‌تواند فعل را تعریف کند؟ یا چه کسی می‌تواند انواع فعل را نام ببرد؟ و نمونه‌هایی دیگر.

مرحله سوم: تعیین روش‌ها و وسایل آموزشی و کمک آموزشی

فعالیت‌های آموزشی گوناگونی که به منظور کمک به یادگیری دانش‌آموزان صورت می‌گیرد، به نام روش‌ها و فنون آموزشی معروف است. روش تدریس عبارت است از راه منظم، یا قاعده و منطقی برای ارائه درس. برای تعیین و اجرای روش‌های تدریس درس‌های فارسی و رسیدن به نتایج مطلوب و هدف‌های از پیش تعیین شده، می‌توان از الگوهای متعددی مانند «الگوی ارائه اطلاعات» و یا «الگوی کشش متقابل» استفاده کرد. البته لازم است معلم، با توجه به مفاهیم درس و با توجه به شرایط و امکانات، از روش‌های مناسب استفاده کند و فقط به شیوه سخن‌رانی که جزو الگوی ارائه اطلاعات است، اکتفا نکند. زیرا در روش سخن‌رانی، کشش متقابل بین دانش‌آموز و معلم در کم‌ترین میزان خود است.

بهتر است، معلم در ارائه مطالب و اجرای تدریس از تلفیق روش‌های گوناگون به خصوص

در آینده علاقه‌مند به زبان فارسی و پیگیری مطالب ادبی خواهند شد.

مرحله چهارم: سازمان‌دهی شرایط و فعالیت‌های آموزشی

دیران محترم، برای رسیدن به کیفیت مطلوب و بهبود مراحل متعدد تدریس، باید امکانات و فعالیت‌های آموزشی لازم را سازمان‌دهی و پیش‌بینی کند. آن‌ها باید مراحل و فعالیت‌های تکمیلی تدریس و تمرین‌های مناسب را به صورت طرح درس رورانه بنویسند و طبق آن برنامه‌ریزی کنند، سپس به تدریس قسمت‌های مختلف درس بپردازند. آن‌ها باید در شیوه تدریس هر یک از درس‌های فارسی سازمان‌دهی مناسبی داشته باشند و بدانند، چه درسی را با روش توضیحی و سخن‌رانی و چه درس‌هایی را به شیوه بحث گروهی، پرسش و پاسخ و یا شیوه‌های دیگر تدریس کنند، تا بتوانند به هدف‌های مورد نظر خود دست یابند. آن‌ها همچنین باید وسایل کار و مواد آموزشی هر درس را بشناسند، بدون شک، اگر معلمان در فعالیت آموزشی خود، سازمان‌دهی مناسبی داشته باشند، موفقیتشان در تدریس دوچندان خواهد بود.

مرحله پنجم: تعیین نظام ارزش‌یابی
ارزش‌یابی عبارت است از سنجش عملکرد یادگیرندگان و مقایسه نتایج حاصل با هدف‌های آموزشی از پیش تعیین شده، به منظور تصمیم‌گیری درباره این موضوع که آیا فعالیت‌های آموزشی معلم و کوشش‌های دانش‌آموزان برای یادگیری، به نتایج مطلوب رسیده‌اند یا نه.^۴

معلم باید، بعد از تدریس هر درس فارسی و همچنین در پایان هر ترم، فعالیت‌های آموزشی خود و کوشش‌های یادگیرندگان را ارزش‌یابی کند.

تهران: انتشارات آگاه، ۱۳۶۸، ص ۵۷.

۳. سیف، دکتر علی‌اکبر. روان‌شناسی تربیتی. تهران:

انتشارات دانشگاه پیام‌نور، ۱۳۷۲، ص ۶۱.

۴. سیف، دکتر علی‌اکبر. روان‌شناسی تربیتی. تهران:

انتشارات دانشگاه پیام‌نور، ۱۳۷۲، ص ۸۷.

۵. صفوی، امان‌الله. کلیات روش‌ها و فنون تدریس. تهران:

تشریفات معاصر، ۱۳۷۱، ص ۳۳۸.

۶. سیف، دکتر علی‌اکبر. روان‌شناسی تربیتی. تهران: تشریفات

دانشگاه پیام‌نور، ۱۳۷۲، ص ۳۷۹-۳۸۰.

مجموعه مقالات، ویژه کتاب‌های فارسی راهنمایی، کتابی است از تیمور رضایی، دبیر سرگروه آموزشی فارسی راهنمایی استان اصفهان. از ایشان تا کنون مقالات متعددی در مجله رشد آموزش راهنمایی به چاپ رسیده است که خوانندگان عزیز با آنها آشنایی دارند. مقالات مزبور اکنون، همراه با مطالب دیگری به صورت کتاب حاضر در آمده است. این کتاب می‌تواند به عنوان یک کتاب مرجع مورد استفاده دیران محترم فارسی راهنمایی قرار گیرد. عنوان پاره‌ای از مطالب کتاب به این شرح است: آرایه‌های ادبی، شرح تغییرات فارسی دوم، شرح تغییرات فارسی سوم، توسعه تمرین‌های نگارشی فارسی دوم، راهکارهایی برای بهبود درس انشا، تشدید، وندها، امثال و حکم، لطایف ادبی و نمونه سؤال نگارش و انشا.

و از میزان یادگیری فراگیران آگاه شود. چون آموزش و ارزش‌یابی دو فعالیت مکمل یکدیگرند، ارزش‌یابی میزان یادگیری دانش‌آموزان در پایان هر درس اهمیت ویژه‌ای دارد. معلم باید سعی کند در پایان هر درس با توجه به هدف‌های کلی و رفتاری مندرج در درس، پرسش‌هایی را به صورت شفاهی مطرح و از دانش‌آموزان بپرسد؛ تا مطمئن شود دانش‌آموزان در یادگیری درس موفق بوده‌اند و به هدف‌های مورد نظر رسیده‌اند یا خیر. در صورت عدم موفقیت، معلم باید توضیحات تکمیلی بدهد و به رفع نقص‌های موجود بپردازد.

در پایان بار دیگر یادآوری می‌شود که ما دیران درس فارسی دوره راهنمایی تحصیلی، ضمن استفاده از الگوی عمومی تدریس و انجام مراحل متعدد آن که در صفحات قبل به شرح آن‌ها پرداخته شد، تا آن‌جا که مقدور است، باید دانش‌آموزان را به درس فارسی علاقه‌مند و آنان را مجذوب ادبیات گران‌سنگ فارسی نماییم. این امر در صورتی تحقق پیدا خواهد کرد، که هیچ وقت خود را در زمینه تدریس بی‌نیاز از مطالعه و بهره‌گیری از فناوری‌های جدید آموزشی احساس تکلیف و پیوسته به فکر افزایش دانش خود برای بهبود کیفیت آموزش درس فارسی باشیم.

زیرنویس

۱. شکرهی، غلامحسین. تعلیم و تربیت و مراحل آن. مشهد:

تشریفات معاصر رضوی، ۱۳۷۳، ص ۱۰۳.

۲. سیف، دکتر علی‌اکبر. روان‌شناسی یادگیری (پروژه).

تجربه‌هایی در آموزش علوم تجربی

ایجاد الکتریسیته به وسیله مالش
شیبا ملک - سهیلا نیک‌نژاد

تجربه (۱)

درس الکتریسیته ساکن تا بردن یک بسته نایلون (کیسه) فریور به کلاس آغاز شد. از آنجا که درس فشار را به پایان رسانده بودیم،

آزمایشی طرح کردیم که هم با موضوع فشار ارتباط داشته باشد و هم با

موضوع الکتریسیته ساکن

به هر گروه دو نفره

یک نایلون فریور

داده‌یم. بچه‌ها

نایلون‌ها را روی

میزشان قرار دادند

به‌طوری‌که طرف باز نایلون

از لبه میز پایین‌تر قرار بگیرد.

(حدود یک سوم از طول نایلون،

خارج از سطح میز باشد.) بعد از

آن چند کتاب و دفتر را روی نایلون قرار

دادند و سپس از هر گروه یک نفر زیر

نشست و شروع به بلند هوا کرد. نتیجه

آزمایش بسیار جالب بود، همه بچه‌ها با کمال

تعجب و ناباوری مشاهده می‌کردند که

هوای داخل نایلون فریور توانست کتاب

و دفتر‌ها را بلند کرده و بالا ببرد. این مشاهده، در واقع

کار یک نوع بالون یا حاک هوا را برای بچه‌ها بازسازی

می‌کرد و آنها را این فعالیت، به خوبی، نیروی فشار

هوا را تجربه کردند. با انجام این آزمایش، هم

درس‌های قبلی مرور شده بود و هم دانش‌آموزان

شاط کافی برای شروع درس جدید پیدا کرده بودند. به دنبال آن، از

بچه‌ها خواسته شد تا نایلون‌های خود را باد کنند و به‌هر

روش که می‌توانند به دیوار بچسباند. (البته بدون استفاده از

چسب) در مدت کوتاهی، دیوار کلاس پر شده بود از

نایلون‌های فریور باد شده که بچه‌ها آنها را با موی یا لباس خود

مالش داده بودند. از آنها خواستیم نایلون‌های خود را به وسیله نخ

از حفظ کش‌هایشان آویزان کنند و سپس به نایلون گروه‌های مجاور

نزدیک کنند. نتیجه خیلی جالب بود. هر چه بچه‌ها بیشتر سعی

می‌کردند نایلون‌ها را به هم نزدیک کنند، کمتر موفق می‌شدند. آنها

نایلون‌های باد شده یکدیگر را دلیل می‌کردند ولی موفق به چسباندن

آنها به همدیگر نمی‌شدند. بعد از آن، از بچه‌ها خواستیم که آزمایش

را با نزدیک کردن نایلون‌ها به خاوه‌های کاغذ و یا موی خود ادامه

دهند. نتیجه برعکس آزمایش قبلی بود. این بار خرده‌های کاغذ و

موهای سر به سرعت به طرف نایلون‌های پر از هوا جذب می‌شد. به

راستی علت چه بود؟ بچه‌ها بعد از آزمایش و بحث کوتاهی به

موضوع پی‌بردند. نتیجه‌گیری آنها، دقیق و علمی بود، در حالت

اول، نایلون‌ها دارای بارهای همنام شده‌اند، و بارهای همنام

همدیگر را دفع می‌کنند، ولی در حالت دوم نایلون و مو دارای

بارهای غیرهمنام هستند و بارهای غیرهمنام همدیگر را جذب

می‌کنند. به این ترتیب، با انجام این فعالیت‌ها، دانش‌آموزان توانستند، با یاری و

مشارکت خودشان، به ابتدایی‌ترین و اساسی‌ترین مفاهیم در موضوع الکتریسیته

ساکن، دست‌یابند.

تجربه (۲)

تا داشتن یک کامپیوتر در مدرسه، که امکان اتصال آن به اینترنت

فراهم باشد، می‌توان دانش‌آموزان را به مشاهده فعالیت‌های فیزیکی

دعوت کرد به گونه‌ای که خود آن‌ها هم در این مشاهده، مشارکت

داشته باشند.

ما بچه‌های کلاس ۳۵ نفری خود را به کمک یک دستگاه تلویزیون

که به کامپیوتر وصل بود، همچنان سایت www.physics-zone.com

کردیم و تعداد زیادی آزمایش جالب الکتریسیته ساکن را با هم

مشاهده کردیم. در خلال این مشاهده فعال نه کمک تغییر دادن بعضی

متغیرها توانستیم کلاسی فعال، پر تحرک و پر شاط همراهِ دانش‌آموزان

پاسخ‌های فراوان داشته باشیم. در کنار یکی از صفحات آزمایش در

از موادی که کمترین پذیرش را نسبت به دریافت الکترون دارند تا موادی که بیشترین پذیرش را به دریافت الکترون دارند مرتب کنیم می توانیم یک فهرست الکتریسته مالشی به وجود آوریم. اگر دو مورد از این مواد موجود در لیست به هم مالش داده شوند، ماده ای که در بالاترین جای این لیست قرار دارد بیشترین بار مثبت و ماده پایینی بیشترین بار منفی را خواهد گرفت. برای مثال اگر چرم و پشم را به هم مالش دهیم، چرم مثبت می شود و پشم منفی. حال اگر لاستیک را با پشم مالش دهیم، لاستیک منفی و پشم مثبت خواهد شد.

لازم به ذکر است که این فهرست زمانی از صحت لازم برخوردار خواهد بود که نمونه ها خشک و تمیز باشند. وجود رطوبت، کثیفی یا چربی روی این مواد ممکن است سبب بروز واکنش های متفاوتی شود.

در طی تدریس موضوع الکتریسته ساکن، همیشه یک سؤال مهم برای بچه ها وجود داشت: «از کجا بدانیم یک ماده الکترون از دست می دهد یا الکترون می گیرد؟» این جدول به خوبی به آن ها کمک می کرد تا با مراجعه به آن به پاسخ سؤال خود دست یابند. آن روز در کلاس ما بچه ها با کمک و یاری همدیگر و با چند بار مراجعه به جدول، توانستند کاملاً موضوع را برای خود روشن و واضح کنند و رمزآلودگی و ابهامی را که در مسئله الکترون دهی یا الکترون گیری داشتند برطرف کنند

تجربه (۳)

در یکی از سایت ها، که موضوع آن فیزیک بود، در ارتباط با فعالیت های آزمایشگاهی، آزمایشی در زمینه الکتریسته ساکن نظرم را جلب کرد. آن آزمایش را اجرا کردیم و نتایج ساده در عین حال جالبی به دست آوردیم. انجام این آزمایش با امکانات کم هم میسر است.

در اینجا متن کامل آزمایش را مشاهده می کنید، با این توضیح که ما با توجه به محتوای کتاب درسی، تغییراتی در آزمایش دادیم و سؤالاتی هم به آن اضافه کردیم.

عنوان آزمایش: «آیا همه چیزهای باردار، رفتار مشابهی دارند؟»

سایت: physics zone مطلب جالبی دیدیم که چون بسیار مورد سؤال بچه ها بود، آن را برای آن ها تکثیر کردیم که در این جا متن آن را مشاهده می کنید. نشانی دقیق تر سایت عبارت است از:

ElectricityLessons physics zone -k-12

از متن مورد نظر، چند کلمه اساسی را ترجمه کردیم و ترجمه کل موضوع را به خود دانش آموزان واگذار کردیم تا در صورت تمایل، مطلب را پی گیری نمایند.

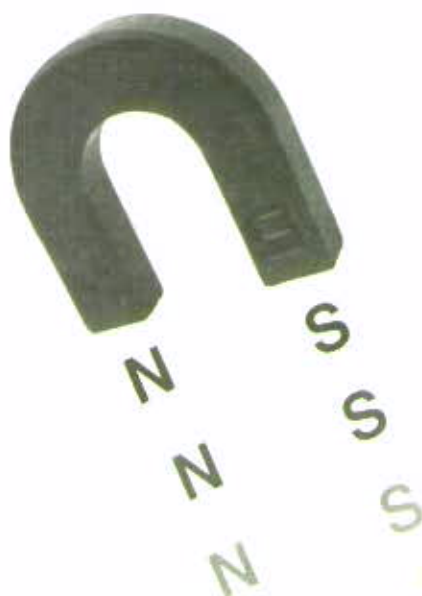
ترجمه کامل جدول و متن را در زیر ملاحظه می کنید:

«اگر ما بسیاری از مواد را مورد مطالعه قرار داده و آنها را به ترتیب

فهرست الکتریسته مالشی دست انسان (اگر خیلی خشک باشد) - چرم - مو و پشم خرگوش - شیشه - موی انسان - نایلون - پشم - مو و خز - فلز سرب - ابریشم - آلومینیم - کاغذ - پنبه	تمایل بیشتری به دادن الکترون دارند بیشتر مثبت می شوند
- فولاد (خشی) - چوب - کهربا - لاستیک سخت - نیکل، مس - پرنج، نقره - طلا، پلاتین - پلی استر - استیروفوم (پونولیت) - پلی اورنان - پلی اتیلن (نوار اسکاچ) - پلی پروپیلن وینیل (PVC) - سیلیکون (سیلیسیم دی اکسید) - تفلون	تمایل بیشتری به گرفتن الکترون دارند بیشتر منفی می شوند

- آیا جسمی وجود دارد که جذب هر دو نوار A و B شود؟
- آیا جسمی وجود دارد که توسط هر دو نوار A و B دفع شود؟
- با توجه به این آزمایش ها، چه تعریفی از باردار شدن الکتریکی می توانید ارائه دهید؟

- اگر هر کدام از نوارهای A و B بتواند خرده های کاغذ را جذب کند، آیا می تواند نیروی الکتریکی را با نیروی گرانشی مقایسه کنید؟ به نظر شما کدام یک بزرگ تر است؟
- آیا خرده های کاغذ از هر فاصله ای جذب می شوند؟
- به نظر شما میدان اثر کدام یک از نیروهای الکتریکی و گرانشی وسیع تر است؟ با آزمایشی نظر خود را اثبات کنید.
- آیا از مقایسه این دو نیرو، نتایج دیگری هم به دست می آید؟

وسایل لازم: چوب نوری سفید، نی نوشابه پلاستیکی، لیوان یک بار مصرف و قطعاتی کاغذ خرد شده.

دستور آزمایش

- ۱) یک میز به لبه میز به گونه ای بچسبید که طول آن خارج از میز قرار گیرد و فقط طول آن در تماس با سطح میز باشد.
- ۲) قطعه ای از نوار چوب را به طول ۱۵cm جدا کنید و آن را روی میز بچسبانید و آن قدر یا دست خود، روی آن را مالش دهید تا دارای بار الکتریکی شود. سپس نوار چوب را از میز جدا کنید و آن را به انتهای آزاد نی بچسبانید. به گونه ای که به حالت آویزان بایستد. این نوار چوب، شاهد آزمایش شماست.
- ۳) دو قطعه ۱۵ سانتی متری دیگر از چوب جدا کنید و روی یکی برچسب A و روی دیگری برچسب B بچسبانید. سپس آنها را از امتداد هم روی میز بچسبانید و با انگشت دست مالش دهید. دو نوار به هم چسبیده A و B را از میز جدا کنید و آنها را به نوار شاهد نزدیک کنید. چه مشاهده می کنید؟
- ۴) نوارهای چوب A و B را به کاغذهای خرد شده نزدیک کنید. چه مشاهده می کنید؟
- ۵) نوارها را به دقت از هم جدا کنید و هر نوار را جداگانه به نوار شاهد نزدیک کنید. حاصل مشاهدات خود را بنویسید.
- ۶) آیا از آنچه مشاهده می کنید، می توانید نتیجه بگیرید که نوارهای A و B دارای بار الکتریکی هستند؟ دلایل خود را بنویسید؟
- ۷) آیا مشاهده آزمایشی در مورد جذب شدن یا دفع شدن اجسام، می تواند به تنهایی، برای بررسی باردار بودن آن جسم، کافی باشد؟ توضیح دهید.

۸) دو نی نوشابه بردارید. هریک از نوارهای A و B را به انتهای یک نی بیاویزید. سپس نی ها را به لبه میز بچسبانید. بعد از آن، یک نی دیگر و یک لیوان یک بار مصرف را با اجسام مختلف مالش دهید و هریک را جداگانه به نوارهای A و B نزدیک کنید. سپس نتایج را در جدولی بنویسید و در ادامه به سؤالات زیر پاسخ دهید:

• آیا اجسامی که توسط نوار A دفع می شوند، جذب نوار B می شوند؟

• آیا اجسامی که توسط نوار B دفع می شوند، جذب نوار A می شوند؟

انرژی

ترجمه و تألیف: مهرداد تهرانبیان راد

ویژه معلمان سال سوم راهنمایی

سال ۱۷۰۰ میلادی: اولین موتورهای بخاری شروع به کار کردند.

سال ۱۸۰۰: سلول الکتریکی که مقدمه اختراع باتری بود، اختراع شد.

سال ۱۸۳۲: انرژی مکانیکی به انرژی الکتریکی تبدیل شد.

سال ۱۸۷۰: موتور درون سوز پیشرفت پیدا کرد.

سال ۱۸۸۰: نخستین نیروگاه تولید برق احداث شد.

سال ۱۹۵۱: اولین نیروگاه هسته‌ای شروع به کار کرد.

سال ۱۹۸۵: نیروگاه انرژی امواج، کار خود را شروع کرد.

سال ۲۰۰۵: پیش‌بینی می‌شود رایانه‌هایی قابل حمل، که به وسیله انرژی جنبشی و انرژی خورشیدی کار خواهند کرد، وارد بازار شوند.

سال ۲۰۱۰: از انرژی حاصل از جرم زیست به طور فزاینده‌ای استفاده خواهد شد.

سال ۲۰۲۵: فتو و لئیک (برق نوری) به طور گسترده مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

نسبت به قبل، مصرف انرژی ده‌برابر افزایش یافت و این روند همچنان رو به افزایش است. متخصصان پیش‌بینی می‌کنند که تا سال ۲۰۲۰، نیاز جهانی به انرژی بار دیگر حداقل پنجاه درصد اضافه شود. بسیاری از سوخت‌هایی که امروزه مصرف می‌شوند تا ابد وجود نخواهند داشت. این امر، به همراه نگرانی فزاینده جوامع برای تأمین انرژی مورد نیاز خود، به ما یادآوری می‌کند که باید برای ذخیره‌سازی و مصرف بهینه انرژی کوشید. از همین رو تحقیقات در زمینه‌های حیاتی و بالقوه مانند لبرسانی، هم‌جوشی هسته‌ای یا تولید انرژی‌های جانشین شونده ممکن است منجر به پیشرفت عمده‌ای شود و اتکالی ما را به سوخت‌های سنتی، جهت تولید انرژی، کاهش دهد.

اکنون پیش از آن که به منابع مختلف تولید انرژی بپردازیم، بد نیست نگاهی اجمالی به تولید انرژی توسط انسان در گذشته و آینده بپردازیم:

سال ۴۰۰ پیش از میلاد: از چرخ آبی به عنوان منبع تولید انرژی در خاورمیانه استفاده می‌شد.

ماشین‌ها برای به کار افتادن به انرژی احتیاج دارند. تا دهه ۱۸۸۰ میلادی، بیشتر دستگاه‌ها مثل دم‌آهنگری و گاو آهن فقط نیاز به نیروی عضله انسان یا حیوان داشتند، و تنها تعداد اندکی از دستگاه‌ها، از جمله چرخ‌های آبی، با نیروی طبیعی جریان آب، در درون نهرها و رودها به کار می‌افتادند. تا این که نخست موتورهای درون‌سوز و سپس نیروی برق موجب دگرگونی همیشگی ماشین‌آلات شدند. امروزه نیروگاه‌های تولید برق، با لایشگاه‌های نفت و محصولات نفتی تأمین‌کننده

تقاضای سیری‌ناپذیر جهان در زمینه انرژی هستند.

طی قرن بیستم،

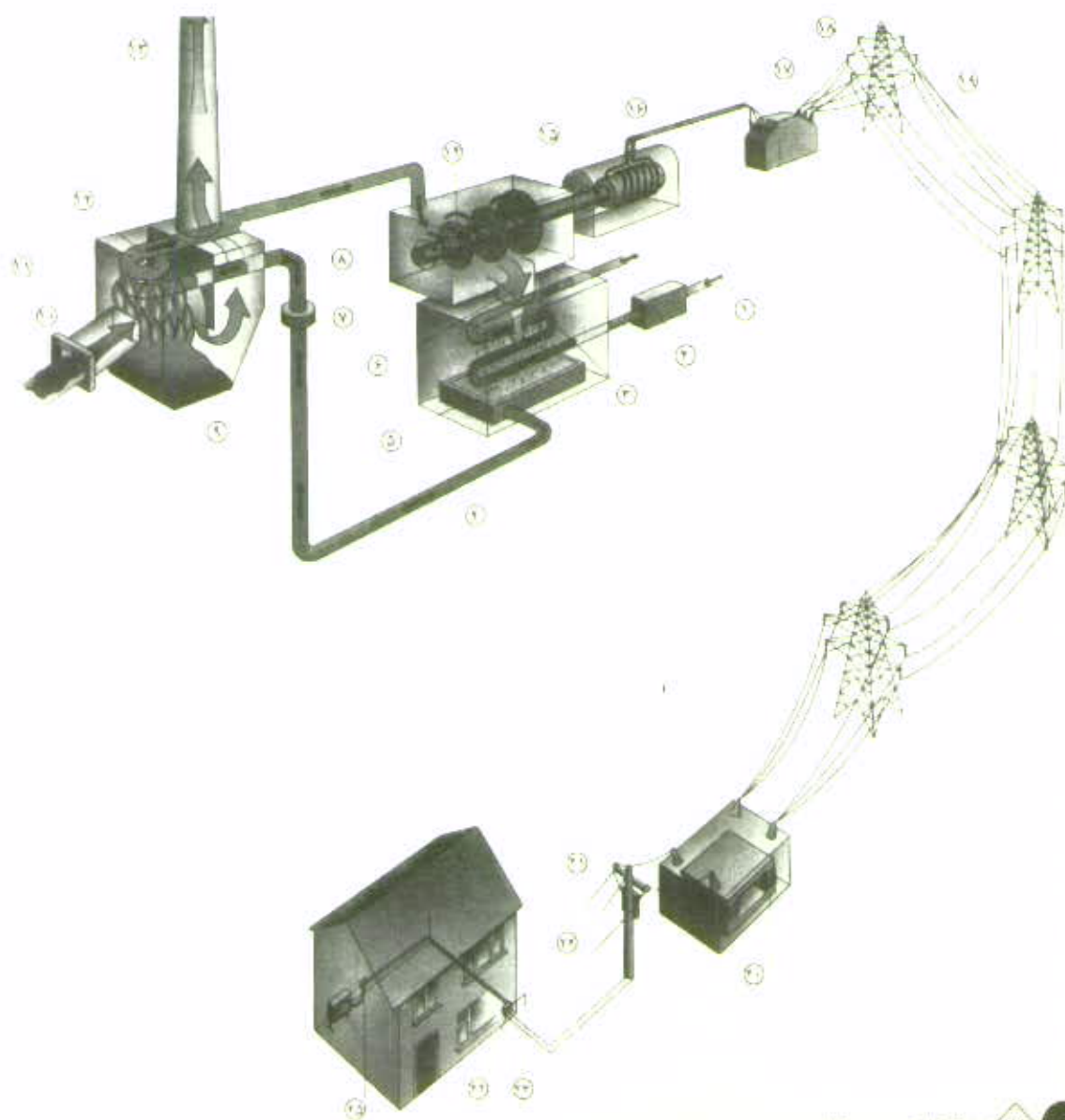
انواع انرژی

الف- سوخت فسیلی

می‌دانیم که زغال‌سنگ، نفت و گاز طبیعی تأمین‌کننده عمده انرژی جهان امروز هستند و به آن‌ها سوخت فسیلی گفته می‌شود. داستان پیدایش این نوع سوخت به میلیون‌ها سال پیش، یعنی دوران

- در نیروگاه حرارتی، برای تولید برق از یک سوخت فسیلی، مثل زغال سنگ، برای تبدیل آب به بخار استفاده می کنند. این بخار به یک توربین بخاری می رود و توربین با حرکت خود یک ژنراتور برق را به کار می اندازد.
- ۱- ورودی آب خنک کننده
۲- پمپ
۳- آب سرد درون لوله بخار را خنک و تبدیل به مایع می کند
۴- جریان آب
۵- همانچنان که بخار به آب تبدیل می شود در این مخزن جمع می شود
۶- بخار از درون یک کندانسور عبور می کند
۷- پمپ
۸- جریان بخار
۹- چرخش
۱۰- زغال سنگ خرد شده و هوای داغ
۱۱- بویلر
- ۱۲- حرارت ناشی از پودر زغال سنگ سوزان، آب موجود درون لوله را به بخار تبدیل می کند
۱۳- دود و گازهای داغ از دودکش خارج می شوند
۱۴- بخار توربین را به کار می اندازد
۱۵- توربین بخاری
۱۶- ژنراتور
۱۷- ترانسفورماتور، میزان ولتاژ را افزایش می دهد
۱۸- دکل
۱۹- شبکه کابلی ها جریان برق را ولتاژ بالا را انتقال می دهند
۲۰- ایستگاه دفرعی ترانسفورماتور این ایستگاه قدرت ولتاژ را کاهش می دهد
۲۱- شبکه محلی
۲۲- کابل های زیر زمین
۲۳- اتصال از سه (زمین)
۲۴- جعبه فیوز یا مدار شکن
۲۵- مصرف کننده

جانوران ماقبل تاریخ و زمانی که زمین با اقیانوس‌های کم عمق و گرم پوشیده شده بود، بازمی‌گردد. در آن دوران، هنگامی که میلیون‌ها جانور ریزی که در این اقیانوس‌ها می‌زیست می‌مردند، بدنشان به همراه گیاهان درون لجن اعماق اقیانوس فرو می‌رفت. با گذشت زمان لایه‌های لجن ضخیم می‌شد و روی آن‌ها را گل می‌پوشاند. فشار آب و گل بر این لجن‌ها، به مرور زمان آن‌ها را به قطرات ریز نفت تبدیل کرد. آن‌گاه، لایه‌های گل سخت شدند و به صورت صخره‌های اسفنجی متخلخل تغییر شکل دادند. آن صخره‌ها قطرات نفت را، مثل اسفنجی که آب را به خود جذب می‌کند، در خود گرفتند.

به تدریج، قطرات جمع شده نفت درون سنگ‌های متخلخل گسترده‌ای پیدا کردند تا جایی که به مایعی، که معمولاً یک سنگ غیر متخلخل بود، برخوردند که موجب جلوگیری از گسترش بیشتر این قطرات شد. از آنجا که سنگ‌های غیرمتخلخل قادر به جذب نفت نبودند، در نتیجه نفت بیشتری در آنجا انبار شد و آن چه که امروزه به آن میدان نفتی می‌گوییم پدید آمد، و البته این روند میلیون‌ها سال طول کشید. میدان‌های نفتی ممکن است بزرگ یا کوچک، نزدیک سطح زمین و یا، به علت تغییرات لایه‌ها، در عمق زیاد کرة خاکی قرار گرفته باشند.

در جست و جوی میادین نفتی

جست و جو برای یافتن میدان‌های نفتی، جدید همچنان در نقاط مختلف جهان ادامه دارد. شرکت‌های بزرگ نفتی سالانه میلیون‌ها دلار هزینه می‌کنند و با بهره‌گیری از روش‌های علمی در این زمینه تحقیق می‌کنند. زمین‌شناسان ماهرا به این کوهستان‌ها، دشت‌ها، جنگل‌ها و باتلاق‌ها می‌روند و با صبر و شکیبایی به مطالعه و تجزیه و تحلیل نمونه‌های سنگ‌هایی که خود با

تیشه‌هایشان از محل جدا کرده‌اند، می‌پردازند و با انجام انواع آزمایش‌ها تلاش می‌کنند نقشه‌ها و نمودارهایی از شکل‌گیری صخره‌ها در زیر سطح زمین ترسیم کنند.

اگر نتیجه گزارش زمین‌شناسان مثبت باشد، آن‌گاه نوبت فیزیکدانان زمین‌شناس است که همراه با دستگاه‌های حساس خود به آن مکان بروند. فیزیکدان‌ها به دستگاه مغناطیس سنج (Magnetometer) مجهزند که در برابر خفیف‌ترین لرزه‌های میدان مغناطیسی زمین حساس است و می‌تواند تصویر واضح‌تری از لایه آن صخره‌ها و در نتیجه خبر از امکان وجود نفت در آنها به کارشناسان بدهد. سپس با استفاده از دستگاه لرزه‌نگار (Seismometer) که برای مطالعه زلزله‌ها به کار می‌رود، تصویر دقیق‌تر و

واضح‌تری از لایه‌ها به دست می‌آید. در ادامه این جست و جو، دانشمندان با ایجاد انفجار دینامیت در زیر زمین، زلزله میناتورهای ایجاد می‌کنند که امواج ناشی از آن به سمت پایین و لایه‌های مختلف سنگ که هر یک چگالی خاصی دارد برخورد می‌کنند. در نتیجه هر لایه واکنش خاصی از خود نشان می‌دهد که واکنش‌ها توسط لرزه‌نگارهایی که با مقداری فاصله از محل انفجار در زیر زمین کار گذاشته شده‌اند دریافت و به صورت خطوط دندانه‌دار یا موج‌دار بر روی کاغذ ثبت می‌شوند. این خطوط نشان‌دهنده وضعیت لایه‌های سنگ است. زمین‌شناسان با مطالعه این خطوط در مورد وجود یا عدم وجود نفت در آن محل نظر نهایی خود را اعلام می‌کنند. امروزه در قرن بیست و یکم، علی‌رغم

میلیون‌ها سال، موجودات کوچکی دریایی به عمق آب‌ها فرو رفتند و در زیر گل و لای به صورت فشرده باقی ماندند.

موجودات دریایی فشرده شده

لایه‌های گل

موجودات دریایی به
سخت دریا رفتند

رغال سنگ در مناطق داسا، مین، پادان، ساسا،
روشن کنتال، ایزاد نور، اجرا خواهد شد.

از آنجا که به تدریج شهر امروزی و اسکویه
ماشین‌های سنگ که بیشتر آنها با سوخت‌های
فسیلی به کار می‌افتند، کم‌کم نیروهای انرژی
یعنی از کار افتادن ماشین‌ها و قطع شدن
انجمن‌های شهری حتی افزایش بسیار زیاد
قیمت سوخت‌های فسیلی نیز منجر می‌شود
چاره‌ای برای جلوگیری از مصرف آن‌ها
چون اقتصاد جهان و استیجایی مستقیمی
بهای این مواد حیاتی دارد و بالا رفتن قیمت
آنها موجب رکود اقتصاد جهانی می‌شود.
از این رو است که بعضی منابع انرژی جایگزین
سوخت‌های فسیلی طی قرن بیست و یکم اهمیت
بیشتری پیدا خواهد کرد.

کارآیی بیشتر

با توجه به رشد تقاضای جهانی انرژی
برقی، انتظار می‌رود که این میراث‌یاب تا سال
۲۰۲۰ به دو برابر افزایش یابد. از این رو باید
طی قرن بیست و یکم از سوخت‌های فسیلی
باید نوعی بیشتری استفاده شود یکی از روش‌های
رسیدن به این هدف ذخیره‌سازی و انتقال برق
است. تا سال ۲۰۱۵، حفظ و نگهداری
خطوط انتقال نیرو تبدیل به مد مهمی مهم و
حیاتی خواهد شد. لذا می‌شاهد ظهور
روایات‌های ویژه حفظ خطوط انتقال نیرو
خواهد بود که در مقایسه با انسان، از سرعت عمل
بیشتری و کارآیی بیشتری برخوردارند.

حالبه است بدانید که دانشمندان برای
تأمین سوخت‌های فسیلی و سایر منابع
انرژی نیم‌نگاهی نیز به سایر کرات آسمانی و
سیاره‌ها دارند و پیش‌بینی می‌کنند که تا
سال ۲۰۲۰، تا کشف معادن، ذخایری در
کره ماه و سیاره‌ها، اسان شود به آن‌ها
استخراج و به کره زمین منتقل کند.

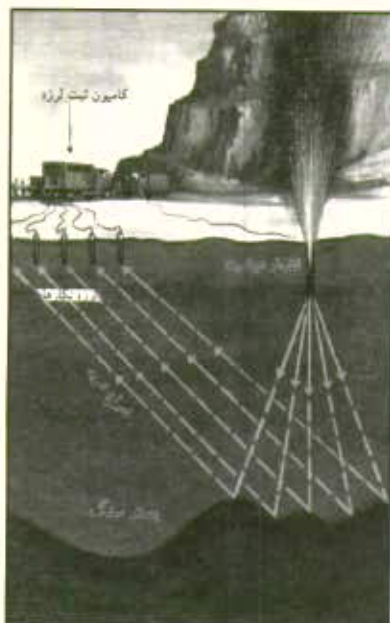
تا سال ۲۰۱۸، قیمت‌های نگهداری شده که به وسیله فر و مونوهای کوچک، انرژی‌های خورشیدی
تأمین می‌شوند، در مسیر حفاظت از نیروهای فسیلی و سوخت‌ها که مجبور شده و انرژی
خواهد بود، شرایط جدیدی را برای نظارت و مدیریت ایجاد می‌دهند.

انرژی خورشیدی و دیگر انرژی‌های جایگزین
حاصل شده است، سوخت‌های فسیلی
هنوز و تا سال‌های آینده، هنوز به عنوان یکی
سوخت و هم به عنوان مواد خام، برای تولید
پلاستیک‌ها و سایر مواد مورد نیاز هستند. از
این رو، جست‌وجو برای منابع جدید انرژی
از سال ۲۰۱۵ به بعد به وسیله سل جدید
روایات‌ها و ماشین‌های هوشمند انجام
خواهد شد و پس از آن در سال‌های ۲۰۳۰
و بعد، در بسیاری از نقاط جهان بافتن ذخایر
بسی و عملیات حفار آنها در اقیانوس‌ها
به وسیله عملیات از راه دور انجام خواهد
گرفت. حفار چاه و بهره‌برداری از معدن

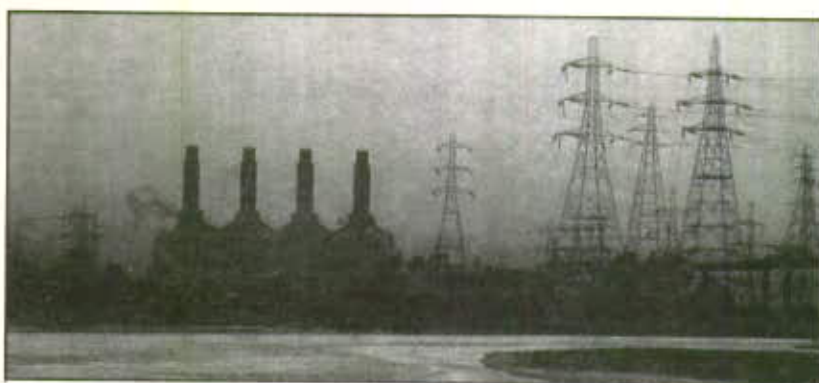
زبان‌های اکتولوژیکی گزین‌های حاصل از
سوخت‌های فسیلی، هنوز انکای بیشتر
جوامع، جهت تولید انرژی، سوخت‌های
فسیلی است. به تدریج که امروزه از این
سوخت‌ها در جهان استفاده می‌شود، ذخایر
آن سرانجام روزی پایان خواهد گرفت. البته
ذخایر موجود به میزانی که در دهه‌های
۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ پیش‌بینی می‌شد کم نیست
و هنوز می‌توان امیدوار بود که ذخایر نفت تا
چند دهه دیگر هم وجود داشته باشد.

عملیات از راه دور

با وجود پیشرفت‌هایی که در زمینه تولید

ثبت امواج لرزه جهت یافتن منابع نفتی

نیروگاه گازسوزی در وینر شمالی، که از سیستم پیشرفته‌ای به نام توربین گازی سیکل ترکیبی (CCGT) استفاده می‌کند. این نیروگاه در مقایسه با نیروگاه‌های زغال‌سنگ‌سوز معمولی ۴۰ درصد بیشتر کارایی دارد.

منابع:

پانویس:

1- Biomass energy

1- Dictionary of Science

Neil Ardley-1994

2- Encyclopedia of the Future- 2001

3- The story of oil-W.D.Siddle-1968

دانش

عبدالحسین وهاب زاده / کتاب شناخت محیط زیست

خواهد شد. به عنوان نمونه اشاره کنم که در حال حاضر، قبض تلفن هر خانوار شهری، به طور متوسط به مراتب سنگین‌تر از قبض برق و آب اوست. حال آن‌که کاربرد گسترده تلفن نه فقط مستلزم مصرف انرژی ناچیزی است بلکه خود در مصرف سایر انرژی‌ها نظیر حمل و نقل نیز صرفه جویی می‌کند. برعکس، تأمین آب و برق هر دو نیازمند مقادیر زیادی انرژی است و مصرف هر دو تبعات گسترده زیست محیطی دارد.

این روند ضد توسعه و ضلع محیط زیست است که چنانچه انرژی در آن به قیمت‌های واقعی لحاظ شود، روند معکوس در پیش خواهد گرفت. در آن صورت از یک سو در مصرف منابع صرفه جویی خواهد شد و از سوی دیگر ارتباطات گسترش خواهد یافت.

یکی از پیامدهای وخیم روند رو به افزایش انرژی، ازدست رفتن کارایی در مصرف است. جامعه‌ای که حتی تا ۳۰ سال پیش، صرفه جویی در مصرف هر چیز را سر لوحه کار خود می‌دید، امروز صرفه جویی را خست می‌بیند و به عنوان یک طبل انرژی محکوم می‌کند. بعضی از اخلاقیات ما نیز شدیداً از مصرف بی رویه و ناکارایی انرژی آسیب دیده است. بحث در مورد پی‌آمدهای الگوی مصرف گسترده است. اما من عرضه فراوان سوخت‌های فسیلی را که قیمت آن هزینه‌های واقعی‌اش را به هیچ وجه منعکس نمی‌کند، به عنوان ریشه مشکلات زیست محیطی کشور می‌بینم. برای اصلاح این وضع باید نه‌تنها به سمتی حرکت کنیم که در هر اقدام توسعه، تولید هر کالا یا انجام هر خدمت، انرژی همچون پول، به عنوان وجه رایج مورد محاسبه قرار گیرد. در آن صورت است که بسیاری از آنچه امروز بی دلیل گران است پسی ارزان و آنچه بی علت ارزان است پسی گران

پای صحبت دبیران ریاضی (۳)

آموزش ریاضی، منفعل یا خلاق؟

میرزا جلیلی

پیدا کند. مثلاً دانش آموزان پس از آشنایی با واحد سطح کل، به صورت گروهی مساحت کلاس یا مساحت جانی آن را اندازه می گیرند و بعد تعیین می کنند اگر رنگ آمیزی مثلاً متری ۱۰۰۰ تومان باشد هزینه نقاشی کلاس آن ها چقدر می شود و اگر آن ها بخواهند این پول را خودشان تأمین کنند، هر دانش آموز چه مبلغی باید بپردازد. یا این که دانش آموز بتواند گنجایش با حجم تمام اشیاء اطراف خود را تعیین نماید. مثل استکان، لیوان، قوری، پارچ... یا وزن یک تخم مرغ یا یک پرتقال یک خربزه، یک هندوانه، یک دوچرخه و... را به دست بیاورد و راجع به وزن اثومیل سوازی و کامیون حدس بزنند و مفهوم متن را درک نمایند. یا در یک ساختمان خطوط قائم، موازی و تقاطع را پیدا کند و نشان دهد و...

ب- مسائل تحقیقی

دانش آموزان در زمینه ای به مطالعه و تحقیق می پردازند، سؤال و جواب می کنند یا اطلاعاتی را جمع آوری می نمایند و سپس با آن ها مسئله ریاضی می سازند و حل می کنند. مثلاً از روابط عمومی شهرداری محل راجع به مساحت فضای شهر سؤال می کنند و بعد از مؤسسه آمار جمعیت محدوده شهر را می پرسند. سپس خودشان تعیین می کنند که به هر نفر چه مساحتی از فضای سبز می رسد و بعد، تحقیق خود را ادامه می دهند و جوابی فضای سبز لازم برای هر نفر در سطح استاندارد می شوند و از آن جا سطح کمبود فضای شهر را تعیین می نمایند. همین نوع سؤالات را می تواند راجع به مساحت های زمین های ورزش مطرح سازند و...

اشاره: این مطالب ادامه سخنانی است که آقای میرزا جلیلی، کارشناس ریاضی با سابقه دفتر برنامه ریزی و تألیف در جمع دبیران بوشهر و کازرون ایراد داشته اند. دو قسمت این مطلب را در شماره های قبل خوانده اید و اکنون سومین قسمت را می خوانید. این مطلب در شماره آینده به پایان می رسد.

رشد

سؤال ۱۱: تمرینات اضافه بر کتاب به صورت پلی کی به بچه ها دادن تا چه حد درست است؟

جواب: اگر تمرینات در قالب مسائل کتاب و یا بیان دیگر باشد مشکلی از بچه ها را بر طرف نمی سازد، چه اگر دانش آموز انگیزه برای حل تمرین داشته باشد، همان تمرینات کتاب کافی است و هدف را تأمین می کند. اما اگر دبیر با طرح مسائل جدید در زمینه های مختلف ایجاد انگیزه و تحرک در کلاس نماید، در این صورت دادن آن پلی کی مفید خواهد بود. با مراجعه به سؤالات ریاضی «تمس» و کتاب های ریاضی کشورهای پیشرفته مشاهده می شود که در سال های اخیر تغییری در نحوه طرح تمرینات یا ارزشیابی ها به وجود آمده است به طوری که صرفاً جنبه تکلیف نداشته، بلکه همراه با فعالیت، تحقیق و تفکر دانش آموز باشد. در این جانشین هایی ذکر شده است.

۱- مسائل فعالیتی

مسائلی که دانش آموز را وادار می کند به اشیاء اطراف خود با نگاه دقیق تر بنگرد و مفاهیم ریاضی موجود در آن ها را تشخیص دهد با

۳- مسائل فکری - تفریحی

امروزه متخصصان آموزش ریاضی معتقدند که هرچه آموزش‌ها متنوع‌تر و با فعالیت بیشتر بچه‌ها توأم باشد، سلول‌های مغز به فعالیت بیشتری می‌پردازند و عمل یادگیری کامل‌تر صورت می‌پذیرد. تمریناتی که هم ریاضی است و هم بازی، دانش آموز را به فعالیت و تفکر وامی‌دارد. برای مثال نمونه‌هایی را در زیر ذکر می‌کنیم:

الف - الگو و زمینه‌ها

در سلسله اعداد زیر سه عدد بعدی را بنویسید:

۳، ۵، ۷، ۹،

۲، ۳، ۵، ۷، ۱۱،

۱، ۲، ۳، ۵، ۸،

ب - محاسباتی قراردادی

هرگاه $5=V$ و $10=X$ و $50=I$ و $100=C$ و $1000=M$ باشد

آن گاه:

I - مقدار MCXXV برابر چند است؟ (ارزش حروفی که کنار هم

قرار می‌گیرند یا هم جمع می‌شوند)

II - عدد ۲۳۵۴ را با این نمادها نشان دهید.

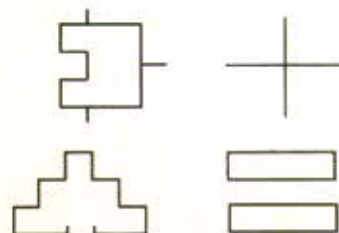
ج - در شکل زیر به جای ؟ عدد مناسب بنویسید و بعد بگویید

اعداد زیر خط‌های شکسته مجموعه چه اعدادی هستند؟

د- کدام یک از شکل‌های زیر محیط دارند؟ یا $\times$ آن را مشخص

کنید.

ه- توجه و دقت

در شکل‌های زیر چند مثلث یا مربع وجود دارد؟ آیا می‌توانید الگویی در این زمینه پیشنهاد کنید؟

در آخر زنگ تفریح:

الف - بچه‌ها! تعداد ستاره‌های آسمان چندتا است؟

ب - تعداد تارهای موی سر خودتان چطور؟

چگونه می‌توان آن‌ها را با ریاضی تعیین کرد؟

سؤال ۱۲: از روش‌های مطرح شده با موجود در آموزش امروز

جهان، کدام را برای شرایط موجود در کلاس‌های ما ترجیح می‌دهید؟

جواب: روش آموزش شما در کلاس باید طوری باشد که چنین

دانش‌آموزی را تربیت کند:

- حالا که برای خرید آن کتاب می‌روی، راه را می‌دانی؟

می‌پرسم یاد می‌گیرم.

- این مسئله را می‌توانی حل کنی؟

فکر می‌کنم، حل می‌کنم.

- تمرینات خود را می‌توانی انجام دهی؟

انجام داده‌ام.

- لازم است کسی در درس به شما کمک کند؟

خودم در کلاس یاد گرفته‌ام.

نه چنین!

- امروز چه یاد گرفتی؟

- گلویم خشک شده، نمی‌توانم حرف بزنم!

- فکر کن و یک مسئله ریاضی بساز.

همه مسئله‌ها را ساخته‌اند!

- بگو چکش

برای من سنگین است، سبک‌ترش را بگویید!

- به درس گوش بده

چیزی از آن نمی فهمم!

روش هایی که امروز مطرح است:

متفعل - نیمه فعال - فعال - خلاق

امروز با استفاده از اسکن یا عکس برداری از مغز دانش آموزان در حین درس، به این تدبیر دست یافته اند.

۱- متفعل: عکس دانش آموزانی که به آن ها با شیوه امروز مابعدی استفاده از کتاب، تخته سیاه و گچ و صحبت های پشت سر هم معلم آموزش داده می شود، نشان می دهد که در حین تدریس در سلول های بیشتر این دانش آموزان هیچ نوع فعالیتی به وجود نمی آید و تصویر مغز آنها با زمانی که معلم ندارد یا با هم مشغول صحبت کردن هستند، چندان فرقی ندارد.

۲- نیمه فعال: روشی که گاهی معلم با آن، در کلاس بچه ها را به کار می گیرد مثلاً از دانش آموزی می پرسد حسن و حسین نمرات را حل کرده است، کدام بیشتر؟ و این را تکرار می کند تا جواب درست داده شود آن گاه خود نتیجه گیری می کند که:

از دو کسر که دارای صورت های مساوی هستند، آن که مخرجش کوچک تر است بزرگ تر است.

در این کلاس فعالیت بسیار مختصری در سلول های مغز دانش آموزان مشاهده می شود و آن حالت سکون یا عدم ترک سلول ها تقریباً به هم می خورد.

۳- فعال: در این روش معلم بچه ها را کاملاً به کار می گیرد، مطلبی را بیان می کند و تحقیق درباره درستی آن را به عهده بچه ها می گذارد. مثلاً می گوید مساحت مستطیل برابر است با حاصل ضرب طول در عرض، حالا دانش آموزان با کشیدن شکل های بزرگ و رنگی روی مقوا و تقسیم آن ها به مربع های واحد به درستی مطلب می رسد.

عرض * طول = مساحت مستطیل

$$= 6 \times 3$$

$$= 18$$

در این شیوه، سلول های مغز به فعالیت لسی می پردازند. ولی سلول های سمت راست کمره مغز فعالیتی ندارند.

۴- خلاق

در این خانه دانش آموز گفته نمی شود که مساحت مستطیل برابر طول ضرب در عرض است. این مطلب را باید خودش کشف نماید. یک متوازی الاضلاع و دو مثلث مساوی که کملاً سطح متوازی الاضلاع را می پوشاند از مقوا می برند و در اختیار بچه ها، که به صورت گروهی فعالیت می کنند، قرار می دهند تا آن ها با داشتن مساحت متوازی الاضلاع قانون تعیین مساحت مثلث را کشف کنند.

در این شیوه بچه ها به دنبال کشف مطالب جدید هستند، خود عمل می کنند (می برند، رنگ می کنند اندازه می گیرند...) خود فکر می کنند و نتیجه کشفیات خود را در دفترچه ای یادداشت می نمایند و بعد از تأیید نظر معلم دفترچه که پر شد کتاب ریاضی او می شود. امروز ثابت شده است که این بهترین شیوه تدریس است و در آن همه سلول های مغز فعال می شوند.

روان شناسان معتقدند همان طور که میل به خوردن، آشامیدن، خوابیدن و... فطری است میل به کشف و یافتن خبرهای تازه نیز غریزی است و نقش معلم در کلاس باید کشف این فطرت باشد به عبارت دیگر آموزش در جهت طبیعت دانش آموز صورت پذیرد. بد آن تعریف عبارت خبری گویاست نه عدد گویا، تعریف عدد

سؤال ۱۳: الف- آیا عدد $1 + \sqrt{2}$ یا $\sqrt{1+4}$ گنگ است؟

ب- آیا $\sqrt{81}$ و جذر ۸۱ یکی است

ج- گاهی معلم ناگزیر از محاسباتی نظیر $2 \times 3 = 4 \times 9$

استفاده می کند که در کتاب نیست، چرا؟

د- در کتاب ریاضی اول دبیرستان آمده است: چند جمله ای

عبارت گویا و چون $\frac{\sqrt{2}x}{\sqrt{11}}$ آیا $\frac{\sqrt{2}}{4}$ گویاست؟

جواب

الف- به طور کلی حاصل انحام چهار عمل اصلی روی رادیکال و عدد گویا یک عدد گنگ است، مثلاً اعداد زیر گنگ هستند

$$2 + \sqrt{3}, \quad 2 - \sqrt{3}, \quad \frac{1}{\sqrt{3}}, \quad 2 \times \sqrt{3} \text{ یا } \frac{\sqrt{2}x}{\sqrt{11}} \text{ یا } \frac{\sqrt{2}}{4}$$

همچنین در $1 + \sqrt{2}$ یا وجودی که ۱ و ۴ هر دو جذر دارند.

نمی توان نوشت: $1 + \sqrt{2} = \sqrt{1+4}$ بلکه $\sqrt{1+4} = \sqrt{5}$ و

گنگ است.

ب- طبق قراردادهای ریاضی $\sqrt{81}$ یعنی $\sqrt{81} + \sqrt{81}$ برابر $+9$ است اما جذر 81 برابر ± 9 و در حقیقت ریشه‌های معادله $x^2 = 81$ می‌باشد.

ج- مبحث رادیکال‌ها مربوط به برنامه دبیرستان است ولی بعضی از نکات ضروری را دبیر می‌تواند در کلاس مطرح نماید.

$$\begin{aligned}\sqrt{4 \times 9} &= \sqrt{4} \times \sqrt{9} \\ &= 2 \times 3 = 6 \\ \sqrt{4+9} &\neq \sqrt{4} + \sqrt{9} \\ &\neq 2+3\end{aligned}$$

گنگ را باید در مجموعه اعداد حقیقی به دنبالش بود:

عدد گنگ عددی است که توان آن را به صورت $\frac{a}{b}$ نوشت در

حالی که $b \neq 0$ و هر دو عدد صحیح هستند و

طبق این تعریف عدد گنگ است.

سؤال ۱۴: الف- آیا در تعریف اعداد اول درست است که بگوییم: اعداد طبیعی که فقط دارای دو مقسوم علیه باشند اول هستند؟

(۱)

ب- آیا ۳- و ۵- اول هستند یا نه؟

جواب: در تعریف (۱) بالا، بعد از مقسوم علیه ذکر کلمه

«متمايز» لازم است، یعنی اعداد طبیعی که فقط دارای دو مقسوم علیه

متمايز باشند اول هستند (۲)

زیرا با تعریف (۱) عدد ۱ هم طبیعی است. $1 = 1 \times 1$ لذا یک هم اول می‌شود و حال آن که اول نیست.

ب- یا تعریف (۲) اول نیستند.

سؤال ۱۵: چرا در کلاس اول، «رسم مثلث» قبل از «تساوی مثلث» آمده

است ولی در کتاب دوم «رسم مثلث قائم الزاویه» بعد از تساوی مثلث‌های

قائم الزاویه آمده است؟

جواب: در آموزش هر چه موضوع عملی‌تر و ملموس‌تر باشد

یادگیری بهتر صورت می‌گیرد. دانش آموز از کلاس ۴ ابتدایی با

رسم‌های هندسی مثل رسم نیمساز زاویه، رسم زاویه‌ای برابر زاویه

مفروض یا رسم مثلث آشنا شده است. لذا از نظر آموزشی کاملاً

تجربی - شهودی است و حال آن که بیان تساوی دو مثلث مجرد

است.

اما در کلاس دوم چون تساوی دو مثلث قائم الزاویه حالت

خاصی از تساوی مثلث‌ها در حالت کلی است، لذا دانش آموز، از

کلاس اول زمینه ذهنی برای درک دارد. البته اگر جایه جا شود زیاد

فرقی هم نمی‌کند.

سؤال ۱۶: الف- مجموعه‌های زیر با پایان (متاهی) هستند، یا

بی پایان (نامتاهی)

الف- مجموعه ستارگان، مجموعه ماهی‌های دریا، مجموعه تار

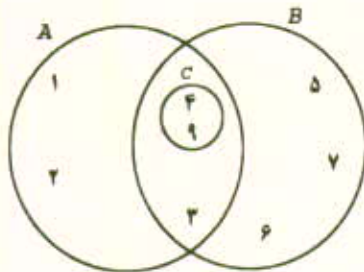
موهای سر انسان‌ها، مجموعه دانه‌های شن کف دریاها

ب- مجموعه $\{a, b, b\}$ یک مجموعه چند عضوی است؟

مجموعه (سکه ۲۵۰ ریالی، سکه صد ریالی، سکه صد ریالی) چه طور؟

ج- در شکل زیر آیا مجموعه C متعلق به مجموعه‌های A و B

است یا زیر مجموعه آن می‌باشد؟

جواب: الف- اصولاً تمام مجموعه‌هایی که عضوهای آن اشیاء

مادی باشند، با پایان یا متاهی هستند.

ب- $\{a, b, b\}$ یک مجموعه دو عضوی است، زیرا در توصیف

مجموعه می‌گوئیم عضوهای آن باید دو به دو متمايز باشند لذا:

$$\{a, b, b\} = \{a, b\}$$

اما سکه‌ها یک مجموعه سه عضوی است زیرا اشیاء مادی هر

قدر هم شبیه هم باشند باز در وزن یا قطر اختلاف جزئی دارند و

تتمايزند؟

ج- طبق قراردادهای ریاضی دانان در مورد نمایش هندسی

مجموعه‌ها (نمودار ون) «C» زیر مجموعه A و B است نه عضو آن

سؤال ۱۷: الف- آیا تدریس قسمت بازی ریاضی یا مجله ریاضی و یا

مطالبی از این دست لازم است یا نه؟

ب- اگر به جای آن‌ها تست‌های مناسب آورده شود، بهتر نیست؟

جواب: الف- این قسمت‌ها را باید خود دانش آموزان فکر و حل

کنند و از نظر متخصصین جزء ریاضی بوده و آموزنده است.

ب- آموزش تست فقط در کلاس‌های پیش دانشگاهی مفید است

و در کلاس‌های پایین‌تر، نتیجه مفیدی در بر ندارد.

ادامه دارد.

کوناک و نو

درخت علم

یکی از شرایط اساسی برای این که درخت علم بتواند با کمال سرعت رشد و نمو کند آن است که در محل مسدودی کاشته نشود. برای این درخت هوایی لازم است که زود به زود تازه و تجدید شود و نسیمی که از خارج بوزد و غده‌ی شماری که در تقویت آن سهیم شوند.

همچنان که دانشمند منجم فرانسوی، آقای دانژون، اظهار داشته است: «کم‌تر ممکن است حل یک مسئله علمی در نتیجه نیروی محرک نبوغ فردی واحد، پیشرفت کند؛ به واقع علم قسمت مهم پیشرفت خود را مدیون کوشش‌های مداوم و دسته جمعی نسل‌های متوالی است.» همواره با یکدیگر در تماس بودن، اطلاع کامل از افکار هم داشتن، تبادل عقاید و نظریات، همکاری دایمی و نتایج تجارب خود را در اختیار هم قرار دادن، از همه اینها گذشته، عشق و علاقه وافر کسانی که علم برای آن‌ها نه شغل دایمی، بلکه نوعی تجمل فکری محسوب می‌شد، عواملی بود که اروپای قرن هفدهم را سرشار از آثار استادانه کرد و علوم مشت را چنان که باید به مقام خرد معبوث نمود.

پی‌پرو سو

دو روایت

روایت (۱)

به مجنون گفت روزی غیب جوئی
که پیدا کن به از لیلی نکویی
که لیلی گرچه در چشم تو حوری است
به هر جزئی ز حسن او قصوری است
ز حرف غیب جو مجنون بر آشفت
در آن آشفتگی خندان شد و گفت
اگر در دیده مجنون نشینی
به غیر از خوبی لیلی نبینی
تو کی دانی که لیلی چون نکویی است؟
کزو چشم همین بر زلف و روی است
تو فدایی و مجنون جلوه ناز
تو چشم و او نگاه ناوک انداز
تو مو بینی و مجنون پیچش مو
تو ابرو و او اشارت‌های ابرو
دل مجنون ز شکر حده خون است
تو لب می بینی و دندان که چون است
کسی کاه را تو لیلی کرده ای نام
نه آن لیلی است کز من برده آرام

وحشی یافقی

روایت (۲)

گفت لیلی را خلیفه کاین تویی
کز تو مجنون شد پریشان و عوی؟
از دگر خوابان تو افزون نیستی
گفت: خامش! چون تو مجنون نیستی

مثنوی مولوی

حکمت‌های امیر خسرو دهلوی

زنگی از چه سیه قام بود
زرد مادر مه تمام بود
شمع باشد هم، که چو آن فروخت
زان یکی صد چراغ بتوان سوخت
آن دیو بود نه آدمی زاد
کز آنده دیگران شود شاد
موران که به زیر پا دوان اند
یک جو به هزار جان ستاند
تکیه چه آری به عصای کسی
زنده نشد کس به بقای کسی
باز چو گنجشک دهان باز نیست
جای سخن در دهن باز نیست
زند صد قهقهه کبک اندرین باغ
که با طاموس رقاصی کند زاع
همان گرمی که در گندم نهان است
رمین و آسمان او همان است
دلت بر گریه‌ای گر مهربان است
نشان صحت ایمان همان است
کسی تو تو شد از غوغای دیو
ببند انگبین را لیک از دیو
به خویشاوند پر سی گیر عادت

شهادت
امیر خسرو دهلوی

ویژه نامه قرآن کریم

در محضر قرآن

مجله تخصصی قرآن و معارف اسلامی

شده. همه دست اندرکاران و کارگران نظام عبادت خاصی نیست به قرآن داشتند، اقتضا می کرد که دگرگونی و تعدیلی در نظام آموزشی و هدف گذاری آن فراهم شود. به خصوص - در سال های اخیر هم مقام معظم رهبری پیوسته درباره لزوم تغییر و تحول و اصلاح درسی های قرآن، عربی، تعلیمات دینی، به خصوص

نسبت به قرآن، عبادت خاصی داشتند. ایشان مؤکداً رهنمود داده اند: اصولاً پایه تأسیس ستاد اعتلای دروس قرآن، دینی و عربی، اهتمام بر امر قرآن بود.

تشکیلی جامعه از یک طرف، عبادت رهبر از یک طرف، فرهنگ جامعه از یک طرف و همه آنها ایجاب می کرد که نه کارشناسی قرآن بیشتر بها داده شود، به عنوان یک درس مستقل، و ثبات روی آن نیروهای کارشناسی ربطاً با سابقه و با علاقه وارد عیدان شوند و با دید و رویکرد جدیدی نیز دارند به بازنگری اهداف آموزش قرآن.

همین شد که با نشست هایی که با کارشناسان در تالیف داشتیم و همی که سازمان پژوهش در این امر به خرج داد، ایجاب می کرد که بازنگری ابتدای نسبت به اهداف آموزش قرآن انجام شود.

را یاد بگیرند یا ۶۷٪ واژه های قرآن آشنا می شوند و این سیر اصلی ابتدایی با قرآن است. از لطف تقدیر، تمام آیات معارفی قرآن هم در آیات ساده است، یعنی اگر شما بنا داشته باشید به کسی سواد قرآنی بدهید - آموزش این ششصد واژه و کاربرد آن تا حد زیادی به هدف خود می رسید.

و اما در مورد وضعیت حاضر، باید بگویم. آنچه که جمع دست اندرکاران امر آموزش و فرهنگ رسمی کشور بر آن باطمن هستند این است که در سال های پس از انقلاب و یک دهه دینی یا نگیزه ای پر حاشه از فرهنگ انقلاب نسبت به قرآن پیش آمد که باید گفت غلظت العلل تحولات یعنی تا امروز است. در نظامی که نسبی مانی و قانون اساسی اش از قرآن گرفته

سید هادی محدث

اشاره: گفت و گویی که متن آن را ملاحظه می کنید با هدف روشن شدن ابعادی از مسئله آموزش قرآن در مدارس، با گروه کارشناسان قرآن دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی انجام شده است. در این گفت و گو آقایان سید هادی محدث، سید محمد حسین میر باقری، مسعود وکیل و یونس باقری، که مؤلفین کتاب های آموزشی قرآن دوره ی راهنمایی نیز هستند. نظرات خود را اعلام کرده اند، با تشکر از گروه قرآن و کارشناسان محترم. شما را به مطالعه آن دعوت می کنیم.

● رشد: از آقای محدث خواهش می کنیم نخست تجربه خود را در آموزش قرآن طی سال های منتهای بیان فرمایند و ضمناً درباره دلایل تغییر کتاب های آموزش قرآن دوره راهنمایی توضیح دهند.

○ بسم الله الرحمن الرحيم. در حدود سی سال قبل، مؤسسه ای که در این راه بیشتر فعال بود و به آموزش قرآن اهتمام داشت، مؤسسه علوی بود. مؤسسه این سؤال را طرح کرد که ما علاوه بر آموزش مقدمات و قرائت قرآن و تجوید و صوت و لحن چه کاری باید در زمینه آموزش مفاهیم انجام دهیم. هائی تشکیل شد و از افراد نظر خواستند، واژه هایی را که بیشترین کاربرد را در قرآن دارد پیدا کنید و آنها را به یک شکلی به بچه ها آموزش بدهید، خواهید دید که زود با قرآن انس می گیرند. ما این را گرفتیم. یک سال دو دوست عزیز ما آقای مرتضی شجاعی و آقای اشرف اسلامی ششصد واژه قرآن را از المعجم استخراج کردند و به صورت آماری آوردند و گفتند اگر بچه ها در دوره ابتدایی واژه های پر کاربرد

از لطف تقدیر، تمام آیات معارفی قرآن هم در آیات ساده است، یعنی اگر شما بنا داشته باشید به کسی سواد قرآنی بدهید، با آموزش این ششصد واژه و کاربرد آن تا حد زیادی به هدف خود می رسید.

● آقای وکیل، جناب عالی در این باره چه توضیحی دارید؟ لطفاً بفرمایید.

○ در تکمیل صحبت جناب آقای محدث درباره جایگاه و اهمیت قرآن باید گفت: شاید این مسئله مقداری مصداق «آفتاب آمد دلیل آفتاب» باشد. می توان گفت که اصولاً در اسلام، تاریخ آموزش با آموزش قرآن شروع می شود. در اسلام که از ابتدا تعلیم و تعلم محور همه چیز بوده است، بی شک آموزش قرآن نقطه آغاز است. پیامبر (ص) خود به عنوان اولین معلم امت بود و بعد هم افرادی را تعیین می فرمود که قرآن را آموزش دهند؛ حتی به کسانی که خارج از محدوده اصلی مکه و مدینه بودند. با توجه به آنچه گفتیم این سؤال پیش می آید که: آیا می توان «آموزش و پرورش» را بدون «آموزش قرآن» تصور کرد؟ از سوی دیگر در حال حاضر، می خواهیم فرزندان مردم را آموزش دهیم. می دانید که در کشور ما یکی از مهم ترین انتظارات خانواده ها از آموزش و پرورش این است که فرزندان قرآن بیاموزند. اینجاست که لازم می شود ما برنامه مفید و جامعی برای آموزش قرآن داشته باشیم.

● ما از سال ۱۳۷۷ شاهد تحولاتی در آموزش قرآن در مدارس بوده ایم که یکی از این تحولات آموزش قرآن در برنامه سال اول ابتدایی، سپس تغییر کتاب ها، آموزش معلمان و دیگر تغییراتی است که انجام شد. لطفاً این روند را توضیح دهید.

○ ما باید ابتدا دلایل بازنگری در آموزش قرآن را، در حدود ظرفیت این گفت و گو، بیان کنیم. ما کلاً قبل از این برنامه و چه بسا همین حالا، این احساس را داریم، از معلمان و برنامه ریزان و دست اندرکاران، که آموزش

قرآن، هم در مدارس ابتدایی و هم راهنمایی، خیلی جدی گرفته نمی شود. گویا ذهنیت نظام آموزش و پرورش مامتاسفانه آن تلاشی را که در مورد سایر دروس دارد در مورد درس قرآن ندارد. باید عرض کنم که اگر ما سرانگشتی هم درس ها را درجه بندی کنیم از نظر اهمیتی که در آموزش و پرورش برای آن قائل اند شاید همه متفق القول باشند که در ذهنیت معلمان، خانواده ها و خود دانش آموزان درس قرآن اهمیت درجه اول ندارد. همه البته درباره اهمیت و ارزش آن سخن می گویند، ولی در کلاس و در عمل، در ارتباطات اداری و تشکیلات آموزشی و به طور کلی در مجموعه، احساس می شود که درس قرآن، در درجه اول اهمیت نیست. چه علنی دارد؟ این سؤال مهمی است. من فکر می کنم یک دلیل آن، این بوده که درس

مسعود وکیل

قرآن همواره از اهداف جدی و مناسب، به عنوان یک درسی که در چندین پایه تحصیلی آموزش داده می شود برخوردار نبوده است. شاید همه قبول داشته باشیم که نقطه آغاز برای هر امری، و از جمله آموزش قرآن، تعیین اهداف است. یعنی ما باید مشخص کنیم که از درس علوم یا ریاضی، فارسی، قرآن چه هدفی داریم. و می خواهیم دانش آموز راهنمایی، در پایان این دوره به کجا برسد. اگر این اهداف مناسب انتخاب شود آثار دیر پای را بر همه ارکان آموزش اعم از تربیت معلم، معلم، ضمن خدمت، زمان اختصاص یافته به درس، و... می گذارد. از این رو به دنبال تاکیداتی که از چند سال پیش، از سوی همه، و از جمله مقام معظم رهبری بر آموزش قرآن وجود داشت، احساس کردیم که باید اهداف جامع تری را برای آموزش قرآن تعریف کنیم. در این باره باید بگویم که تاکنون بالاترین هدفی که تا پایان دوره راهنمایی برای قرآن وجود داشت روخوانی بود و این که دانش آموز بتواند قرآن را از رو بخواند. به نظر ما بایستی این هدف را ارتقا داد.

● در رویکرد جدید شما، در تالیف کتاب های آموزش قرآن دوره راهنمایی قرآن چه مسابلی وجود دارد؟

اصولاً در اسلام، تاریخ آموزش با آموزش قرآن شروع می شود. در اسلام که از ابتدا تعلیم و تعلم محور همه چیز بوده است، بی شک آموزش قرآن نقطه آغاز است. پیامبر (ص) خود به عنوان اولین معلم امت بود و بعد هم افرادی را تعیین می فرمود که قرآن را آموزش دهند

○ باید بگویم که به نظر می‌رسد هدف روحوانی و روان خوانی قرآن برای یک درس، در طی هشت سال (۵ سال ابتدایی، سه سال راهنمایی)، به عنوان یک ماده درسی، دچار مشکلاتی است. معمولاً بچه‌ها آموزش قرآن را با علاقه شروع می‌کنند. اما وقتی که آرام آرام احساس می‌کنند که حفظ و بهره‌شان از آموزش قرآن تنها این است که عبارتی را می‌خوانند که معنایش را نمی‌دانند، از آنها سلب علاقه می‌شود. این درحالی است که در دروس دیگر عکس این حالت اتفاق می‌افتد. مثلاً در درس ریاضی هم، دانش‌آموز ابتدا مفهوم جمع و تفریق و ضرب و تقسیم را نمی‌فهمد، ولی همین‌طور که بالا می‌آید کم‌کم آن‌ها را می‌فهمد و با آنها مسئله حل می‌کند و...

ولی متأسفانه، در مورد قرآن، ما به‌طور غیرمستقیم به دانش‌آموز القا می‌کنیم که باید قرآن را بخواند و لزومی ندارد چیزی از آن بفهمد. این است که ما در برنامه جدید ضمن آن که از آموزش روحوانی قرآن به شدت دفاع می‌کنیم و اعتقاد داریم که این هدف باید در دوره ابتدایی محقق شود اما اگر اهداف را جامع نبینیم، به همین هدف هم دست نخواهیم یافت. لذا در برنامه دوره ابتدایی هم، ضمن آموزش روحوانی، دانش‌آموز با پیام‌های قرآنی آشنا می‌شود، می‌تواند راجع به آن نظر بدهد، تجربه کند و...

● آقای باقری، این تغییر رویکرد شامل چه چیزهایی می‌شود؟

○ اساس کار ما این بود که آمدم و اهداف را جامع‌تر و طبیعی‌تر و با انگیزه‌تر کردیم. بر اساس این اهداف انتظار این است که اولاً دانش‌آموز در پایان دوره راهنمایی توانایی خواندن قرآن را کسب کرده باشد. ثانیاً بتواند بخشی از آیات و عبارات را که قابل توجه هم

هست، خودش معانید هدف سوم این است که دانش‌آموز از رهگذر این هدف، با یک سلسله از دستورات و پیام‌های خدا در قرآن آشنا شود. ضمن این که یک هدف مهم دیگر هم داریم و آن این است که فضای آموزش قرآن، در کلاس، طوری باشد که «السر» یا قرآن را به دانش‌آموزان القا کند و دانش‌آموز جایگاه معرفتی قرآن را در درون خودش پیدا کند که این خود بحث جداگانه‌ای است.

● آقای میرباقری، به نظر شما انس و علاقه با قرآن را چگونه می‌توان آموزش داد؟

○ گرچه ظاهراً مقوله آموزش از مقوله انس و علاقه جداست. لیکن علاقه و انس با قرآن، در آموزش، اهمیت اساسی دارد. اگر علاقه به درس وجود داشته باشد، زمینه فراگیری آن خیلی بیشتر می‌شود و اصولاً زحمت آموزش را هم کم می‌کند. در مورد قرآن کریم، قسمت

سید محمد حسین میرباقری

مهمی از آن در خارج مدرسه تحقق پیدا می‌کند. اما از جهت آن چیزی که مربوط به مدرسه و کتاب و ابیات و فعلاً مورد نظر ماست، به نظر می‌رسد مسئله انس با قرآن تا حد زیادی فراهم شده است. مثلاً آیات و سوره‌ها طوری انتخاب شده که مقابل آنها برای دانش‌آموزان جذاب تر باشد. قسمت شناخت قرآن که در کنار درس‌ها پیش‌بینی شده است، به خصوص، در این زمینه کمک اساسی می‌کند. از نکات مهم در این زمینه ساختار کلی کتاب و فصول آن است. پرداختن به آموزش مفاهیم و معنای هر درس علاوه بر قرائت به نکات و مسائلی دیگر، کتاب را واقعاً به صورت تخصصی و پر محتوا در آورده است که ما به اظهار بسیاری از دبیران، علاوه بر زیبایی و جذابیت آن را در کنار منابع کتب درسی با وزارت لازم قرار می‌دهد و این امر خود سبب ایجاد جایگاه ویژه و اهمیت بیش‌تر و در نتیجه زمینه‌سازی برای انس و علاقه بیشتر بدان می‌گردد.

● گویا جناب آقای محدث در این باره توضیحی دارند. بفرمایید.

○ در این زمینه، می‌هم نباید اضافه کنم که یکی از مهم‌ترین رویکردهای اخیر قرآن، اهتمام کارشناسان و همکاران به امر استمرار در آموزش است و این در مسئله انس با قرآن مؤثر است. حال اگر در شروع قرآن محبت و

برای ایجاد انس با قرآن در حین آموزش، فضا و محیط آموزشی، اهمیتی که معلمان و مدیران برای درس قائل می‌شوند، نحوه برخورد با درس و به‌طور کلی اهمیت دادن به درس مهم است. ضمن آن که اهمیت دادن را نباید با سخت‌گیری‌های بی‌مورد اشتباه کرد.

معنای ساده عبارات پر کاربرد قرآن باشد، و این البته با ترجمه فرق می‌کند. در واقع هدف درک مفهوم است.

۳- مطالب متنوعی در زمینه‌های مختلف که عنوان کلی آن «شناخت قرآن» است. باید اضافه کنیم که در پایان کتاب هم قسمتی آمده است با عنوان «تمرینات آزاد» که بیشتر ناظر بر بخش مفاهیم است که اگر دانش‌آموزی، کلاسی، مدرسه‌ای فرصت داشت و خواست کار فوق‌العاده‌ای انجام دهد می‌تواند به آن بپردازد.

● آقای باقری، در پایان اگر نکته خاصی است که باید گفته شود، بیان کنید.

○ باید بگویم که برای آموزش معلمان، ما در سه سال پیاپی حدود چهار صد نفر از مدرسان و معلمان مناطق آموزش و پرورش را آموزش داده‌ایم تا این عزیزان در مناطق مختلف کشور دبیران محترم قرآن را آموزش دهند تا دبیران عزیز با رویکرد ها، و روش‌های تدریس کتاب جدید آشنا شوند. خواهش ما این است که همه معلمان در کلاس‌های ۳۰ ساعته ضمن خدمت شرکت کنند تا بتوانند کتاب‌های جدید را به نحو مناسب تدریس کنند.

● در پایان بار دیگر از حضور شما در این گفت‌وگو تشکر می‌کنیم.

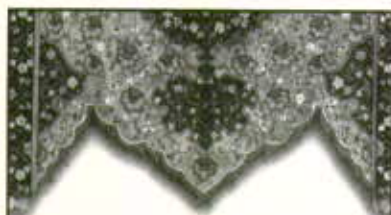

شامل چه موضوعاتی است؟

○ هر درس از کتاب آموزش قرآن دوره راهنمایی از سه بخش تشکیل شده است:

۱- آموزش قرائت که هدف آن تقویت روخوانی است.

۲- آموزش مفاهیم، که منظور از آن مجموعه فعالیت‌هایی است که منجر به توانایی درک

یونس باقری

مؤثر است. حال اگر در شروع قرآن محبت و رغبت و انگیزه نیز وجود داشته باشد، استمرار آن مفیدتر است. اصولاً یکی از عواملی که دل‌بستگی بچه را به قرآن تا سنین بالاتر تضمین می‌کند. همین «انگیزه» است که به نظر من حالا محقق شده است و امید می‌رود به دنبال آن انس با قرآن هم تحقق پیدا کند.

○ آقای میر باقری: علاوه بر آنچه گفته شد و مربوط به کتاب و کلاس بود، برای ایجاد انس با قرآن در حین آموزش، فضا و محیط آموزشی، اهمیتی که معلمان و مدیران برای درس قائل می‌شوند، نحوه برخورد با درس و به‌طور کلی اهمیت دادن به درس مهم است. ضمن آن که اهمیت دادن را نباید با سخت‌گیری‌های بی‌مورد اشتباه کرد. البته خود بچه‌ها تفاوت این دو را تشخیص می‌دهند. رفتار بزرگ‌ترها، اعم از معلم و مربی و مدیر و پدر و مادر و... در برخورد با قرآن، همه بچه‌ها را متوجه می‌سازد که چقدر باید به قرآن اهمیت بدهند.

● آقای وکیل، لطفاً بفرمایید کتاب‌های جدید از چند بخش تألیف شده و هر بخش

* یک هدف مهم دیگر هم داریم و آن این است که فضای آموزش قرآن، در کلاس، طوری باشد که «انس با قرآن» را به دانش‌آموزان القا کند و دانش‌آموز جایگاه معرفتی قرآن را در درون خودش پیدا کند

* خواهش ما این است که همه معلمان در کلاس‌های ۳۰ ساعته ضمن خدمت شرکت کنند تا بتوانند کتاب‌های جدید را به نحو اصولی تدریس کنند.

انس با قرآن

محمد حسن نیکارد

یا به آن آشنا بوده است. ما چه سابقه قبلی نسبت به محتوای قرآن کریم داشتیم؟ اگر کجا یا آن، مانوس بوده بود، نه تعلقت سودده باشیم که نیازمند تذکر کردیم! قرآن حرف دل ماست، کلام آشنای ماست! وقتی صمیمانه به ندای ملکوتی آن گوش جان می‌سپاریم، فطرت خود را به آن دمساز می‌بینیم. خدا به این طریق سرشت حق‌گرای ما را با کلام حق خود به یاد ما می‌آورد. قرآن «ذکر» است و پیامبر «مذکر»! (ان هو الاذکر و قرآن مبین)

قرآن حکیمه است! حکمت عبارت است از دست‌یابی به حق. از طریق دانش و عقل. کلام الهی حکیمه است، یعنی کسی که

قرآن حرف دل ماست، کلام آشنای ماست! وقتی صمیمانه به ندای ملکوتی آن گوش جان می‌سپاریم، فطرت خود را با آن دمساز می‌بینیم. خدا به این طریق، سرشت حق‌گرای ما را با کلام حق خود به یاد ما می‌آورد. قرآن «ذکر» است و پیامبر «مذکر»

درک پیدا کند، تحریک می‌شود و موجب می‌گردد دانش آموز درس را بفهمد؛ قرآن برای عقل ما چراغ می‌گردد و نورانی می‌گردد. ما هر چقدر این روش را می‌توانیم به شناخت و معرفت حقایق جهان برسیم! شناخت خالق، شناخت نفس، شناخت آخرت... اقدحانکم من الله نور و کتاب مبین!

قرآن ابطار است! جمع بصیرت و بصیرت به معنای درک حقیق و علوی می‌باشد. هر آینه قرآن مجید ماده بصیرت ماست. همان گونه که عصر داریم و توسط آن ما حوادث مادی اطراف خود را می‌بینیم و با خود را در آن می‌بینیم! می‌کنیم و قدم به جلو می‌داریم. برای راه‌یابی در میان حوادث فراطبیعی و تصمیم‌گیری و قدم برداشتن هم نیازمند بصیرت هستیم. چشم دل ما باید به قرآن، تیرس نور چشم سر ما باشد. قرآن کریم چشم دل ما را روشن می‌کند! اقدحانکم بصائر من ربکم، فمن انصر فلنفسه و من عمی فلعلها!

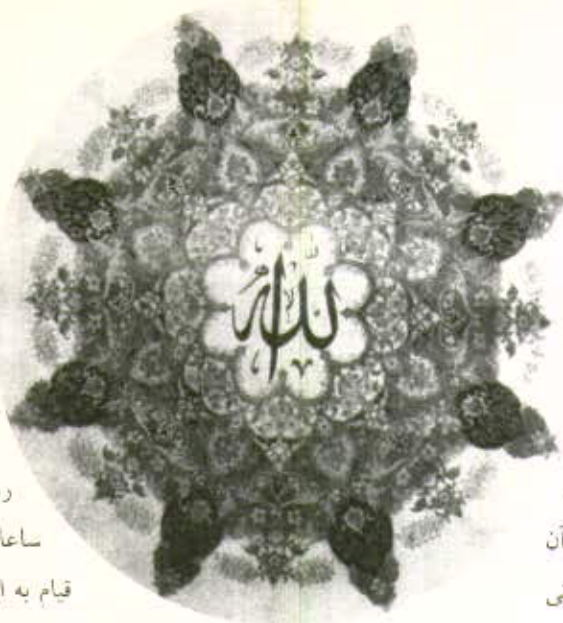
قرآن «ذکر» است! «اذکری» و «الذکر» و «ذی الذکر» هم لقب گرفته است. به کسی تذکر می‌دهند که مغفول را از قیل می‌دانسته،

غز این مجال، تحت عنوان «انس با قرآن» پیرامون سه موضوع، به اختصار سخن می‌گوییم:

- ۱- آسمای قرآن در قرآن
- ۲- انس معصومان با قرآن
- ۳- جایگاه استخاره

خداوند متعال، کتاب اسمانی ما را به لقای ستوده است. مژده‌ای از آن موجب می‌شود که قرآن کریم را از مغفول فرستاده‌ای به نظاره کنیم.

قرآن «نور» است. همان طور که در جهان ماده، نور است که باعث رؤیت اشیا می‌شود و بدون آن بودنی نبود هیچ چیز را حتی نمی‌کنیم. در عالم غیرماده نیز محتاج نوری خاص هستیم. با در پیرایه ان طفل ما قدرت

به آن تمسک یابد، به حق دست خواهد یافت. مطالب آن در نهایت رسایی است.

[وَأَنَّهُ فِي أَمِّ الْكِتَابِ لَدِينًا لِّعَلَّيْ حَكِيم]

قرآن عزیز است. وقتی می گویم فلانی عزت نفس دارد، یعنی چنان شخصیت شکل گرفته و قدرتمندی دارد که کسی را یارای نفوذ در آن نیست. قرآن عزیز است، چون از چنان صلابت و قوتی برخوردار است که باطل راه نفوذ و غلبه بر آن را ندارد [وَأَنَّهُ لِكِتَابٍ عَزِيزٍ، لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ].

قرآن «أَحْسَنَ الْحَدِيثِ» است، چه سخنی و چه حدیثی بهتر از آن؟ نه گزافه است، نه خرافه است، نه وهم و خیال و فسانه است، بل سخن راست و منطبق بر حقیقت است. آباتی است که یکدیگر را تأیید می کنند و توازن و تناسب و انسجام در جای جای آن پیداست. از این روست که اندام مؤمن را می لرزاند، و سپس به سکون و آرامش می کشاند. [اللَّهُ تَزَلَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّشَابِهًا مَّثَانِي تَنْشُرُ مِنْهُ...].

قرآن «موعظه» است، «شفاء» است، «هدایت» است، و «رحمت». چهار صفتی که در یک آیه و با همین ترتیب آمده است. چون نیک بنگریم، بدانیم که در عالم واقع نیز به همین ترتیب رخ می دهد: قرآن است که انسان ها را اندرز می دهد و «وعظه» می کند، قلب های آماده را متأثر می کند تا زنگار گناه و صفات زشت چون کینه، حسد، جبن و نفاق را از خود بزدایند، و از بیماری های روحی «شفاء» یابند و پس از این پاکسازی، مهبی «هدایت» و راهیابی به سوی حق گردند. اینک «رحمت» خدا آنها را در بر می گیرد، و نعمت های مادی و معنوی بر آنها ارزانی می شود.^۱

[فَدَجَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَ شِفَاءٌ لِّمَا

آن گاه که دبیر دینی و مربی پرورشی دارای قلبی محلاً به حلیه شده باشد، جلسه دینی و قرآن او مس وجود نوجوان را به طلا مبدل کند؛ چه که: سخنی کز جان برآید، لاجرم بر جان نشیند. پس اگر از روی کم رغبتی و به قصد تکمیل ساعات موظف و حق التدریس خویش، قیام به این مهم نموده باشد، نتیجه عکس دهد.

هر که با قرآن نشست، و در آن غور کرد، آن چنان شیفته و واله گشت که طاقت فراق و جدایی از کفش بیرون شد.

رسول مصطفی (ص)، محمد امین (ص) مجذوب کلام خدا بود، بدان سان که دیدن جدایی قوم را از قرآن مبین بر نمی تافت، بل شکوه می نمود که: **أَنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا.**

علی مرتضی (ع) را چنان آنسی با قرآن بود که پیامبرش فرمود: **عَلِيَ مَعَ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ.** در زمان خلافتش، در بازار کوفه قدم می زد و این کلام الهی را به گوش بازاریان می خواند که: **تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا.**^۲

حسن مجتبی (ع) را الفتی با قرآن بود که هرگاه به عبادت:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا می رسید، با صدای بلند لییک، لییک سر می داد، تو گویی آیه شریفه فقط او را مخاطب ساخته بود.

سیدالشهدا (ع) تا سر بر بدن داشت، قرآن می خواند؛ شب آخر هم از دشمن مهلت خواست تا آخرین ساعاتش را نیز با نماز و قرآن هم آغوش شود. آنگاه که سر بر بدن نداشت، باز قرآن تلاوت کرد: **أَمَّ حَبِيبَتِ آنْ أَصْحَابِ الْكَهْفِ وَالرَّقِیمِ** کانوا من آیاتنا

فِي صُورِكُمْ وَ هَدَى وَ رَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ. قرآن «بلاغ» است، «بیان» است، «علی» و «عظیم» و «کریم» و «مجید» است، «قیم» و «مبارک» است، که شرح این اوصاف شریف، در این وجیزه نگنجد.

به یاد استاد گران قدردم^۳ افتادم که با چه خضوع و توجعی، آیات فوق را در کلاس درس تلاوت می نمود و دل های شاگردانش را با کلام خدا انس و الفت می داد؛ خویشش اثر می گرفت و ما را نیز تحت تأثیر قرار می داد. آری، نقش معلم دین و اخلاق و لحن و بیان او بر تأثیر گذاری کلام او اثری بس شگرف دارد.

آن گاه که دبیر دینی و مربی پرورشی دارای قلبی محلاً به حلیه قرآن شده باشد، جلسه دینی و قرآن او مس وجود نوجوان را به طلا مبدل کند؛ چه که: سخنی کز جان برآید، لاجرم بر جان نشیند. پس اگر از روی کم رغبتی و به قصد تکمیل ساعات موظف و حق التدریس خویش، قیام به این مهم نموده باشد، نتیجه عکس دهد.

عجا

زید بن ارقم گوید: وقتی در کوچه‌های کوفه به او رسیدم که آیه فوق را تلاوت می‌نمود، موی بر بدنم راست شد، گفتم: واللّٰه! سر بریده‌تو که تلاوت قرآن می‌کند، از قصه اصحاب «کهف» و «رقیم» عجیب‌تر است. وقتی برید به سر مقدس امام توهین کرد، حضرتش این آیه را تلاوت نمود: **وَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا اَنَّهُ مُنْقَلَبٌ بِنَفْلٍ**

بِنَفْلٍ (زین العباد (ع) را چنان مؤمنانی با قرآن بود که خود می‌فرمود اگر همه انسان‌های شرق و غرب عالم از دنیا بروند، مادام که قرآنی در دست داشته باشم، ایداً احساس تنهایی نمی‌کنم! همورا شیده چنین بود که هنگام تلاوت سوره «حمد»، وقتی به «مالک‌یوم‌الدین» می‌رسید، آن قدر تکرار می‌کرد که نزدیک بود روح از کالبدش بیرون رود.^۴

علی بن موسی الرضا (ع) به گاه سخن با مردم، با آیات خدا آنان را پاسخ می‌داد، و برایشان مثل می‌آورد. آن حضرت در هر سه شبانه‌روز، یک بار تمام قرآن را تلاوت می‌نمود. در بستر خویش نیز بسیار قرآن می‌خواند، وقتی به آیات یادآور بهشت و دوزخ می‌رسید، می‌گرفت و از خداوند بهشت را می‌طلبید، و از آتش به او پناه می‌برد.^۵

علی بن موسی الرضا (ع) به گاه سخن با مردم، با آیات خدا آنان را پاسخ می‌داد، و برایشان مثل می‌آورد.

آن حضرت در هر سه شبانه‌روز، یک بار تمام قرآن را تلاوت می‌نمود. در بستر خویش نیز بسیار قرآن می‌خواند، وقتی به آیات یادآور بهشت و دوزخ می‌رسید، می‌گرفت و از خداوند بهشت را می‌طلبید، و از آتش به او پناه می‌برد.^۵

سایر امامان بر گوار نیز چنین بودند. مردان خدا را رسم همین بود: شب خویش را در کنار قرآن، روز حیات افروز می‌کردند. امیرالمؤمنین (ع) درباره انس پرهیزگاران با قرآن چنین فرماید:

آنها در دل شب، برپا ایستاده، قرآن را با تدبیر تلاوت می‌کنند؛ جان خود را با آن دمساز کرده، دایمی در دوزخ خود را از آن می‌گیرند. هر گاه سوره‌ای تعظیم تشویق می‌رسد، به آن خیره شده، و نصب‌العین خویش قرار می‌دهند؛ هر گاه به آیه‌ای مشتمل بر بیم و انذار می‌رسد، گوش دل به آن می‌سپارند، گویی صدای ناله زبانه‌های آتش دوزخ را می‌شنوند.

در حای دیگر کسی با قرآن محالست نکرد، مگر آن که از کنارش برمی‌خیزد در حالی که بر درجات هدایت او افزوده گشته و از مراتب گمراهی او کاسته شده است.^۶

مجدوبین به قرآن امروزه در کشور ما نیز به وفور دیده می‌شوند؛ محافل، مانند دارالقرآن، مکتب‌القرآن، شبی با قرآن، مجتمع‌های علوم قرآنی، حافظین خردسال قرآن روز به روز زیادتر می‌شوند که سهم دیران ارحم‌الدین و قرآن در انگیزش این حماسه نزد خداوند معلوم

است. خاطره مرجع گران قدر شیعه، مرحوم آیت‌الله سیداحمد حواسباری، که به هنگام عمل جراحی در بیمارستان، مانع از بی‌هوشی شد و به پزشکان گفت: به جای آن، من شروع به قرآن خواندن می‌کنم و شما اقدام به جراحی کنید! همچنین خاطره پیرمردی سواد ۸۰ ساله ساروقی، به نام «کربلایی محمدکافه کربسی» که دفعه‌ای با عنایت الهی، خود را حافظ کلی قرآن دید، و می‌گفت: هرگاه در حای، آیه‌ای از قرآن را می‌بینم، بوری از آن به طرف چشماتم می‌تابد که موجب تشخیص آن می‌گردد، و بدین وسیله آن را از حملات و علامات دیگر تمیز می‌دهم! و صدها خاطره دیگر، نشانه‌گر انس و علاقه دیرینه مردم کشورمان به این کتاب آسمانی است.

«استخاره»، از کلمه «خیر» است، و به معنی «طلب خیر از خداوند کردن» است. یعنی پناهیدن شدن به خداوند از شر شیطان. در حدیث شریف آمده است: ماحل من استخار، کسیکه از خدا برای خود خیر و نیکی طلب کند، هرگز خیران و سرگشته نمی‌شود.

ماهیت استخاره «دعا» است. کما این که فرموده:

اللهم خرنی فی امری، خدایا! امور مرا به خیر بگردان.

استخاره امام سجاده (ع) این بود که در کارهای مهم مثل خرید خانه، ازدواج، یا سفر ۲۰۰ بار می‌فرمود: **استخیر الله برحمته فی عافیة**، یعنی از خداوند خیر و عافیت طلب می‌نمود. سپس آنچه به نظر مبارکش می‌آمد، با توکل به خدا انجام می‌داد. علی (ع) گوید: وقتی رسول خدا (ص) مرا به یمن فرستاد، سفارش نمود که هیچ جا استخاره را ترک نکن. یعنی در هر کاری، چه کوچک چه بزرگ، از خداوند خیر و خوبی مسئلت کن، در سحده نماز هم تأکید

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره خدا! آیا این بازی با قرآن نیست؟
آیا و هن و تحقیر کتاب خدا نمی باشد؟
حدود پنجاه سال پیش، در سامرا، عقوب
فراوان طلب طلبه ها از حوزه ها فراز کردند،
یکی از آنان استخاره کرد و خوب آمد.
تصمیم گرفت در حجره خود بماند. دو آنجا
خواهید، عقب او را زد، صبح جنازه اش را
تشییع کردند! خداوند فهم صحیح دین
خود را، به همت معلمان و مربیان دلسوز، به
همه ما مرحمت فرماید.

منابع:

- ۱- تفسیر نمونه، ج ۸، ص ۳۱۸
- ۲- منظور جناب حجة الاسلام آقای دکتر احمد بهشتی حفظه الله است.
- ۳- مجمع البیان طبرسی، زیر آیه ۸۳ قصص
- ۴- اسرار الصلوة، میرزا جواد ملکی تبریزی ص ۱۸۴
- ۵- تاثیر قرآن در جسم و جان، نعمت اله صالحی حاجی آبادی، فصل ۴.
- ۶- نهج البلاغه، خطبه های ۱۹۳ و ۱۷۶
- ۷- استعاذه شهید علی الحسین دستغیب، ص ۲۰۸
- ۸- همان

شده که نماز گزار استخاره کند.^۷

مرحوم مجلسی کتابی بنام «مفاتیح الغیب» دارد که در آن روایات استخاره را جمع کرده، و عمده آن روایات به همان معنی است که گفتیم. در دعای استخاره امام سجاد (ع) در صحیفه سجاده آمده است: «هرگاه در خاطره در دلم خطور می کند که یکی رضای تو در آن است و دیگری در بردارنده سخط تو (ورضای شیطان) است، اراده مرا بر طبق

استخاره امام سجاد (ع) این بود که در کارهای مهم مثل خرید خانه، ازدواج، یا سفر ۲۰۰ بار می فرمود: استخیر الله برحمة فی عافیة، یعنی از خداوند خیر و عافیت طلب می نمود. سپس آنچه به نظر مبارکش می آمد، با توکل به خدا انجام می داد.

رضای خودت بگردان. حال اگر این کارها و دعاها و توسلات، رفع حیرت و دلدلی نکرد، می تواند با تسبیح یا قرآن رفع حیرت کند؛ در هر حال باید حالت دعا و مسألت از خداوند باشد، متأسفانه بسیاری از مردم، غافل از حقیقت استخاره، قرآن کریم را وجه معامله کارهای روزمره خود قرار داده اند؛ به جای تلاوت آیات آن و عمل به محتوای این کتاب شریف، وقت خود و جمعی از علما و مراجع دینی را ضایع می نمایند و نه ساحت قرآن مجید، بدین صورت، بی احترامی می کنند. می خواهد معامله ای کند، از آقای روحانی می طلبد که برایش استخاره کند تا اگر منفعت فراوانی در آن است، خوب بیاید. سپس آن قدر تقاضای تکرار استخاره را می نماید، تا همان که می خواهد لایب درآید.

«تَحْتَ زَبَر» و معنی «ظَلَمْتَ» بدان «تاریکی» است

«كَرْدَنَ زَلْ أَنْزَلَ» پس «رودها» «بهار» شد
 «رَه سَبِيل» و «فِي» در «آنکه» «چشم» «اَبصار» شد
 «عَالَمِينَ» «عَالَمِيَان» «انْفُسَكُمْ» «جَن هَدِيتَان»
 «ارْسَلَ» یعنی «فرستاد» و «فَوَاب» پاداش «دان»
 «اَذْ» زمانی که «نَجَاهِد» می کنی جنگ و جهاد
 «مَعْنَى» «جَنَّت» بهشت و جمع آن «جَنَات» باد
 «ف» پس «و» «هَآءُ» آن «و» می آری تو ایمان «تُؤْمِنُ»
 «تُؤْمِنُونَ» جمع آن «می آرد ایمان» «تُؤْمِنُ»
 «آيَةُ» «مَعْدِيَّت» نشانه جمع آن «آيَات» کثیر
 «زَبَدَ» حی و «آمَرَدَ» مَبِيت جمع آن «اموات» کثیر

«أَرْض» می باشد زمین و «آسَمَان» باشد «سَمَاء»
 «آسَمَان» ها و «آسَمَاوَات» است و آنکه «آب» ماء
 «خَلَقَ» حَقِقت «قَالَ» گفت «و» «بِعَامِر» باشد «رَسُول»
 بهر «مَآءِ» قَرَسِی «نَحْنُ» و «نَا» بهما قبول
 «مَوْتُ» مرگ و «زَبَدَ» سازد «يَحْيَى» است و «كَانَ» بود
 «عَدَدَ» برد و «حُكْم» فرمان معنی «بَهْر» است «رُود»
 «رُوز» یوم است و «بَهَار» و «خَوَات» نَوْم است و «مَمَام»
 «لَيْل» شب «أَتَتْ» و «كَمْ» بهر «تَو» آید هر کدام

معنی «كَيْفَ» چگونه «دَان» و «أَنْظُرُ» کن نگاه
 «شَىْء» چیز و «جَاءَ» آمد «ذُنْب» می باشد گناه
 «دَان» و «رَسُول» جمع رسول و «دَان» توانا را «قَدِير»
 هر که مردم را دهد هشدار «خَوَاتَنْدَش» اندیز
 پس «غَفُور» بسیار آمرزنده و «كُلُّ» همه
 «بَآئِنِ» یعنی «باید» «أَنْذَرُ» است «هشدار» ده
 «أَنْ» که و این که «عَلَى» بر روی «کاهی» می شود
 پس «مَبِيت» که «اشکار» و گاه «رو شکر» شود

منظومه کلمات قرآنی *

ای که بهر فهم قرآن عاشق و دلداده ای
 پس به خاطر بسپار اینک تا شوی فرزانه ای
 «آمَنُوا» ایمان ببورند «هَم» آید شود
 «يُخْرِجُ» دال می کند خارج «بِه» جز الا شود
 «أَوْ» هُو «لَا» نیست «مَنْ» از «سَرِيسَت» باشد «وَلِي»
 «الَّذِينَ» دال «کسانی» که «الَّذِي» کسی که «الَّذِي»
 «وَرَبَّ» شود «پروردگار» و «أَنْ» قطع «نَحْم» شما
 «ظَالِمِينَ» یعنی «ستمکاران» «بِه» شوی «دَان» «إِلَى»
 «أَلْ» و «قَدْ» باشد جدا یا متصل «جَزَن» «أَنْ» دَان
 «يُغْفَلُونَ» می کنند «الذیته» و «ذَلِك» آن
 «إِی» شریک «بِآ» آیها «بِهْدَى» هدایت می کند
 «بِآ» و «بِآ» به تنهایی «کفایت» می کند
 «أَلْ» برای «ای» «مَنْ» و «أَوْ» و «نَحْرِي» «حَارِي» است

«اعْبُدُوا» یعنی که «بنمایید عبادت» «قُلْ: بگو»
 دان «الْبِمُّ: دردناک» و «مَنْ هُوَ» را «کیست او»

پس «دَعَوْتُ: من فراخواندم» و «اغْفِرْ: درگذر»
 «وَالِدَيَّ: والدین من» و «ماه: آمد قمر»
 «خانه: یَت» «خورشید: شَمْس» آنگاه «داخل شد: دَخَلَ»
 «صَالِحَاتُ: کارهای خوب» و «بنهاد او: جَعَلَ»
 پس «جَرَّاعُ: آمد سراج» و «پهن و گسترده: بَسَاطُ»
 «عَمِلُوا: انجام دادند» «راه: می باشد صِرَاطُ»
 «می دهند: يُوْتُونَ» «پر نعمت: نَعِيمُ» «تِلْكَ: آن»
 «مُفْلِحُونَ: رستگاران» «اَجْرُهُمْ: پاداششان»
 معنی آنها: «اُولَئِكَ»، «ناس: مردم»، «بَن: پسر»
 «يُوْتُونَ» دان «یقین دارند» و «رو دخانه: نَهَر»

دان «يُقِيمُونَ: پیا دارند» و «اَشْكُرُ: شکر کن»
 «اِنَّمَا» یعنی «فقط» «بَلْ: بلکه» «ذات: آمد درون»
 «نَفْس: خود»، «دادیم: اَتَيْنَا» و «دانا: الْعَلِيمُ»
 «با: مَعَ»، «بینا: بَصِير» آنگاه «بزرگ: آمد عَظِيمُ»
 «شکر آرد: يَشْكُرُ»، «کار: اَمْر» و «جمعش دان: اُمُور»
 «فُلْكَ: کشتی» «سینه: صَدْر» و «جمع آن باشد: صُدُور»
 «بیشتر: اَكْثَر»، «نمی دانند: كُو» «لَا يَعْلَمُونَ»
 «بَحْر: دریا»، «می دهد انجام: اَيَّد» «تَعْمَلُونَ»

«سَنُوا» باشد «سَمِعُ»، «بی نیاز: اَيَّد» «غَنَى»
 پس «حمید: اَيَّد» «سزوده: معنی برتر: عَلَى»
 «ما: هر آنچه»، «اَنَّ: که»، «آگاه: را می دان حَبِير»
 «مَغْفِرَات: آمرزش» و آنگاه «بزرگ: اَيَّد» «كَبِير»

دان «يُعَلِّمُ: می دهد تعلیم» و آنگاه «ذَكَر: یاد»
 «پاک گرداند: يَزْكِي» و «كَثِيرُ: یعنی زیاد»

دان «اِذَا» را همچو «اِذَا» روزی دهنده: رَازِقُ است
 «يَتْلُو: می خواند» آنگاه «راستگو: الصَّادِقُ» است

پس شناید «است» «فَاسْتَعْوَا»، «بَيِّنَةُ» باشد «دلیل»
 «می کند تسبیح» را می دان: «يُسَبِّحُ» «ره: سَبِيلُ»
 «درس ناخوانده» شود «اُمِّي» و «رِزْقُ: روزی» است
 «قَبْضُ: عدل» و «عَنْ» شود «از»، «لَهُ» هم «سرگرمی» است
 «نُودِي» را دان «ندا شد»، «النَّبِيُّ: پیغمبر» است
 معنی «كُنْتُمْ» شود «هستید» و «خَيْرُ: بهتر» است
 «فَضْل: بخشش»، «رَبِّ: شک»، «اِحْسَان: نیکوکاری» است
 «فَاذْكُرُوا: پس یاد بنمایید» «نَصْرُ: یاری» است

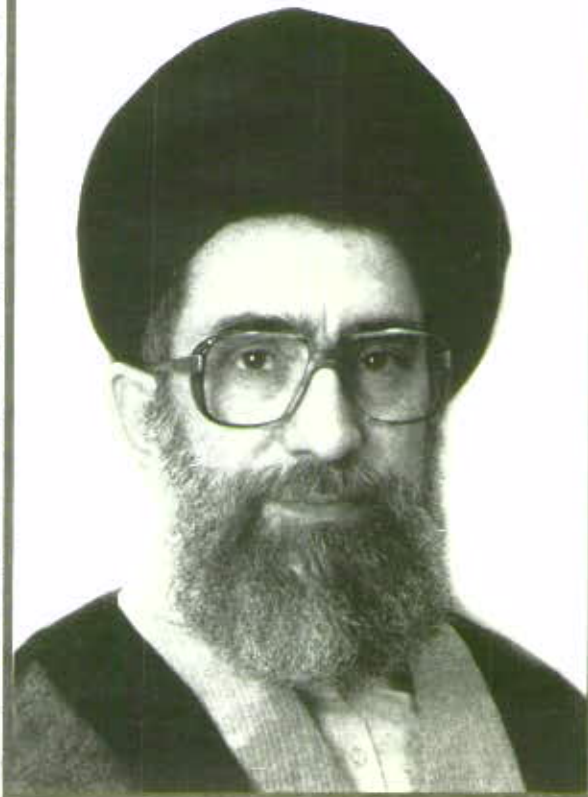
این شعر با استفاده از کلمات قرآنی کتاب قرآن اول
 رهنمای سروده شده قریطع آقای علی قریطی، دبیر قرآن
 مدارس رهنمایی بخورد است. از ایشان متشکریم

این کتاب و این سفره گسترده
در شرق و غرب، از زمان وحی تا
قیامت، کتابی است که تمام بشر،
عامی، عالم، فیلسوف، عارف و
فقیه، همه از آن استفاده می کنند؛
یعنی کتابی است که در عین حال که
نازل شده است از مرحله غیب به
مرحله شهود، و گسترده شده است
پیش ما جمعیتی که در عالم
طبیعت هستیم؛ در عین حالی که
متنزل شده است از آن مقام و
رسیده است به جایی که ما بتوانیم
از آن استفاده بکنیم، در عین حال،
مسائلی در آن هست که همه مردم،
عامی و عارف و عالم و غیر عالم، از
آن استفاده می کنند و مسائلی در
آن هست که مختص به علمای
بزرگ، فلاسفه بزرگ است، عرفای
بزرگ و انبیا و اولیاست.

امام خمینی (ره)

فهمیدن مفاهیم قرآن،
فهمیدن ترجمه کلمه به کلمه
قرآن برای کسانی که به زبان
عربی آشنایی ندارند، لازم
است. هنگامی که قرآن در
دست و دل جوانان قرار
گیرد، چشم انداز آینده بسی
روشن و امید بخش است.
کشور بحمدالله امروز متکی
به معارف قرآن است. آن
روزی که این معارف در سطح
همه مردم رواج پیدا کند و
مستقیم از خود قرآن آن را
یاد بگیرند آن روز، روزی
است که این ملت و این کشور
برای همیشه شکست ناپذیر
خواهد شد.
مقام معظم رهبری

نماز

در اتاق ژنرال

گفتم: عبادت می کردم.

گفت: بیش تر توضیح بده.

گفتم: دین اسلام به ما مسلمانان دستور می دهد که در ساعت های خاصی از شبانه روز، با خداوند مناجات کنیم و نام این عبادت «نماز» است. زمان آن عبادت فرارسیده بود. من از نبودن شما در اتاق استفاده کردم و نمازم را خواندم.

ژنرال نگاه عمیقی به من کرد و گفت: پس این گزارش هایی که در پرونده ات نوشته اند به خاطر همین کارهایت بوده است! گفتم: شاید!

نمی دانم خداوند به خاطر این نماز چه اثری در دل او گذاشت که قلم خودنویسش را برداشت و گواهی نامه خلبانی مرا امضا کرد.

آن روز به اولین جای خلوتی که رسیدم، به پس این نعمت بزرگی که خلوت به من داده بود، دو رکعت نماز شکر خواندم.

دوره خلبانی من در آمریکا تمام شده بود. بهترین نمرات را در امتحانات پروازی به دست آورده بودم، ولی به خاطر گزارش هایی که در پرونده ام وجود داشت، گواهی نامه خلبانی برایم صادر نمی شد. سرانجام روزی به دفتر رئیس دانشگاه، که یک ژنرال بود، احضار شدم. به اتاقش رفتم و احترام گذاشتم. از من خواست که بنشینم. پرونده ام در مقابل او روی میز بود. ژنرال آخرین فردی بود که باید نسبت به قبول و یا رد شدنم در خلبانی نظر می داد. پرسش هایی کرد و من پاسخ دادم. از سؤال هایش برمی آمد که نظر خوبی نسبت به من ندارد.

ناگهان در اتاق به صدا درآمد و منشی ژنرال وارد شد و از او خواست تا برای کار مهمی از اتاق خارج شود. با رفتن ژنرال من مدتی در اتاق تنها ماندم. به ساعت نگاه کردم؛ وقت نماز ظهر بود. با خود گفتم خوب است نمازم را همین جا بخوانم تا پیش از آمدن ژنرال خواندن نمازم تمام شده باشد. به گوشه ای از اتاق ژنرال رفتم و روزنامه ای را که در آنجا بود، برداشتم و روی زمین پهن کردم. مهرم را از جیبم درآوردم و مشغول خواندن نماز شدم. در حال خواندن نماز بودم که ژنرال وارد اتاق شد.

نماز را تمام کردم و در حالی که بر روی صندلی می نشستم، از ژنرال به خاطر این که معطل شده بود عذرخواهی کردم. ژنرال، پس از چند لحظه سکوت، از من پرسید: چه می کردی؟!

نماز را تمام کردم و در حالی که بر روی صندلی می نشستم، از ژنرال به خاطر این که معطل شده بود عذرخواهی کردم. ژنرال، پس از چند لحظه سکوت، از من پرسید: چه می کردی؟!

برای نگار حلال، شهادت عباس باقری

از آزمایش تا اصلاح

گزارشی از اعمال اصلاحات در کتاب آزمایشی

قرآن اول راهنمایی

یونس باقری *

از آنجا که دبیران ارجمند قرآن، در تغییرات اساسی کتاب جدیدالتألیف «آموزش قرآن اول راهنمایی» نقش اساسی داشته‌اند، لازم دیدیم از ارزشیابی کتاب آزمایشی و نظرات همکاران، که مورد توجه قرار گرفته و در کتاب اعمال شده است، گزارشی ارائه نماییم که آن را در اینجا ملاحظه می‌فرمایید. این تغییرات مبنای اصلاح کتاب دوم و سوم نیز قرار گرفت.

کتاب آزمایشی اول در ۲۴ درس و ۱۸۴ صفحه تدوین شده بود که ۱۶ استان و یکصد آموزشگاه اجرای آن را بر عهده داشتند.

ارزشیابی از کتاب به دو صورت انجام شد.

۱- پرسش‌نامه‌هایی تهیه شده بود که توسط گروه قرآن دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی در اختیار دبیران محترم قرار گرفت. همکاران موظف بودند که پس از پایان هر هشت درس پرسش‌نامه مربوط را تکمیل و برای گروه ارسال نمایند. البته از آنجا که تعداد زیادی از همکاران موفق به تدریس ۲۴ درس نشدند، پرسش‌نامه سوم از بسیاری از همکاران دریافت نشد و لی بسیاری از پرسش‌نامه‌های اول و دوم دریافت شد.

۲- ارزشیابی مستقلی توسط گروه ارزشیابی دفتر تألیف انجام شد. در این ارزشیابی همکاران دفتر با مسافرت به استان‌های مختلف و بازدید از کلاس‌ها، پرسش‌نامه‌های مربوطه را بر عهده تدریس آموزان اولیه و مدرسان را با مشارکت آنها تکمیل می‌کردند.

پس از تلفیق منابع اولیه دو ارزشیابی فوق، تغییرات اساسی در کتاب اول آزمایشی به وجود آمد که شرح مختصر آن به ترتیب زیر است:

۱- چون عموم دبیران اظهار داشته بودند که تعداد ۲۴ درس برای یک سال تحصیلی زیاد است و تدریس را مشکل می‌سازد، تعداد دروس به ۱۴ درس تقلیل یافت.

۲- عموم دبیران درباره طبعه‌های دروس، که اختصاص به توضیح

بعضی آیات داشتند،

اظهار داشته بودند که این

طبعه‌ها مناسب دانش‌آموزان

سال اول راهنمایی نیست. لذا کلیه طبعه‌های دروس تغییر کرد و به جای آن‌ها داستان‌ها، خاطره‌ها و... قرار داده شد. البته طبعه‌ها هم، به جایی شروع در اول درس‌ها به پایان درس منتقل شد تا درس‌ها با تلاوت زیبای قرآن شروع شوند.

۳- عموم همکاران خواستار آن بودند که در کتاب تصاویر مناسب، طراحی خوب و استفاده از رنگ‌های مختلف به کار رود که این امر تا حد زیادی انجام شد و کتاب به صورت بسیار زیبا در چهار رنگ و با بیش از سی تصویر به چاپ رسید.

۴- همکاران اظهار داشته بودند که تمرین‌های آزاد به پایان کتاب منتقل شود. این کار انجام شد تا مدارسی که وقت بیشتری دارند و با دانش‌آموزانی که علاقه دارند، آن‌ها را به صورت آزاد انجام دهند.

۵- درباره رسم الخط نظر همکاران اعمال شد و سکون مجدداً در آیات نوشته شد.

۶- اشکالاتی که در بعضی از تمرین‌ها و ترجمه‌ها وجود داشت برطرف گردید.

۷- پنج آیه اول سوره بقره که مناسب یا دروس دیگر نداشت، جای خود را به آیه انکرسی داد و دو درس سوره جمعه نیز به آخر کتاب منتقل شد.

نتیجه‌گیری شده و پیشنهادات لازم در پایان ارائه شده است که برخی از آن‌ها در ذیل می‌آید.

سؤال شماره ۱

آیا مفاهیم ارائه شده در کتاب درسی با سطح درک و فهم دانش آموزان ارتباط دارد؟

- در بخش قرائت ۹۲٪ از دبیران بالاتر از ۵۰٪ موفقیت و ۷۰٪ دبیران بالاتر از ۷۵٪ موفقیت را برای دانش آموزان خود پیش بینی کرده‌اند.

- در بخش مفاهیم ۹۸٪ دبیران بالاتر از ۵۰٪ موفقیت و ۷۲٪ دبیران بالاتر از ۷۵٪ موفقیت را برای دانش آموزان خود پیش بینی کرده‌اند.

- ۹۷٪ از دانش آموزان میزان موفقیت خود را در بخش مفاهیم بسیار زیاد پیش بینی کرده‌اند. این پیش بینی در مورد درک و ترجمه مفاهیم، توسط ۹۵٪ از دانش آموزان صورت گرفته است.

سؤال شماره ۲

آیا محتوای کتاب درسی و نوار آموزشی در موقعیت کلاس درس قابلیت اجرا دارد؟

- در ۶۵٪ کلاس‌های مورد مشاهده دانش آموزان به طور نسبی تکالیف خود را انجام داده‌اند.

- ۸۰٪ دانش آموزان اظهار کرده‌اند که فرصت کافی برای انجام تمرین‌های کلاسی را در اختیار دارند.
- همچنین ۸۰٪ دانش آموزان حجم تکالیف خانه را مناسب می‌دانند.

سؤال شماره ۳

آیا روش تدریس پیشنهادی در برنامه درسی قابلیت اجرا دارد؟

- روش تدریس و سازماندهی بخش مفاهیم به گونه‌ای است که موجب فعال ساختن دانش آموزان در کلاس درس و افزایش نشاط آنها می‌گردد.

سؤال شماره ۴

آیا روش ارزیابی پیشرفت تحصیلی قابلیت اجرا دارد؟

۸- در پایان کتاب، نیایش قرار داده شد.

۹- لغت‌نامه همراه با شماره درس و تعداد تکرار در قرآن در پایان کتاب قرار داده شد تا مورد استفاده همکاران و دانش آموزان قرار گیرد.

۱۰- در درس اول برای آشنایی دانش آموزان با چگونگی درس قرآن، مقدمه‌ای نوشته شد.

۱۱- شیوه ارزیابی تغییر کرد؛ در واقع انجام ارزشیابی برای همکاران سهل‌تر شد.

۱۲- باورهای دین‌دوست تا حد زیادی اصلاح و تکمیل شد.

۱۳- با قرار دادن ۱۴ درس در کتاب، زمان کافی برای آموزش در یک سال تحصیلی فراهم گردید.

۱۴- حجم تمرین‌ها برای کار در کلاس و منزل کاسته و اصلاح شد.

۱۵- نوار آموزشی اصلاح شد، به این ترتیب که:

الف- تعداد نوارها از ۴ کاست به دو کاست تقلیل یافت.

ب- چون صدای آقای کریم منصوری به صدای استاد عبدالباسط بسیار نزدیک بود، از صدای ایشان برای نوار استفاده گردید.

ج- تعداد تکرار از سه بار به دو بار کاهش یافت.

د- برای گویندگی نوار از آقای ذکایی که گوینده رادیو قرآن هستند استفاده شد.

۱۶- کتاب قرآن، از نظر آموزش، با کتاب عربی سال اول راهنمایی بیشتر هماهنگ شد.

۱۷- قواعد روخوانی انسجام بیشتری یافت لذا در کتاب جدید آموخته‌های دانش آموزان در سال گذشته مرور شده است.

۱۸- طرح جلد کتاب عوض شده و به نظر می‌رسد زیباتر شده باشد.

۱۹- دوره تربیت مدرس کتاب، تابستان ۸۰ را ستلنم برگزار شد تا مدرسان محترم برای سایر همکاران در استان‌ها کلاس‌های ضمن خدمت تشکیل دهند.

۲۰- در نهایت اکنون، شما کتاب اول را در ۱۴ درس و ۱۲۶ صفحه ملاحظه می‌کنید.

با توجه به نتایج جداول و اطلاعات جمع‌آوری شده از پرسش‌نامه‌های مدرسان دبیران، والدین و فرم مصاحبه دانش آموزان و فرم مشاهده، با عنایت به سؤالات تحقیق درخصوص هر یک از سؤالات تحلیل و

- ۶۶٪ دبیران شیوه ارزشیابی پیشنهادی را قابل اجرا و ۷۶٪ آن را مناسب می‌دانند.
- ۷۵٪ مدرسان شیوه ارزشیابی را با اهداف برنامه درسی منطبق و ۷۵٪ آن را مناسب می‌دانند.
- کار پرسش تدریجی از شاگردان مطابق شیوه پیشنهادی در اغلب کلاس‌های مجری اجرا شده است.
- در ۹۷٪ کلاس‌های مشاهده شده دانش آموزان مورد پرسش قرار گرفته‌اند.

سؤال شماره ۵

آیا نیروی انسانی لازم برای اجرای برنامه درسی آزمایشی تدارک و آموزش دیده شده است؟
- براساس نظر مشاهده‌گران در ۸۵٪ موارد دبیران از توانایی و تسلط لازم برخوردار هستند. ۸۳٪ از دبیران نیز آموزش‌های ارائه شده را کافی می‌دانند.

سؤال شماره ۶

آیا امکانات و تجهیزات لازم به موقع و به اندازه در اختیار مدارس قرار گرفته است؟
- ۸۳٪ از دبیران و ۹۳٪ از مدیران اظهار داشته‌اند که امکانات لازم در اختیار مدارس مورد نظر قرار دارد.
- ۶۱٪ از دبیران و ۶۸٪ از مدیران امکانات جنبی دیگری را نیز برای اجرای موفقیت آمیز طرح لازم می‌دانند.
- ۷۶٪ از دبیران به سهولت استفاده از نوار درسی اشاره کرده‌اند.

سؤال شماره ۷

میزان علاقه‌مندی دانش آموزان نسبت به برنامه درسی آزمایشی چگونه است؟
علاقه‌مندی دانش آموزان به بخش‌های مختلف درس از دید مشاهده‌گران به صورت زیر است:
- مشارکت در قرائت و همخوانی ۵۶٪ و علاقه‌مندی در انجام تمرین‌های کلاسی حدود ۷۰٪ ارزیابی شده است.
۱- میزان علاقه‌مندی دانش آموزان به بخش‌های مختلف درس از دیدگاه دبیران به صورت زیر است:

- قابل درک و فهم بودن توضیحات اولیه هر درس ۷۸٪
- جلب علاقه دانش آموزان در بخش قرائت ۹۳٪
- جلب علاقه دانش آموزان در بخش مفاهیم ۹۲٪
- میزان علاقه دانش آموزان به صدای قاریان ۹۳٪
- میزان علاقه دانش آموزان به کار یا نوار درسی ۸۸٪
۲- میزان علاقه‌مندی دانش آموزان به برنامه و کتاب درسی از دیدگاه خود دانش آموزان به صورت زیر است:
- ۹۷٪ دانش آموزان محتوای کتاب را در افزایش تسلط در قرائت قرآن مؤثر می‌دانند.

۹۵٪ دانش آموزان محتوای کتاب درسی را در فهم معانی ۹۴٪ در درک معانی عبارات و معارف قرآن مؤثر می‌دانند.
- ۹۳٪ علاقه‌مند به مطالعه قرآن، ۹۶٪ علاقه‌مند به درک معنا و عبارات و ۹۸٪ علاقه‌مند به دانستن داستان‌های قرآنی هستند.
با عنایت به اطلاعات فوق میزان علاقه‌مندی دانش آموزان به برنامه درسی را می‌توان مثبت ارزیابی کرد.

سؤال شماره ۸

نگرش معلمان، مدیران، دانش آموزان و والدین آنها نسبت به کتاب درسی چیست؟
نتایج حاصل از ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات درباره نگرش معلمان، مدیران، دانش آموزان و والدین آنها نسبت به کتاب درسی نمایانگر آن است که:

- دانش آموزان محتوای کتاب درسی را در افزایش علاقه و مهارت در قرائت قرآن و درک معانی و مفاهیم آن و مطالعه داستان‌های قرآن مؤثر می‌دانند.

- مشاهده‌گران میزان رضایت دانش آموزان از انجام تکالیف را ۷۰٪ و رضایت آنها از کتاب درسی را ۹۰٪ بیان داشته‌اند.

نظرات والدین بیانگر علاقه دانش آموزان به خواندن کتاب درسی به میزان ۸۱٪، تلاوت قرآن توسط فرزندان آنها ۹۶٪ و رضایت از کتاب آزمایشی به میزان ۹۳٪ می‌باشد.

بر همین اساس ۹۷٪ دانش آموزان در یادگیری قرآن و حل تمرینات کتاب درسی موفق ارزیابی شده‌اند.

- دبیران به میزان ۹۲٪ استفاده از نوار آموزشی را برای یادگیری قرآن مفید می‌دانند.

آموزش قرآن

دانش آموزان

سؤال شماره ۹

توصیه دبیران، دانش آموزان و مدیران مدارس جهت اصلاح

مؤثر برنامه‌های درسی چیست؟

پیشنهادهای ذکر شده در این بخش از چهار منبع مورد سؤال شامل دانش آموزان، دبیران، مدیران و مدرسان به دست آمده است. برخی نکات مهم در پیشنهادها عبارت است از:

الف- پیشنهادهای دانش آموزان در رابطه با اصلاح کتاب درسی و نوار آموزشی اغلب بر مؤلفه‌های تنظیم روانی محتوای برنامه درسی متمرکز است که منظور از آن توجه به آن دسته از ملاک‌ها و معیارهایی است که، به تناسب محتوای برنامه درسی، با ویژگی‌ها و نیازهای دانش آموزان نظیر علایق، استعدادها و توانایی‌ها مربوط می‌شود.

نکته قابل توجه در پیشنهادهای دانش آموزان سنجیده و قابل اجرا بودن پیشنهادها است به نحوی که نه تنها به رویکرد اصلی برنامه لطمه‌ای وارد نمی‌سازد بلکه در راستای تحکیم و اعتلای قابلیت اجرایی برنامه درسی است. این پیشنهادها بر این موارد متمرکز است:

۱- رفع اشکالات چاپی

۲- روشن کردن معنای کلمات جدید

۳- حذف لغاتی که دارای چند معنی متفاوت هستند.

۴- استفاده از آیات کوتاه برای ترجمه

۵- استفاده از کلمات ساده‌تر برای ترجمه

۶- راهنمایی لازم برای حل تمرین‌ها

۷- کاهش حجم کتاب

۸- حذف کلی یا کاهش تمرین آزاد یا ساده‌تر

کردن آن

۹- اصلاح کلی نوار آموزشی و متناسب

ساختن آن با ویژگی‌های سنی دانش آموزان.

اکثریت قریب به اتفاق دبیران خواستار کاهش

تعداد درس‌ها می‌باشند. تعداد دروس مطلوب

پیشنهاد شده از سوی دبیران ۱۲ و حداکثر ۱۸

درس باشد. سایر پیشنهادهای مهم عبارت است

از:

۱- استفاده از نگارش ساده‌تر

۲- ایجاد ارتباط موضوعی بین بخش‌های

مختلف درس

۳- توجه به ارتباط افقی بین کتاب‌های درسی

پایه اول

۴- پیشنهاد کاهش تنوع موضوعات یادگیری و توجه به فهم

عمیق تر آن

۵- تهیه نوار آموزشی خاص برای دانش آموزان

۶- مرور قواعد روخوانی در کتاب به صورت مختصر

۷- اعراب‌گذاری کلمات قرآنی

۸- تغییر در شیوه ارزشیابی

۹- کاهش حجم کلی محتوا در هر درس

ج- پیشنهادهای مدرسان نیز اغلب به موارد تنظیم محتوا تأکید

دارد، موارد مهم عبارت است از:

۱- تقلیل تعداد درس‌ها

۲- کاهش حجم محتوای دروس

۳- هماهنگی افقی برنامه درسی با سایر دروس همان پایه

۴- کاهش تنوع انتظارات از یادگیرندگان

۵- تنوع در رسانه‌های مورد استفاده در آموزش.

د- پیشنهادهای مدیران درباره اصلاح برنامه و راه‌های آن عبارت

است از:

۱- ایجاد فضای فیزیکی و روحانی خاص آموزش قرآن در مدارس.

این فضا شامل تجهیز مدارس به اتاق صوتی- تصویری مناسب،

استفاده از رحل قرآن، تصاویر مناسب، اعطای جوایز و نظایر آن

می‌باشد.

۲- تهیه و در دسترس قرار دادن کتاب روش تدریس، نوار صوتی

مناسب، وسایل صوتی و تصویری نیز از جمله پیشنهادات مدیران

جهت اجرای مطلوب برنامه می‌باشد.

۳- نکته مهم در اظهار نظرها، انتقاد از بی‌توجهی مسئولان نسبت

به اطلاع‌رسانی و نیز ضرورت توجیه اهداف

برنامه درسی جهت مدیران و خانواده‌های

دانش آموزان می‌باشد. مدیران مدارس اعتقاد

دارند که اطلاع‌رسانی به آنها بر کیفیت کار معلمان

و میزان پشتیبانی آنها از برنامه درسی و تدارک

منابع لازم جهت اجرای برنامه درسی تأثیر مثبت

دارد.

قابل توجه است همان‌طور که در بخش نخست

گزارش بیان شد، سعی گردیده عمده نظرات

همکاران در کتاب لحاظ گردد.

نوار، دانش آموزان خط می‌برند و به‌طور منظم با نوار همراهی کرده و از آن تقلید می‌کنند.

۵- دیر قرآن به افرادی که با نوار همراهی نمی‌کنند، یعنی تندتر یا کندتر از قرائت نوار می‌خوانند، یا خط نمی‌برند و بی‌توجهی می‌کنند، به‌صورتی مناسب تذکر می‌دهد.

۶- برای خواندن عبارات طولانی، تذکر داده می‌شود که دانش آموزان نفس عمیق بگیرند.

۷- دیر، پس از اتمام قرائت آیات درس و بازخوانی ترکیباتی که زیر آن‌ها خط کشیده شده است، ضبط صوت را خاموش می‌کند.

۸- بار دیگر دانش آموزان آیات درس را قرائت می‌کنند هر دانش آموز یک عبارت را می‌خواند و دیر اشکالات احتمالی را به روش مناسب اصلاح می‌نماید.

۹- در مواردی که یک عبارت کوتاه است، دانش آموز دو عبارت را می‌خواند.

۱۰- گوش، چشم و زبان دانش آموز باید، در ضمن حفظ کردن آیات، و استماع نوار هم‌هنگ شود تا صحیح بخواند و حتی المقدور منظم و شبیه خواندن نوار قرائت کند.

۱۱- مناسب است ابتدا افراد قوی‌تر و سپس افراد ضعیف‌تر بخوانند تا افراد ضعیف آمادگی بیش‌تری پیدا کنند.

۱۲- بهتر است عبارات مشکل و طولانی را افراد قوی‌تر و عبارات ساده و کوتاه را افراد ضعیف‌تر بخوانند تا همگی احساس موفقیت و توانایی نمایند.

۱۳- توصیه می‌شود هر دانش آموزی که می‌خواند، معلم او را به نحو مناسبی تشویق کند.

سید مهدی سیف*

روش تدریس قرائت

در کتاب‌های آموزشی قرآن دوره راهنمایی

۱- دیر قرآن قبل از کلاس ضبط صوت، نوار و محل آیات مربوط به درس را در نوار آماده می‌کند.

۲- هر عبارت درس دو بار در نوار قرائت شده است. دانش آموزان بار اول عبارت را گوش می‌دهند و بار دوم آن را به صورت دسته‌جمعی، همراه با نوار، می‌خوانند.

۳- در پایه اول و دوم ترکیبات مشکل هر درس، که زیر آنها خط کشیده شده است، هر کلاس دو بار به صورت ساده و شمرده بازخوانی می‌شود. دانش آموزان بار اول ترکیبات را به دقت گوش می‌دهند و بار دوم آنها را به صورت دسته‌جمعی، همراه با نوار، می‌خوانند.

۴- در حین تمرین یا

۱۴- زمان تمرین و پرسش به نحوی تنظیم شود که دانش آموزان ضعیف تر فرصت تمرین بیش تری پیدا کنند.

روش برخورد با اشکالات قرائت دانش آموزان و اصلاح آنها

۱- نباید در حین قرائت به دانش آموز تذکر داده شود، بلکه باید صبر کرد تا وی وقف کند سپس به او تذکر داده شود.

۲- بهتر است قبل از تذکر، بابت کلمه ای که دانش آموز صحیح خوانده است، تشویق شود.

۳- تذکر به طور مستقیم داده نشود، بلکه به جمع دانش آموزان تذکر داده شود، تا علاوه بر شخصی که اشتباه خوانده است دیگران نیز که همین اشتباه را دارند، متذکر شوند.

۴- باید توجه دانش آموزان به خط

کلمه و ترکیب مورد اشتباه جلب شود.
۵- می توان در صورت نیاز، توجه دانش آموزان را به قرائت کلمه مورد اشتباه به وسیله نوار جلب کرد.

۶- دیر قرآن، مورد اشتباه را با مورد صحیح، به صورت سؤالی مقایسه کند.

۷- بهتر است بر تلفظ صحیح کلمه مورد اشتباه تأکید و آن کلمه صداکشی شود.

۸- در صورت نیاز از دانش آموز خواسته شود کلمه مورد نظر را بخشد.

۹- از دانش آموزان خواسته شود عبارت مورد اشتباه را به صورت دسته جمعی تکرار کنند یا یک دانش آموز قوی تر آن عبارت را تکرار کند. سپس دانش آموزی که اشتباه خوانده است، آن عبارت را تکرار کند.

۱۰- در صورت عدم اصلاح، قرائت آن عبارت توسط بقیه دانش آموزان ادامه داده شود.

۱۱- دانش آموزان ضعیف و قوی با یکدیگر گروه تشکیل دهند و آیات درس را برای یکدیگر بخوانند تا اشکالات آنها اصلاح شود.

۱۲- بعضی از دانش آموزان لکنت زبان دارند یا در خواندن کند هستند، شایسته است دیر محترم برخورد لطیف تری با این افراد داشته باشد.

* کارشناس قرآن و از مولفان کتاب های قرآن دوره راهنمایی

بانگ قرآن

خوشا بانگ قرآن و آهنگ آن
سراسر همه حکم پروردگار
همه حکم او را پذیرنده ایم
جهان را نماید بهشت برین
دلش روشن از نور ایمان بود
چون قرآن نباشد تن من مباد
گروه فداکار ما زنده باد

که جان و روان را کند شادمان
از او زنده راه و ره روزگار
خدا را ز جان و ز دل بنده ایم
کلام خداوند جان آفرین
هر آن کس که حامی قرآن بود
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
مسلمان یی دار ما زنده باد

روش تدریس بخش مفاهیم آموزش قرآن دوره راهنمایی

مسعود وکیل

روش آموزش مفاهیم

۱- تکمیل جدول معانی کلمات توسط دانش آموزان

دانش آموزان به صورت انفرادی یا گروهی به کمک کلمات بالای جدول، جای خالی معانی کلمات را با نظارت دبیر خود پر می کنند. این کار با استفاده از دسته های قبلی دانش آموزان، حس معنا با توجه به کلمات هم خانواده و... صورت می پذیرد. در صورت نیاز دبیر راهنمایی های لازم را نیز به عمل می آورد.

۲- تصحیح معانی کلمات جدول

دبیر با پرسش از دانش آموزان، به صورت انفرادی یا دسته جمعی، معانی صحیح همه کلمات جدول را مرور می کند تا اشتباهات احتمالی دانش آموزان تصحیح شود.

۳- تمرین معانی کلمات جدول

دبیر محترم با چند بار پرسش از دانش آموزان، به صورت دسته جمعی یا انفرادی، معانی کلمات را برای آنها مرور می کند تا آنان به طور سببی معانی هر کلمه را بیاموزند. برای مثال دبیر می تواند کلمات جدول را یکی یکی بخواند و دانش آموزان به طور دسته جمعی معانی هر کلمه را بگویند. این کار می تواند یک بار نیز از فارسی به عربی انجام شود. در بین پرسش و پاسخ، کتاب دانش آموزان باز است و آنان در صورت نیاز از کتاب استفاده می کنند. این تمرین یک بار نیز بدون استفاده از کتاب به صورت دسته جمعی انجام می شود و در نهایت، به صورت انفرادی نیز از دانش آموزانی که آمادگی پیش تری دارند پرسش می شود. بهتر است معانی کلمات ابتدا به ترتیبی که در جدول آمده است و سپس به طور نامنظم پرسیده شود.

۴- ترجمه معانی ترکیب ها

این تمرین مهم ترین بخش تدریس مفاهیم است و باید با دقت کامل انجام شود. در این قسمت دبیر دانش آموزان به صورت فردی یا گروهی، به کمک جدول معانی کلمات، ترکیب ها را معنا می کند و دبیر بر کار آنها نظارت می کند. پس از آن که بیش تر دانش آموزان این کار را انجام دادند، دبیر از هر دانش آموز می خواهد یک ترکیب را بخواند و معنا کند. در خواندن ترکیب ها، تقویت مهارت صحیح خوانی عبارات قرآنی نیز مورد نظر است. از این رو اگر دانش آموزی در خواندن عبارات اشتباه داشت مانند رفع اشکال در خواندن متن آیات در می عمل می شود. این امر علاوه بر تقویت مهارت روحوانی موجب می شود دانش آموزان دقت کنند و عبارات و آیات قرآنی را همیشه صحیح و دقیق بخوانند. پس از معنا کردن، اگر ترجمه صحیح باشد این کار با پایان جدول ترکیب ها ادامه می یابد. در صورتی که ترجمه ای صحیح نباشد، دبیر از دانش آموز دیگری می خواهد ترجمه صحیح را بیان کند.

۵- انجام تمرین سوم

این تمرین به شکل سوالات دو گزینه ای و اشکال متوع دیگر است. دانش آموزان به صورت گروهی یا فردی این تمرین را انجام

داده پس دبیر محترم با پرسش از آنان به روش تمرین قبلی، پاسخ ها را تصحیح و تکمیل می کند.

۶- انجام تمرین مربوط به قواعد ساده مفاهیم

معمولاً در هر درس یک قاعده بسیار ساده و پرکار برد از قواعد عربی آمده است. دانش آموزان با استفاده از الگویی که در این تمرین ارائه شده است جدول مربوط را تکمیل می کنند. آن گاه دبیر محترم به روش تمرین های قبل و با پرسش از دانش آموزان پاسخ های آنها را تصحیح و تکمیل می کند و در صورت نیاز توضیحات ضروری را بیان می نماید.

۷- انس با قرآن در خانه

این بخش از مطلب به کار خارج از کلاس مربوط می شود. دبیر پس از توضیحات لازم، بر انجام این تمرینات در خانه تأکید می کند. رسانه اشایی بیش تر خانواده را با قرآن کریم فراهم می آورد. دانش آموزان را به این کار تشویق کنید و در صورت امکان در جلسات اولیه این موضوع را به خانواده های آنها در میان گذارید و چگونگی این کار را برایشان توضیح دهید.

روش پرسش و ارزش یابی

همان طور که می دانید پرسش و ارزش یابی مستمر - تأثیر به سزایی در فرایند یادگیری دارد. از این رو باید از مقابلت تدریس شده پرسش و ارزش یابی به عمل آید. مراحل و شیوه پرسش به شرح زیر پیشنهاد می شود.

۱- بررسی تکالیف خانه

دبیر محترم می تواند با توجه به تجارب خویش به شیوه هایی که مناسب می داند، شخصاً یا به کمک برخی از دانش آموزان، تکلیف خانه، دانش آموزان را بررسی کند. بررسی تکلیف خانه به ویژه اگر به تشویق همراه باشد، در علاقه مند نمودن دانش آموزان به درس قرآن بسیار مؤثر است. دانش آموزان می توانند علاوه بر تکلیف هر درس، فعالیت های خارج از کلاس درس قرآن را نیز انجام دهند. این فعالیت ها به صورت اختیاری است و معمولاً از تنوع و جذابیت برخوردار است.

۲- قرائت متن آیات

از هر دانش آموز خواسته شود دو یا سه سطر از آیات درس را قرائت کند و سعی شود حتی الامکان از تعداد بیش تری از دانش آموزان پرسش شود. این امر موجب استمرار یادگیری و تقویت مهارت قرائت دانش آموزان می شود.

۳- پرسش از تمرین اب، قسمت انس با قرآن در خانه

دبیر محترم از هر دانش آموز می خواهد یک عبارت از این تمرین را بخواند و ترجمه کند. دانش آموز می تواند ترجمه هر عبارت را از روی دفترچه خود بخواند. در صورت نیاز دبیر می تواند معانی برخی از کلمات یا ترکیب های آن عبارت را به صورت شفاهی از آن دانش آموز پرسش کند. این امر هم موجب یادآوری معانی کلمات و ترکیبات درس شده و هم دبیر به طور دقیق تر با میزان توانایی دانش آموزان آشنا شود.

* دانش آموزان قرآن دفتر برنامه ریزی و تلفظ کتب درسی

روش تدریس بخش شناخت کتاب‌های آموزش قرآن دوره راهنمایی

یونس باقری

ردیف	موضوعات	پایه اول	پایه دوم	پایه سوم
۱	شناخت قرآن	آیه الکرسی	آداب تلاوت	آل عمران
۲	دفاع مقدس و قرآن	بنا بر مضمون‌های در	بهترین جایزه	قرآن در جبهه
		اطلاق ژنرال		
۳	اهتمام مسلمانان به قرآن کریم و عبادان قرآن و معرفی الگوهای قرآنی	خطبه‌های برگزیده	شهریار پر مهرگار	دختر خرمسال حافظ قرآن
۴	قرآن از نگاه دانشمندان غیر مسلمان	قرآن در نگاه دانشمندان	قرآن در نگاه دیگران	-
۵	رسانه‌های قرآنی	مسابقات قرآن	داوودالقرآن کریم	رسانه‌های قرآن
۶	قرآن و ادبیات فارسی	روشنگر راه زندگانی	قرآن بخوان	مرانظم قرآن خوش آمد بگو
۷	اخبار علمی قرآن	راز سر انگشتان	پرواز به سوی آسمان	موجودات زنده در سیاره‌های دیگر
۸	کسانی که تحت تأثیر قرآن دچار انقلاب روحی شده‌اند	طوفانی در دریا، طوفانی در دل	فصل زنده می‌شود	چگونه مسلمان شدم، امتحان
۹	قرآن از نگاه اهل بیت (ع)	قرآن و جوان	نامه‌ای از یک پدر به فرزند، بهار دل‌ها	-
۱۰	اهل بیت از نگاه قرآن	-	-	پادشاه رسالت
۱۱	معارف قرآنی	بشناید به سوی ذکر خدا	خداوند چه کسانی را دوست دارد	خداها من و پدر و ماورم را ببخشای جایگاه زن در قرآن
۱۲	شخصیت‌های عرصه سائر قرآنی	کدام پسر نوح	-	-
۱۳	قرآن و پیامبر	-	چه کسی فرمانده می‌شود	-
۱۴	ترجمه و تفسیر	-	-	تفسیر نمونه

الف: کلیات

۱- قبل از آغاز تدریس بخش شناخت، دبیر محترم درباره اهداف این بخش توضیحاتی می‌دهد تا دانش آموزان آشنایی لازم را با این اهداف پیدا کنند.

۲- دبیر محترم، روش خود را در تدریس این بخش برای دانش آموزان به طور مختصر مطرح و سعی می‌کند این روش را تا پایان سال تحصیلی حفظ نماید.

۳- در آغاز تدریس هر موضوع مربوط به شناخت، توضیحات مختصری برای دانش آموزان داده می‌شود.

۴- موضوع شناخت توسط یک نفر از دانش آموزان خوانده می‌شود. (سعی شود طوری برنامه ریزی شود که دانش آموزان برای خواندن مباحث به طور تصادفی انتخاب شوند).

۵- پس از خواندن موضوع می‌توان با دانش آموزان درباره آن، از طریق طرح سؤالات و اگر، به گفتگو و کورپرخت و از طریق بارش فکری به سؤالات آنان پاسخ داد.

۶- می‌توان از دانش آموزان خواست، در جهت تکمیل مباحث شناخت، تحقیقات گروهی یا انفرادی انجام دهند و در فرصت‌های پیش آمده در کلاس درباره آن به گفتگو بپردازند.

۷- تشویق دانش آموزان به فعالیت‌های قرآنی خارج از کلاس می‌تواند زمینه انس بیش تر آن‌ها را با قرآن کریم فراهم آورد.

۸- برای فعالیت‌های خارج از کلاس دانش آموزان درباره موضوعات شناخت می‌توان قسمتی از ۵ نمره فعالیت‌های خارج از کلاس را به آن اختصاص داد.

۹- لازم نیست از مباحث شناخت در نوبت اول یا دوم آزمون به عمل آید.

۱۰- درباره تصاویر موجود در کتاب برای دانش آموزان صحبت کنید تا زمینه تحقیق را برای آنان فراهم کنید.

۱۱- ضرورت دارد دبیر محترم درباره شناخت قرآن، مطالعاتی خارج از کتاب داشته باشد.

ب: طرح درس

اگر از زمان هر جلسه بخشی به تدریس، بخشی به پرسش، بخشی به قرائت و بخشی به مفاهیم اختصاص یابد، موجب تنوع فعالیت‌ها و دوری از یک نواختی کلاس و خستگی دانش آموزان می‌شود. طرح درس پیشنهادی زیر می‌تواند این منظور را محقق سازد.

فرض می‌گیریم که می‌خواهیم بخش قرائت درس پنجم را در جلسه‌ای، به روش موردنظر، تدریس کنیم. می‌توان برای بخش تدریس تا ۴۰ دقیقه از وقت کلاس را اختصاص داد. پس از تدریس بخش قرائت، با توجه به نکاتی که ذکر شد باید بقیه زمان را صرف پرسش و نیز انجام فعالیتی درباره مفاهیم نمود. به این ترتیب بقیه زمان آن جلسه اولاً به پرسش و ثانیاً به حل تمرین (ب) بخش «انس با قرآن در خانه» درس چهارم اختصاص می‌یابد. بقیه وقت کلاس نیز به دیدن تکالیف منزل، گفتگو درباره فعالیت‌های خارج از کلاس، یا طرح مباحث شناخت قرآن و یا هر کار ضروری دیگر، به تشخیص دبیر محترم اختصاص خواهد یافت.

در جلسه بعد ابتدا از قرائت درس پنجم به مدت حدود ۳۰ دقیقه پرسش به عمل می‌آید، آن گاه بخش مفاهیم درس پنجم (کار در کلاس) به مدت ۴۰ دقیقه تدریس می‌شود. قابل ذکر است تقدم و تأخر پرسش یا تدریس در هر جلسه بنابر تشخیص و تجربه دبیر انجام می‌شود.

دستور العمل ارزش یابی درس آموزش قرآن در دوره راهنمایی

مسعود وکیل

ارزش یابی درس قرآن در چهار چوب کلی این نامه امتحانات دوره های ابتدایی و راهنمایی تحصیلی، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، و بر اساس رأی صادره آن شورای جلسه ۶۷۴ مورخ ۸۱/۲/۵ به

صورت کبی - شفاهی
به این شرح است
الف - ارزش یابی مستمر

خارج از کلاس اختصاص می یابد.
۲- در طول هر نیم سال سعی می شود از هر دانش آموز چندبار پرسش شفاهی به عمل آید، در صورتی که دانش آموز غلط روحوانی داشته باشد، به ازای هر غلط نیم نمره کسر می شود. دبیر می تواند غلط دانش آموز را تذکر دهد، در صورت تصحیح، پس از تذکر نمره ای کسر نمی شود.
۳- دبیر محترم می تواند غیر از معنای عبارات تمرین «ب» این با قرآن در خانه، از سایر قسمت های کار در کلاس که مربوط به آموزش مفاهیم است نیز از دانش آموزان پرسش کند و با توجه به میزان توانایی آن ها به ایشان نمره دهد.

تصوه: توصیه می شود به منظور تثبیت یادگیری دانش آموزان در بخش مفاهیم و هم چنین آشنا شدن آنان با آزمون کتبی، هر ماه یک آزمون ساده کتبی از بخش مفاهیم دروس تدریس شده به عمل آید. بدیهی است که نمرات این آزمون ها به عنوان نمرات ارزش یابی مستمر بخش مفاهیم در نظر گرفته می شود.

۴- دبیر محترم می تواند به شیوه های مختلفی به دانش آموزان نمره یا امتیاز بدهد، بهتر است این نمره در قرائت یا مفاهیم از ۲۰ حساب شود و معدل نمرات اخذ شده، به عنوان معدل نمرات مستمر محسوب گردد.

۵- همان طور که در بند (۱) یادآوری شد، حداقل پنج نمره از بیست نمره ارزش یابی مستمر مربوط به فعالیت های خارج از کلاس است. دبیر با توجه به میزان این گونه فعالیت های هر دانش آموز، نمره او را از پنج

۱- با توجه به تصویر یک ماده ۲ آیین نامه امتحانات نمره ارزش یابی مستمر با توجه به میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت های یادگیری، از طریق بررسی تکالیف درسی (این با قرآن در خانه) انجام پرسش های تدریجی و بررسی فعالیت های خارج از کلاس مرتبط با درس و نظایر آن تعیین می شود و حداقل ۵ از نمره ارزش یابی مستمر به فعالیت های

نمره مشخص می‌کند و با استفاده از فرمول زیر نمره ارزش‌یابی مستمر هر دانش‌آموز تعیین می‌شود.

(نمره فعالیت‌های خارج از کلاس) + ۵ × ۲۰ (نمره دانش‌آموز با توجه به پرسش‌های تدریجی)

(نمره ارزش‌یابی مستمر) = ۲۰

ب- ارزش‌یابی پایانی

۱- ارزش‌یابی پایانی درس قرآن به صورت شفاهی (قرائت) و کتبی (مفاهیم) انجام می‌شود. هریک از این دو آزمون می‌تواند ۲۰ نمره داشته باشد که نمره ارزش‌یابی پایانی دانش‌آموز معدل این دو نمره است.

۲- آزمون شفاهی در مدت زمانی که از سایر دروس شفاهی امتحان گرفته می‌شود و آزمون کتبی همراه و هم‌زمان با سایر امتحانات کتبی برگزار می‌گردد.

۳- در نوبت اول و نوبت دوم ارزش‌یابی پایانی، هر دانش‌آموز دو نیم صفحه از آیات دو درس مختلف را قرائت می‌کند. در نوبت اول از دروسی که تدریس شده است و در نوبت دوم از همه دروس کتاب.

۴- در آزمون پایانی قرائت، غلط دانش‌آموزان تذکر داده نمی‌شود و در صورتی که خود دانش‌آموز بدون تذکر دبیر غلط خود را اصلاح کند نمره‌ای از او کسر نمی‌گردد.

۵- در صورت عدم تصحیح غلط، به ازای هر غلط روخوانی نیم نمره کسر می‌شود.

۶- در صورتی که دانش‌آموز به هنگام قرائت، آیات را به صورت مُقَطَّع و با تکرار بخواند متناسب با میزان اشکال در روخوانی، نیم تا ۲ نمره از نمره قرائت او

کسر می‌شود.

۷- در صورتی که دانش‌آموز کلمات را با تلفظ صحیح حروف خاص عربی یا آیات را با رعایت قواعد تجوید به صورت قرائت تحقیق یا ترتیل بخواند از نیم تا ۲ نمره به نمره قرائت او اضافه می‌شود.

۸- در آزمون قرائت از قواعد قرائت پرسش نمی‌شود.

۹- آزمون پایانی بخش مفاهیم به صورت کتبی، در نوبت اول از دروسی که تدریس شده است و در نوبت دوم از تمام دروس، با تأکید بیش‌تر بر دروسی که در نیم سال دوم تدریس شده است، انجام می‌شود.

۱۰- در آزمون مفاهیم بر ترجمه ترکیب‌ها و عبارات قرآنی (تمرین دوم و سوم کار در کلاس و تمرین «ب» انس با قرآن در خانه) تأکید بیش‌تری می‌شود ولی اختصاص چند نمره به معنای لغات و قواعد ساده مفاهیم (تمرین اول و چهارم کار در کلاس) با تشخیص دبیر محترم بلامانع است. در این مورد می‌توان مطابق الگوی توصیه شده در پیش‌گفتار کتاب‌های آموزش قرآن دوره راهنمایی عمل کرد.

تذکر

۱- سایر مقررات این ارزش‌یابی تابع آیین‌نامه امتحانات دوره‌های ابتدایی و راهنمایی تحصیلی است.

۲- باید سعی شود هر دو نوع ارزش‌یابی

مستمر و پایانی بر محیطی بدون اضطراب و به دور از سخت‌گیری‌های بی‌فایده انجام شود.

بشارت برای جوانان عزیز

- بشریه اشراقات، عضو هیأت تحریریه از جانب او در یک مطبوعات
ایران و من است که تلاش می‌کند جوان ایرانی را با کلام آسمانی
رو به راه

- ❖ قرآن آرمان ساز است و جوان آرمان خواست
- ❖ قرآن آگاهی بخشن است و جوان تشنه کام آگاهی
- ❖ قرآن رهایی بخشن است و جوان رهایی طلب و

مؤلفه معارف اسلامی اعجاز می‌باشد. نویسنده با استفاده از روش
انتشار یافته به روش به صورت چهار رنگ به عنوان طرح به
فکس های رنگ و چشمه سوار هر دو به یک باره به این دو
نویسنده توانی که به این معارف و آثار بسیار می‌باشد.

پای اشتراک تشریعی قرآنی بشارت می‌تواند وجه خود را به حساب شماره ۲۴۵۰ نزد بانک صادرات شعبه قم - کد ۲۳ و اریز و پیش‌بینی را به هر دو فرم تکمیل شده اشتراک، به نشانی مجله رسالت نمایند.

صندوق بسم ۳۷۸۵-۳۳۱۹

تلفن ۰۵۵۹۰۷۷ - پورتو پستی ۷۷۳۹۷۴۷

تلف: مرکز توریع و اسناد کتب ۷۷۳۹۷۵*

فرم اشتراک

۲۲

laugh and teach

ASGHAR STORY

This letter was written by an employee of the NIOC (National Iranian Oil Company) back in the 1960's to his American boss (Mr. Wilson) and a co-worker (Mr. Ahmadi).

Dear Mr. Hamilton, I, the undersigned, have worked in the NIOC in Masjed-Suleiman for three years. But since Mr. Ahmadi transferred here, everything has changed. I don't know **"what a wet wood I have sold him"** that from the very first day he has been **"pulling the belt to my life"**. With all kinds of **"cat dancing"** he has tried to become the **"eye and the light"** of Mr. Wilson. He made so much **"mouse running"**, that finally Mr. Wilson **"became donkey"**, and appointed Mr. Ahmadi as his right hand man, and told me to work **"under his hand"**. Mr. Wilson promised that next year he would make me his right hand man, but **"my eye did not drink water"**, and I knew that all these are **"hat play"**, and he was trying to put a **"hat on my head"**. I **"put the seal of silence to my lips"** and did not say anything. Since I am **"thick skinned"**, I **"did not go from face"**. Also I felt that Mr. Ahmadi was **"head of donkey"**, and **"had become hair of my nose"**. So one day **"I hit the heart to the sea"** and went to see Mr. Wilson. As soon as I entered his office, he looked at me from **"head to foot"** and asked what do you want? ... I said, nothing sir, I have **"crossed Rostam's seven khans"** to come and see you, and let you know that I am not happy working under Mr. Ahmad i, and if you'd be kind enough and give me another job! Mr. Wilson said, ok, go and work in the mail house. Now

"bring the donkey and load the lima beans".. **"Where me, and where mail house"**?. **"What shit I ate"**?. **"I came to do savab, I made kabab"**... **"I went to prepare the eyebrow, I made the eye blind"**! .. I told Mr. Wilson that **"our donkey did not have a tail from childhood"**. Mr. Wilson said, **"you have asked and you have received"**, besides, we need a **"work killed"** employee like you in the mail house. But because of **"eating so much snakes I have become a dragon"**, and I knew he was **"putting watermelon under my arms"**, knowing that this transfer was only **"good for his aunt"**, I started begging him to forget that I have ever came to see him and forget my visit altogether. I said **"you saw camel, you did not see camel"**... But he was not **"getting off the devil's donkey"**... **"What headache shall I give you"**?. **"He broke my bowls and pitchers"**, and now I am forced to go and work in the mail house with bunch of **"blind and bald, height and half height"** people. Imagine **"how much my burns"**! Now Mr. Hamilton, **"I turn around your head"**, you are my only hope and my **"back and shelter"**.. **"I swear you to the 14 innocents"**, please, **"do some work for me"**... **"in the resurrection day I'll grasp you skirt"**... **"I have six head bread eater"**.. **"I kiss your hands and legs"**.

Your servant: Asghar

اول گفتار

بعد نوشتار

سهراب غلام پور

تدریس سنتی گرامر-ترجمه (Grammar-Translation) تدریس زبان خارجی از طریق آموزش الفبا شروع می شود، بدین معنا که معلم پس از یاد دادن الفبا، کلمات و نکات گرامری را تدریس می کند و سرانجام به آموزش خواندن می پردازد. در این روش مهارت های شنیداری و گفتاری تقریباً به گونه فراموشی سپرده شده است. اما معلمی که آشنایی اصول زبان شناسی است به خوبی می داند که زبان گفتاری مقدم بر زبان نوشتاری است. بر همین اساس عمل می کند. به عبارت دیگر، زبان نوشتاری صرفاً نمایانده شکل زبان گفتاری است؛ لذا در تدریس زبان خارجی، ترتیب درست تدریس مهارت های زبان عبارت

به همین منوال تویت به آموزش سایر مهارت های زبان خواهد رسید، اما مخالفان روش شنیداری-گفتاری ادعا می کنند که به دلیل آن که فاصله بین تدریس یک مهارت زبان با مهارت دیگر آن بسیار طولانی است، رعایت ترتیب طبیعی در تدریس زبان خارجی به نفع عملی خواهد بود و دبیران زبان خارجی بایستی هر چهار مهارت زبان را همزمان تدریس کنند.

واقعیت امر این است که یک معلم ناآشنا به می تواند با کم کردن فاصله بین تدریس مهارت ها، به یک روش تلفیقی و منطقی بپردازد. در این جا فرصت را مغتنم شمرده و توجه همکاران عزیز را به رعایت موارد زیر در تدریس یک نکته جدید جلب می نمایم.

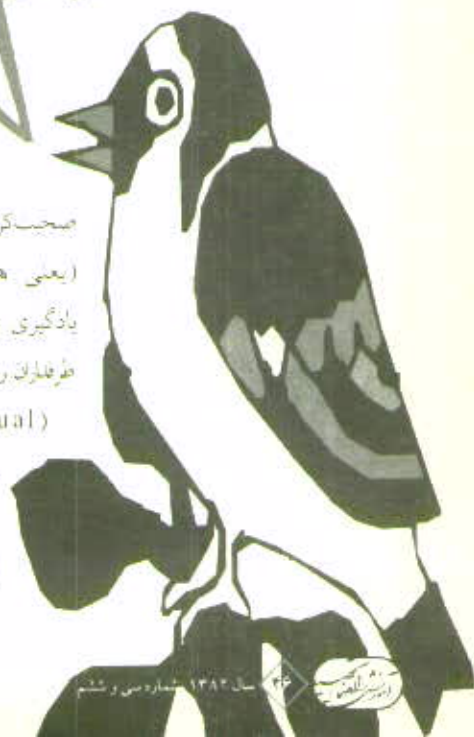
۱- ابتدا مطلب جدید را سه الی چهار بار به صورت طبیعی تکرار نماید تا گوش فراگیران به آن آشنا شده و آمادگی کافی برای تقلید نکته مورد نظر داشته باشد. این مطلب جدید می تواند یک نکته گرامری، یک مکالمه و یا یک واژه باشد. البته استفاده از اشیاء، تصاویر و نقاشی های روی تخته و سایر وسایل کمک آموزشی برای بیان مفهوم و مطلب جدید، بسیار ضروری است.

۲- در مرحله دوم از دانش آموزان بخواهید که به تقلید از دبیر خود به تکرار، مطلب جدید پرداخته و سعی کنند همزمان با تقلید و تکرار به مفهوم آن مطلب هم توجه کافی نمایند. بهتر است و مایه، بر آن تأکید می کنیم که تکرار کردن های دانش آموزان ابتدا به صورت دسته جمعی و گروهی بوده و به تدریج به صورت فردی درآید.

۳- در این مرحله، شما می توانید از دانش آموزان بخواهید که به تمرین مطلب جدید بپردازند؛ بدین صورت که شش یا تصویری را به دانش آموزان نشان دهید و از آنان بخواهید واژه یا جمله مربوط به آن شش یا تصویر را ادا نمایند و یا این که خودتان واژه یا جمله ای را به زبان آورده و از دانش آموزان بخواهید که به تصویر یا شش مربوط به آن واژه یا جمله اشاره نمایند.

۴- سرانجام دانش آموزان با کمک و راهنمایی شما، مرحله فوق را اجرا نموده و به مکالمه با همدیگر بپردازند که در اینجا شما فقط به تصحیح اشتباهات آنها خواهید پرداخت. البته اگر مراحل قبلی به نحو احسن انجام گیرد، امکان آشنایی از سوی فراگیران در این مرحله به حداقل خواهد رسید.

شاید ذکر است که استفاده به موقع از بازی های آموزشی سرعت یادگیری فراگیران را چند برابر می نماید و از این رو می تواند وسیله مناسبی برای کاربرد مطالب آموخته شده در هر دو می باشد.

خواهد بود از شنیدن،
صاحب کردن، خواندن و نوشتن
(یعنی همان ترتیب طبیعی
یادگیری زبان مادری)، به عقیده
طرفداران روش شنیداری-گفتاری
(Audio-Lingual)،
هرگاه یادگیری مهارت
شنیداری به اتمام رسیده
باشد، آموزش مهارت
گفتاری آغاز می شود و

B:

A:

B: I'm a dentist.

۴- با توجه به تصاویر برای پاسخ های زیر سؤال بسازید.

1_ A:?

B: She's a student.

2_ A:?

B: They are dogs.

3_ A:?

B: I'm a dentist. B: I

4_ A:?

B: Yes, they are.

5_ A: a car?

B: No, it isn't

6_ A: a blackboard?

B: Yes, it is.

یکی از مؤثرترین شیوه ها برای تسریع در امر یادگیری زبان، تداوم در تمرین است. اگر تمرین های هر درس مبتنی بر اصول زبان شناسی و روان شناسی و علوم مربوط به آموزش زبان باشد، مسلماً نتیجه ی بهتری حاصل شده و امر یادگیری سرعت مطلوب تری خواهد گرفت.

با عنایت به آنچه گفته شد و با توجه به این که از ابتدای سال تحصیلی جاری درس زبان انگلیسی در سال اول راهنمایی نیز تدریس می شود، تمرینات شفاهی را طرح کرده ایم که می تواند الگویی برای استفاده شما در کلاس باشد:

۱- جملات ستون A را با ستون B جور کنید تا یک مکالمه درست شود و حروف مربوط را در جای درست قرار دهید.

A

B

How are you? () Yes, I have. What about you?

a) Hello.

b) Have you an umbrella? () Just fine.

c) No. I haven't

۲- به پرسش های زیر پاسخ شفاهی و کوتاه بدهید.

1 - Is this an ear?

2 - Is that an arm?

3 - Are those eggs?

4 - Are these glasses?

5 - Are Amir and Akram students?

۳- مکالمه ی زیر را با استفاده از جمله های داده شده کامل کنید.

a) Good morning

b) What about you?

c) What are you?

d) No I'm not

A:

B: Good morning.

A: Are you a nurse?

لعل

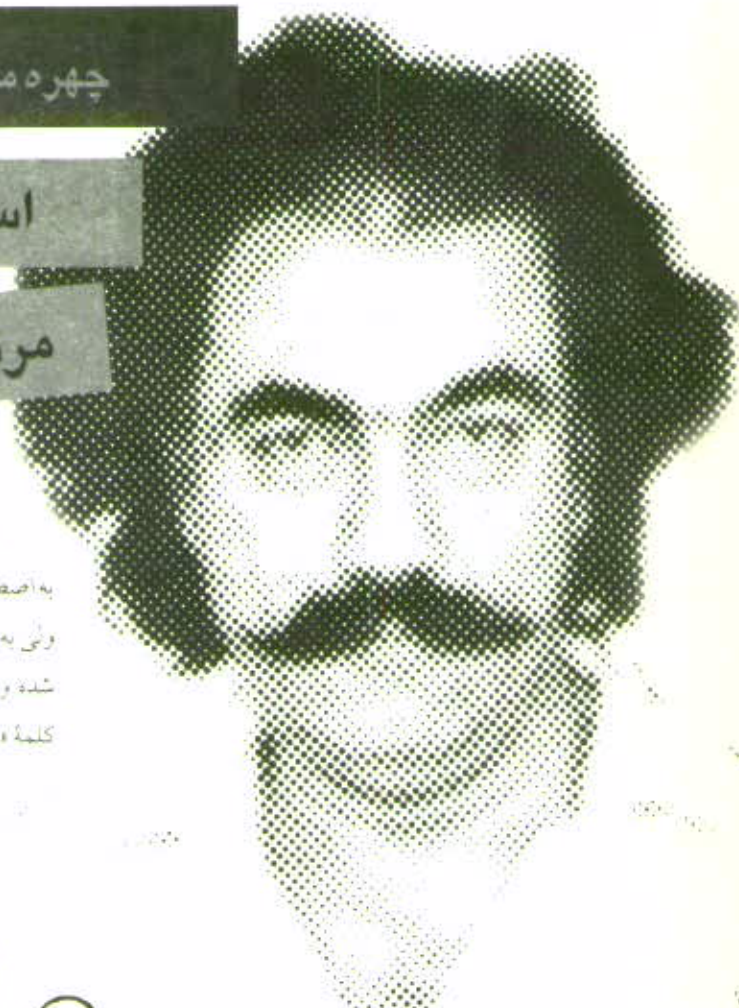
نمونه امضاء استاد

شهناز واقفی نژاد *

چهره ماندگار

استاد

مرتضی ممیز

گرافیک، هنری است که اگر چه باید آن را از هنرهای مدرن و به اصطلاح وارداتی به حساب آورد و سابقه چندانی در کشور ما ندارد ولی به برکت تصاویر رسانه‌ای و تجاری، امروزه هنری کاملاً شناخته شده و کاملاً پویا و گویاست؛ اگر چه بسیاری هنوز تا نام آن، یعنی کلمه «گرافیک» ارتباط عاطفی ندارند.

به نظر می‌رسد اگر بخواهیم برای هنر گرافیک در ایران یک چهره را به عنوان پدر یا بنیانگذار معرفی کنیم، این چهره نام کسی نیست جز استاد مرتضی ممیز.

مرتضی ممیز در سال ۱۳۱۵ شمسی در تهران از

پدری به نام محمدعلی و مادری به نام

کوچک خانم متولد شد. در سال ۱۳۲۲

از دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران در

رشته نقاشی فارغ التحصیل شد و این تقریباً

سیزده سال پس از زمانی است که وی شروع به

کارهای فرهنگی و تصویرگری کتاب و مجله شد.

تصویر سازی امضاء اثر استاد ممیز

نمونه امضاء استاد

از دانشگاه تهران

از شرکت ساختمانی

از موسسه حساب دین خیر ایران

از موسسه انتشاراتی

ناگزیر از بیان نکاتی، به اشاره، در این باره هستیم.

آثار مرتضی ممیز تاکنون در بیش از بیست مجله خارجی چاپ شده و یا درباره آثار او نیز مقالاتی به رشته تحریر درآمده است.

خود وی هم به عنوان یک هنرمند شناخته شده جهانی در مطبوعات خارجی از جمله در کتاب «چهره های هنر گرافیک» سوئیس چاپ شده است. از استاد ممیز تاکنون نمایشگاه های فردی و جمعی متعددی، چه در

داخل و چه در خارج ایران بر پا شده است که از جمله باید به نمایشگاه دوسالانه تهران در سال ۱۳۳۷ شمسی (۴۵ سال پیش) و نمایشگاه جهانی پوستر فنلاند در سال ۱۹۸۱ میلادی اشاره کرد. ممیز از سال ۱۳۵۶ به عضویت انجمن بین المللی گرافیک

درآمده است. از کارهای نسبتاً اخیر استاد ممیز پس از انقلاب اسلامی باید به طراحی آرم «نشانه کتاب سال جمهوری اسلامی» و نیز صفحه آرای و نظارت بر چاپ چند جلد آلبوم عکس جنگ تحمیلی که از سوی ستاد تبلیغات جنگ انتشار یافته است، اشاره کرد. چهار جلد از کتاب های مشهور استاد

این حساب می توانیم بگوییم استاد ممیز سال ها پیش از این که مدرک دانشگاهی بگیرد، در رشته خود استاد بوده است؛ زیرا اگر کسی شماره های مختلف «کتاب هفته» را که در سال ۱۳۴۰ به همت دانشمندانی چون دکتر محسن هشتروندی و دیگران انتشار می یافت، ببیند خواهد دید که تا چه مابه استادی در هنر گرافیک آن به کار رفته است.

حضور مرتضی ممیز در گرافیک معاصر ایران تا بدان حد است که اگر به فرض، سهم او را در این حوزه ندیده بگیریم به جرأت خواهیم گفت که گرافیک ایران بسیار فقیر است. مجلاتی چون ایران آباد، کتاب هفته، کاوش، فرهنگ، فرهنگ و زندگی، رودکی و سینما که بویژه در سال های دهه های چهل و پنجاه از مجلات صاحب نام کشور بوده اند، سرشار است از آثاری که زیر آنها با فقط یک کلمه امضا شده است: ممیز.

استاد ممیز در زمینه آموزش هنر به دیگران، علاوه بر تدریس در دانشگاه ها و دانشکده های هنری، چند کتاب نیز با عنوان «طراحی و نقاشی» در سال ۱۳۵۱ برای دانش آموزان نوشته است. در این مقاله کوتاه قصد نداریم کارنامه علمی و عملی استاد ممیز را مرور کنیم، اما

ممیز عبارت است از:

۱. طراحی گرافیک در ایران
۲. نشانه ها
۳. طراحی اعلان
۴. تصویر و تصویر.

تصویر سازی نقاشی اثر استاد ممیز

دکتر محسن هشتمی

لیلا یوشیج

محمد قروشی

طراحی و رسانی دارد - بلکه قرار است
الیه است - وی می گوید.

قول قبل می رسد. این پوسترها عبارت بودند
از تصاویری که نشان دهنده اسم پنج تن یا
فرمایش از حضرت محمد (ص) و الهه چهار
و یا مشاهیری نظیر خواجه عبدالله انصاری و
سعدی و اقبال اینها بود و جلایا اینها را با
رنگ های ساده صبی می پوشید و اطرافش
را هم گل و بوته می انداختند و به وسیله
چاپ سنگی آن را تکثیر می کردند. به مثلاً
تصویری از شخص حضرت آدم (ع) را
به صورت تزیینی طراحی می کردند و آن را
چاپ کرده و مردم هم می خریدند و در
تأشیل می زدند. این طرح ها دقیقاً کاربرد
فعلی پوسترهای امروزه را داشتند. بنابراین
می توانیم آنها را اولین پوسترهای خودمان
بدانیم.

به نظر استادم تقی میر که یک فعل آن
چیزی است که امروزه در پوسترها و روزنامه ها و
مطبوعات حضور دارد و عموماً هم حالت

میر از هنرمندی است که خوشخانه به هنر
خود، محتای آن، دیدگاه های هنرگراییک و
مقولاتی از این قبیل اشعار مل دارد. به
عبارت دیگر وی تنها هنر آفرینی نمی کند بلکه
همزمان، هم آثار خود و هم هنر گراییک را مورد
نقد قرار می دهد. این ویژگی او سبب شده
است که حضورش در عرصه هنر گراییک همواره
به طور زنده احساس شود. اسناد میر گفته ها و
نوشته های نشاء فراوانی انتشار یافته که ما را
به تنها با هنر او بلکه با روایتی شخصیت
فرهنگی او پیوست می کند. به عنوان مثال وی
در باره پوستر که به نظر می رسد پدیدهای کاملاً جدید
و رسانه ای با هنری در کشور ماست می گوید:

... در بسیاری از موارد سابقه معاصر
فرنگی ها خیلی بیشتر است. از جمله، مایک
سری پوستر داریم به اسم پوسترهای مردمی
یا پوسترهای خودجوش. با هنر اسم دیگری
روی آن یک داریم که سابقه آنها به پیش از یک

پوستر فیلم انتظار

به طور کلی، تا اواخر قرن نوزدهم کار گرافیکی نوعی رسامی تلقی می شد، یعنی وقتی می گفتند کاری گرافیکی است، منظور این بود که یا رسامی یا طرح به صورت سیاه و سفید انجام شده است. این ساختی بود که کلاً از گرافیک داشتند. اما بعداً وقتی نقشی برای کاربرد خاصی طراحی می شد، آن را نقش و طرح گرافیکی نامیدند، خواه نقش فرش بود یا کاشی یا هر مصرف دیگری. در اوایل قرن بیستم که صنعت چاپ وسعت و رونق گرفت طراحان گرافیک که با چاپ دستی آشنایی داشتند به خدمت مطبوعات و نشریات درآمدند. به این ترتیب چاپ یکی از عوامل و عناصر اصلی کار گرافیک شد. از سال ۱۹۶۰ به بعد، تنوع و پیشرفتی که در وسایل ارتباط جمعی پیش آمد همه مرزهای هنری را از بین برد. امروزه دیگر نمی توان مرز معینی برای نقاشی، هنر، مجسمه سازی، عکاسی، سینما، تئاتر و یا معماری تعیین

کرد. در هر حال دیگر نمی شود گفت یک اثر هنری تنها یک کار گرافیکی یا نقاشی و غیره است.

سخن آخر این که، استاد ممیز به ابعاد فرهنگی هنر بسیار بها می دهد. به عبارت دیگر، او زمینه های اجتماعی و تاریخی هنر گرافیک را شرط مسلم موفقیت گرافیکست می داند و تأسف می خورد که بسیاری از دانشجویان این رشته چندان آشنایی با

ریشه های فرهنگی خود ندارند. «گرفتاری عمده کلاس های گرافیک این است که بچه های ما مطلقاً با فرهنگ ما آشنا نیستند. تعلیم گرافیک ۲۰ درصد قصیه است؛ چگونه خط بکشیم؛ و با این که فرمول پوستر سازی را می شود در چند جلسه به آسانی یاد داد ولی کجا باید آن را اجرا کنند و یا چه فرهنگی، مسئله دیگری است. من اغلب هر بار سر کلاس یک ضرب المثل خودمان را پای تخته می نویسم - چون اینها جوهر تمام تجربیات جامعه ما است - اما متأسفانه اغلب دانشجویان آنها را بلد نیستند و شأن نزول آنها را نمی دانند. در حالی که اولین مورد آشنایی با فرهنگ خودمان است. وقتی من و شاگردم با فرهنگ جامعه بی ارتباط باشیم طبعاً کارمان هم ناقص خواهد بود.»

♦ دبیر هنر مدارس تهران

آرم سینما، سینمایی فارابی

خاورمیانه و ایالات متحده آمریکا

شباهت‌ها و تفاوت‌ها

ترجمه: سعید قریشی

اشاره

این طرح درس جغرافیا از سایت اینترنتی :

www.nationalgeographic.com.xpedition

گرفته و به فارسی ترجمه شده است. شما قبلاً در شماره ۳۴ این مجله، مقاله‌آشنایی با ده شهر عمده جهان را خوانده‌اید که از همین سایت گرفته شده بود. در آن مقاله آمده بود : «در آمریکا در زمینه آموزش جغرافیا هجده استاندارد وجود دارد که فعالیت‌های آموزشی

برای تحقق آنها سازماندهی می‌شود. اما در نهایت این خلاقیت و ابتکار معلمان است که می‌تواند با تهیه طرح درس‌های مناسب به تحقق استانداردها کمک کند.» طرح درس فعلی نیز براساس استانداردهای شماره ۱، ۳ و ۴ از همان استانداردها تنظیم شده است. اما نکته مهمی که توجه بدان ضروری است، این است که این طرح درس به ما نشان می‌دهد که اولاً چگونه در نظام آموزشی آمریکا، انعطاف لازم برای هماهنگ کردن فضای آموزش با فضای سیاسی - امنیتی و اجتماعی جامعه آمریکا و در جهت منافع این کشور فراهم است (این طرح درس در ارتباط با مسئله خاورمیانه و عراق از این جهت قابل توجه است) ثانیاً نشان می‌دهد که چگونه نظام آموزشی آمریکا خود را با ارزش‌ها و باورهای سیاستمداران آمریکا همراه می‌کند. کافی است به سؤالاتی که ما آنها را با علامت * مشخص

کرده ایم توجه کنید که چگونه، برای مثال، عرب‌های فلسطینی، دشمن اسرائیل تلقی می‌شوند و نه برعکس، و یا کویت که مدت زمانی اندک مورد تعرض عراق گرفته بود برجسته نشان داده می‌شود، ولی از جنگ هشت ساله عراق علیه ایران سخنی به میان نمی‌آید و ...

رشد

در این درس از دانش‌آموزان خواسته می‌شود که شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود بین خاورمیانه و شهر، ایالت یا کشور خود را بررسی کنند. دانش‌آموزان مهارت‌های اساسی کار با نقشه را تمرین خواهند کرد و از طریق مقایسه نقشه‌های کشور عراق و منطقه محل سکونت خودشان نکات تازه‌ای خواهند آموخت. آنها در نقشه‌ها به جست‌وجوی پدیده‌های طبیعی مشابه از قبیل رودخانه‌ها، دریاچه‌ها، شهرها، باتلاق‌ها و غیره خواهند پرداخت. آنها نقشه شهر بغداد را با نقشه شهر خودشان و یا نقشه یکی از شهرهایی که تاکنون دیده‌اند مقایسه می‌کنند. در انتها به تکمیل نقشه‌های گنگ خاورمیانه و ایالات متحده می‌پردازند و اماکن مختلف را روی نقشه نام گذاری خواهند کرد.

(توجه! این طرح درس برای دانش‌آموزان مقیم آمریکا تهیه شده است. اگر شما در جایی خارج از آمریکا می‌خواهید این درس را تدریس کنید، می‌توانید به جای نقشه آمریکا از نقشه کشور خودتان استفاده کنید)

ارتباط درس با برنامه درسی و استانداردهای ملی آموزش جغرافیا

این درس مرتبط با برنامه درسی جغرافی مدارس است و با استانداردهای آموزشی زیر هماهنگی دارد:

استاندارد شماره ۱: چگونگی استفاده از نقشه و سایر وسایل نمایشی جغرافیایی، ابزارها و فنون به منظور جمع آوری، پردازش و ارائه اطلاعات از یک منظر فضایی.

استاندارد شماره ۳: چگونگی تجزیه و تحلیل سازمان بندی فضایی انسان ها، مکان ها و عوامل طبیعی که بر روی سطح زمین واقعند. (چگونگی نمایش هر کدام روی نقشه)

استاندارد شماره ۴: شناخت ویژگی های طبیعی و انسانی اماکن مختلف.

زمان لازم برای آموزش: ۲ تا ۳ ساعت

وسایل و لوازم مورد نیاز

- کره جغرافیایی یا نقشه دیواری جهان نما
- یک کپی از نقشه خاورمیانه برای هر گروه دانش آموزی
- نقشه های شهر، ایالت و کشور محل سکونت دانش آموزان
- نقشه گنگ منطقه خاورمیانه برای هر گروه دانش آموزی
- نقشه ایالات متحده آمریکا و نقشه ایالت محل سکونت دانش آموزان برای هر گروه

وسایل نوشتن و ترسیم

- در صورت امکان کامپیوتر متصل به اینترنت.

هدف های درس

- دانش آموزان خواهند توانست:
- به کد و کاو و جست و جو در نقشه خاورمیانه بپردازند،
- به کمک نقشه نام کشورها را با واقعیات مرتبط با آنها تطبیق دهند،
- به نقشه شهر بغداد نگاه کرده و آن را با

نقشه شهر خود یا هر شهر دیگری مقایسه کنند، نقشه گنگ خاورمیانه و نقشه گنگ منطقه خود را با نام گذاری مکان ها و پدیده های جغرافیایی کامل کنند.

مهارت های جغرافیایی مورد نظر در این درس

- پرسیدن سؤالات جغرافیایی
- کسب اطلاعات جغرافیایی
- سازماندهی اطلاعات جغرافیایی
- پاسخ به سؤالات جغرافیایی.
- روش تدریس پیشنهادی

شروع: ابتدا با استفاده از یک نقشه دیواری جهان نما و یا کره جغرافیایی، مطمئن شوید که دانش آموزان می دانند که منطقه خاورمیانه در کجای نقشه واقع است. سپس با استفاده از نقشه های مختلف (که می توانید در صورت داشتن کامپیوتر و اینترنت آنها را از سایت مربوطه مشاهده کنید) منطقه خاورمیانه را به دانش آموزان معرفی کنید. ببینید دانش آموزان چه چیزهایی را قبلاً می دانستند. چه کشورها و یا رودها و دریاها را می توانند نام ببرند و یا از نقشه پیدا کنند.

توسعه درس

اطلاعاتی را راجع به کشورهای
جاذبه‌های زوری تخته کلاس بویید و
از دانش آموزان بخواهید بر اساس
این اطلاعات کشور مربوطه را نام
برند. (در صورت دسترسی به
اینترنت می‌توانید از دانش آموزان
بخواهید به یک سایت جغرافیایی
مناسب مثلاً National Geographic
مراجعه کرده و در آنجا به کمک نقشه‌ها و
اطلاعات موجود در زیر هر یک از آنها،
این کار را انجام دهند). به کمک نقشه‌ها و
اطلاعات جانبی که در اختیار
دانش آموزان قرار می‌دهید و
یا خود آنها از اینترنت به دست
می‌آورند، از آنها بخواهید به
سؤالات زیر پاسخ دهید.

۱. رودهای دجله و فرات در کدام کشور به هم
می‌پیوندند؟
۲. کدام کشور کوچک شبه‌جزیره مانند،
بزرگ‌ترین منطقه گاز طبیعی جهان را در اختیار دارد؟
۳. کدام کشور از سال ۱۹۵۳ تا ۱۹۹۹ تحت سلطنت
شاه حسین بود؟
۴. در کدام کشور ۹۹ درصد جمعیت در کمتر از ۴
درصد سرزمین زندگی می‌کنند؟
۵. کدام کشور در طول پنج دهه گذشته درگیر
جنگ با عرب‌های فلسطینی بوده است؟
۶. کدام کشور متشکل از چند شیخ‌نشین است؟
۷. شهر باستانی منعا پایتخت کدام کشور است؟
۸. کدام کشور تحت‌الحمایه قبلی بریتانیا، یک

-
۹. کدام کشور بزرگ‌ترین
اقلیت مسیحی را در خود جا داده
است؟
 ۱۰. کدام کشور با کشورهای
ترکیه، عراق، اردن، اسرائیل و
لبنان هم‌مرز است؟
 ۱۱. کدام کشور به دریای سرخ و خلیج
فارس ارتباط دارد؟
 ۱۲. کدام کشور در حال بازسازی شالوده
خود پس از تعرض سال ۹۱-۱۹۹۰ عراق است؟
 ۱۳. کدام کشور زمانی مرکز امپراتوری عثمانی بود؟
 ۱۴. کدام سرزمین‌ها عمدتاً تحت اشغال اعراب
فلسطینی است که با اسرائیل در حال جنگند؟
 ۱۵. کدام کشور به دریای خزر و خلیج فارس ارتباط
دارد؟

اسامی کشورها

- اردن (۱) اسرائیل (۲) عراق (۳) ایران (۴) مصر (۵) بحرین (۶)
سوریه (۷) عربستان سعودی (۸) قطر (۹) عمان (۱۰) لبنان (۱۱)
کویت (۱۲) یمن (۱۳) نوار غزه و کرانه باختری (۱۴) امارات متحده
عربی (۱۵) ترکیه (۱۶)

جواب سؤالات

- 1) d 2) j 3) f 4) b 5) e 6) n 7) p 8) a
9) h 10) i 11) k 12) g 13) m 14) o

رودخانه‌های دجله، فرات، نیل و اردن، خلیج فارس، خلیج عدن، دریای سرخ و دریای مدیترانه.

اکنون از آنان بخواهید با استفاده از نقشه گنگ ایالات متحده و ایالت محل سکونت خودشان مشابه همان اطلاعات را روی آن تکمیل کنند. نام شهرهای عمده، پایتخت‌ها، رودخانه‌ها، دریاچه‌ها، رشته کوه‌ها و غیره، آنها می‌توانند یک راهنما برای نقشه تهیه کرده و پدیده‌های طبیعی را با نمادهایی نشان دهند. به عنوان مثال یک ستاره برای پایتخت، خطوط شکسته قهوه‌ای رنگ برای سلسله کوه‌ها و علائم مناسب دیگر برای سایر پدیده‌ها. نمادها برای همه نقشه‌ها باید یکسان انتخاب شوند تا مقایسه شباهت‌ها و تفاوت‌ها آسان‌تر باشد.

توسعه درس (فعالیت جانبی)

از دانش آموزان بخواهید مقاله‌ای راجع به وضعیت کودکان عراق بخوانند و ببینند چگونه تجربیات، آرمان‌ها و احساسات کودکان عراقی که در مقاله آمده، آنها را به یاد آرمان‌ها، احساسات و تجربیات خودشان می‌اندازد. در چه چیزهایی تفاوت دارند؟ از دانش آموزان بخواهید یک نامه فرضی به یکی از کودکان عراقی بنویسند و در آن از شباهت‌ها و تفاوت‌های خود با آنها بحث کنند.

در صورت دسترسی به اینترنت، نشانی زیر برای تدریس این درس به شما کمک خواهند کرد:

National Geographic: Flags and Facts, Hot spot - Iraq

اکنون که دانش آموزان بهتر یا منطقه آشنا شده‌اند از آنها بخواهید به نقشه منطقه خود (ایالت و کشور) نگاه کنند. آیا مشابهت‌های جغرافیایی بین آنها (خاورمیانه و منطقه خودشان) می‌بینند؟ چه چیز آنها به هم شبیه است؟ چه چیز آنها با هم متفاوت است؟

بالاخره از دانش آموزان بخواهید به نقشه شهر بغداد نگاه کنند و ببینند چه چیزهایی از آن شهر آنها را به یاد شهر خودشان می‌اندازد. آیا شهر آنها یا شهر نزدیک آنها پل دارد؟ باغ وحش، بناهای تاریخی، پارک و رودخانه چگونه؟ از آنها بخواهید به هر اندازه که می‌توانند اسامی چیزهایی را بنویسند که در بغداد و شهر آنها مشابه‌اند.

اختتام درس

همه دانش آموزان را در کلاس جمع کنید و از آنها بخواهید درباره آنچه یاد گرفته‌اند بحث کنند. در هنگام خواندن نقشه‌ها و جست‌وجوی اطلاعات با چه مشکل عمده‌ای روبه‌رو شدند؟ آیا از اینکه متوجه شدند شهر خودشان با یک شهر خیلی دور این همه مشترکات دارد، تعجب نکردند؟

پیشنادهایی برای ارزشیابی از دانش آموزان

به هر دانش آموز یک کپی از نقشه گنگ خاورمیانه بدهید و از آنها بخواهید که نقشه را تکمیل و موارد زیر را در آن مشخص کنند:

- اسامی کشورها.

- پایتخت و سایر شهرهای مهم.

جنگ جهانی اول

سیروس غفاریان

جنگ بزرگ سال‌های ۱۹۱۴ تا ۱۹۱۸ میلادی را جنگ جهانی - اول - نامیده‌اند. و این به سبب وسعت میدان جنگ، تعداد دولت‌های شرکت‌کننده در آن و محارجه و تلفات بسیار سنگینی است که بر همه کشورهای جهان بویژه کشورهای درگیر تحمیل کرد و البته ایران را هم بی‌نصیب نگذاشت. این نبرد جهانی به بهانه کشته شدن ولیعهد اتریش و همسرش به دست یک دانشجوی اهل بوسنی، در اسارایوو در ۲۸ ژوئن ۱۹۱۴ آغاز شد ولی علل واقعی آن ریشه در عواملی دارد که باید آنها را در تاریخ اروپای قرن نوزدهم بررسی کرد. این عوامل عبارت‌اند از:

۱- کولتور کامف (جنگ برای تمدن) این جنبش فکری از آلمان آغاز شد و سپس به فرانسه و کشورهای دیگر کشیده شد. طرفداران جنبش «کولتور کامف» معتقد بودند که ملل برجسته در فرهنگ و تمدن باید حاکمیت را

اشاره: دانش‌آموزان راهنمایی، در سال سوم، درباره جنگ جهانی اول یک صفحه و درباره جنگ جهانی دوم فقط سه صفحه مطلب می‌خوانند. این در حالی است که دو جنگ مذکور از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین وقایع جهان در قرن بیستم به شمار می‌رود. به نظر ما، که نظر شما دبیران محترم نیز هست، جای آن دارد که دانش‌آموزان بسیار بیش از اینها نه تنها درباره جنگ‌های جهانی، بلکه اصلاً درباره تاریخ جهان، بیاموزند تا دیدگاه آنها نسبت به جهان وسیع شود. به هر حال، برای این که اطلاعات بیشتری درباره دو جنگ مذکور در اختیار شما قرار دهیم، اقدام به چاپ دو مقاله می‌نمایم. مقاله جنگ اول را در این شماره و مقاله جنگ دوم را در دو شماره آینده خواهید خواند.

رشد

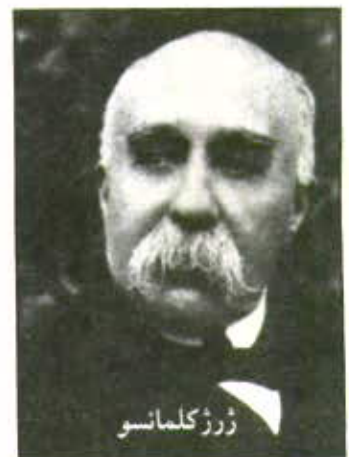
در اروپا و بالاخره در جهان در دست گیرند و برای گسترش این تمدن حتی دست به جنگ مسلحانه بزنند. این نهضت فکری را «بخته» و «هگل» در آلمان و بالاخره «کنت دو گوینو» در فرانسه با عقاید سیاسی نژادپرستانه (راسیسم) دامن زدند. این عقاید نژادپرستانه باعث شد که سیاستمدارانی چون «بیسمارک» صدراعظم و بلهلم اول برای تصرف «آلزاس»

طریق «کولتورکامف» پروسی ها و آلمانی ها را آماده جنگ با فرانسه نماییم.

۲- جنگ طلبی و سلطه میلناریست ها یا نظامی گرایان در کشورهای اروپایی

سیاست نظامی گری ویژگی بارز دول اروپایی در سال های قبل از جنگ اول بود و هر کشور می کوشید قدرت زیاد و متحدان بیشتری فراهم آورد. در آلمان از قیصر «ویلهلم دوم»

بردن روحیه نظامی گری می دانستند. در جراید آلمان نوشته می شد که: «هم چنان که آتش فلزات گران بها را پاک و صاف می کند، جنگ نیز ملت های سست و تبیل را که بر اثر آسایش و آرامش، تن پرور و فاسد و راحت طلب شده اند، مستحکم و نیرومند می سازد.» «رومکین» نویسنده قرن نوزدهم انگلستان که آثارش تا شروع جنگ اول جهانی مورد استفاده همه

ژرژ کلمانسو

وودرو ویلسون

نیکلای دوم

و «لورن» با تکیه بر تئوری «کولتورکامف» نیردی فرهنگی را بر ضد فرانسه آغاز و همه مردم را آماده جنگ با فرانسه نمایند. در فرانسه نیز «کنت دو گوینو» می گفت که نژاد برتر رسالتی الهی دارد. بیسمارک می گفت: کسی که برتر است باید سرمدار جهان شود. حرف حق را باید از دهان توپ شنید. تعدن ما برتر از فرانسه و سایر مثل است. ما باید از

گرفته تا کوچک ترین فرد، حتی روشنفکران و خردمندان، اهل قلم، کتاب هایی را که جنگ را مورد ستایش قرار داده بود، مطالعه می کردند. امواج جنون آمیز تبلیغات، همه جای کشورهای آلمان، فرانسه و انگلستان را فراگرفته بود. تا جایی که نویسندگان حتی در این کشورها، قلب هایشان سرشار از کینه دشمن گشته و تنها راه برتری کشورها را بالا

جوانان روشنفکر بودند می گفت: انگلستان باید برای خود مستعمرات داشته باشد و هر سرزمینی را که متروک افتاده است تصاحب کند و اتباع خود را در آن جا بگذارد و به آن ها یاد دهد که هدف از استیلا بر سرزمین ها افزایش قدرت انگلیس است. متقابلاً قیصر آلمان نیز می گفت که ملت آلمان در زیر این آفتاب، احتیاج به سرزمین هایی دارد که فضای حیاتی او را

فرانسوا ژوزف

قیصر ویلهلم دوم

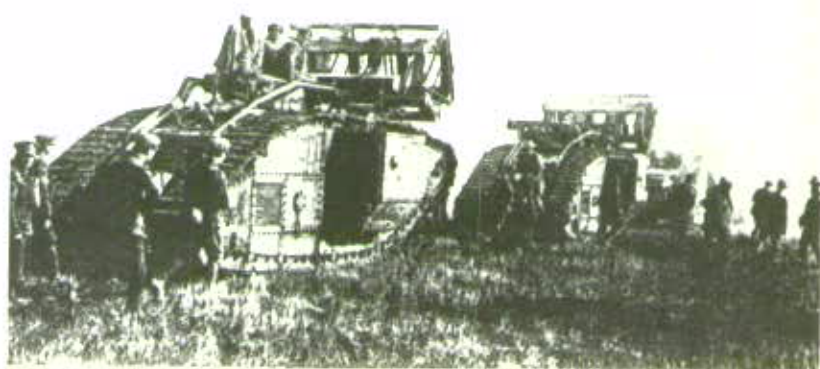
بیسمارک

نامین نمایند.

۳. اختلافات شدید آلمان و فرانسه و صلح صلح از ۱۸۷۱ تا ۱۹۱۴

اختلافات ارضی فرانسه و آلمان به قرن نهم میلادی می‌رسید. در سال ۱۸۷۱، صدراعظم آلمان بسمارک، به کمک مارشال فون مولتکه رئیس ستاد و بنهلم اول به فرانسه لشکر کشی کرد. در این محاربه پس سقوط کرد و بسمارک صلح گرفتن حشرات و عراس جنگی از فرانسه، دو منطقه مورد اختلاف آلمان و لوژن را نیز از فرانسه برپس گرفت. به دنبال این ماجرا، در ژانویه ۱۸۷۱ پادشاه پروس، به عنوان امپراتور آلمان در کخ ورسای (پاریس) تاج گذاری کرد و به دست بسمارک تاج امپراتوری را پیش دوم را بر تارک خود نهاد. این تاجگذاری در فصل آینه کاری ورسای غرور ملی فرانسویان را طوری خدشه دار کرد که بعد از این وقعه و بازگشت نیروهای آلمان به کشور خود عصبیه گرفتند به هر شک متخاصم شده این شکست را بپذیرند. طبعاً آلمان هم که به قیمت گرفتن تمام درفش ها و پرچم های اتحاد امپراتوری باپتون اول به بعد از فرانسویان و انتقال آن ها به موزه نظامی برلین فرانسویان را زخم دیده کرده بود همواره خود را آماده مقابله با فرانسه می‌کرد. دو کشور آلمان و فرانسه در فاصله ۱۸۷۱ تا ۱۹۱۴ به مدت ۴۳ سال در حالی که در

صلح به سر می‌بودند، به سرعت خود را مسلح و آماده جنگ با یکدیگر می‌کردند. به این پدیده تاریخی «صلح مسلح» می‌گویند. صلح مسلح، در واقع یک صلح خصمانه همراه با جنگ تبلیغاتی بر ضد یکدیگر بوده که می‌توان آن را نوعی «جنگ سرد» نامید. یعنی مشابه جریانی که بعد از پایان جنگ دوم جهانی در ۱۹۸۹ به مدت ۴۴ سال دنیا را در شب و تاب نگهداشته بود. در جریان صلح مسلح، کشورهای عضو دسته بندی های بین‌المللی به ویژه آلمان و فرانسه، در پی تکمیل سلاح ها و تجهیزات جدید در زمینه نظامی بودند. در فرانسه تانچه های پیه داری به شکل حمپاره اندازهای کنونی ساخته که غرض گلوله برب های ده کیلومتری از آن شلیک می‌شد. با آن که از آلمان اختراع هواپیما و تکمیل آن در ابتدای جنگ (۱۹۱۴)، شش سال پیشتر نمی‌گذشت. آلمانی ها و فرانسوی ها در ۱۹۱۴ هریک پس از دیگری هواپیما ساختند که قادر به شلیک مسلسل و فرود آوردن بمب بود. در فرانسه مسلسلی به نام اشپوه ساخته بودند که با آن جنگ می‌شد. قایق خدمت و طبقه عمومی مایول ها جوان را در آلمان و فرانسه به سرباز حربه ها تشابیه. در آلمان گروه صنعتی «گروپ» توپ های سنگی ساخت که می‌توانست گلوله های چهار صد کیلویی شلیک کند. متقابلاً فرانسوی ها

توپ هایی ساختند که برد آن زیادتر ولی وزن گلوله آن کمتر بود و به خمپاره اندازهایی مجهز شدند که گلوله آن از نظر وزن کمتر از گلوله توپ نبود. و سرانجام در آلمان ژنرال شلائف نظریه جنگ برق آسا را در ستاد جنگ آلمان ارائه داد. تا یک روز قبل از واقعه غرور و لیعهد اتریش در بوسنی، وضعیت اتحاد ملث (متحدین) و اتفاق ملث (متفقین) به این صورت درآمد. متفقین عبارت بودند از روسیه، صربستان، ژاپن، انگلستان، فرانسه و مونته نگرو ولی بعد از شروع جنگ ایتالیا نیز به سبب داشتن اختلافات با اتریش به متفقین در آمد. از اتحاد ملث خارج شد بعد از کشورهای پرتغال، رومانی، یونان، ایتالیا، متحده آمریکا نیز با آلمان و متحدین وارد جنگ شدند. اما کشورهای مانند بولیوی، چین، کوبا، گواتمالا، اکوادور، هائیتی، هندوراس، نیکاراگوآ و پاناما فقط به آلمان اعلان جنگ دادند. ولی عملاً درگیر جنگ نشدند. متحدین نیز عبارت بودند از آلمان، اتریش، مجارستان، عثمانی و بلغارستان. ۴. رقابت امپراتوری های روسیه تزاری، عثمانی، اتریش مجارستان در شبه جزیره بالکان

کشی های نیروی قریبی امپراتوری روسیه تزاری که می‌خواستند وارد مدیترانه شوند به سبب تنگه های بسفور و داردانل، که در اختیار عثمانی بود، به حال خطگی افتاده بودند. اتریشی ها و روسی ها در بالکان همواره از سلطه عثمانی بر این ناحیه ناراضی بودند و بحران هایی برای عثمانی ایجاد کرده بودند. امپراتوری روسیه چون خود را قیم مدافع مسلمان های جنوبی، صربستان و مونته نگرو می‌دانست، خود را آماده جنگ علیه عثمانی می‌کرد. چون امپراتوری عثمانی به اتریش هرگز به تصرف بالکان همواره رقت داشتند، و صربستان دروازه جنوبی اروپا بود، دولت های انگلستان، روسیه و اتریش نیز با توسعه نفوذ آلمانی در

این منطقه مقابله می کردند. منطقه پالکان، تبدیل به شبکه بارونی شده بود که در هر لحظه آماده انفجار بود. از آن جا که اتریش متحد آلمان و عثمانی بود، بعد از قتل ولیعهد اتریش در بوسنی اختلافات گذشته خود با عثمانی را کنار گذاشت و در کنار عثمانی و آلمان با متفقین جنگید.

آغاز جنگ

در ۲۸/ژوئن/۱۹۱۴ ولیعهد اتریش «آرشیدوک فرانسوا فردیناند» که برای دیدن یک مانور نظامی وارد بوسنی که جزء صربستان بود شده بود در ساریوو هدف گلوله «گاوریلو پرنسیپ» ۲۲ ساله قرار گرفت. گلوله ها بعد از یست دقیقه آرشیدوک و همسرش را به دیار عدم فرستاد. بدین ترتیب «شکه باروت اروپا» منفجر گردید و دولت های متخاصم به یکدیگر اعلان جنگ دادند. مذاکرات سیاسی و میانجیگری ها اثر نگذاشت. پیش از همه دولت های روسیه، فرانسه و آلمان تشنه جنگ بودند. روس ها به هواداری صربستان که نمی خواستند هم نژاد اسلاو آن ها اسیر اتریشی ها شوند به جنگ راغب بودند. آلمان نیز می خواست بار دیگر فرانسه را از پیش پای خود بردارد و فرانسوی ها هم تشنه انتقام از آلمان بودند. آلمان ها در دو جهت شرق و غرب باروسیه و فرانسه جنگ را آغاز کردند. در ۷/اوت/۱۹۱۴ آلمان بی طرفی بلژیک را نقض کرده و در جهت «لیژ» آن کشور را شکست داده و بروکسل را گرفت. سرداران بزرگ آلمان مانند ژنرال «الکساندر فون کلوک» و ژنرال «فون بلو» کلیه راه هایی را که به پاریس ختم می شد تسخیر نمودند. رئیس ستاد ارتش آلمان ژنرال مولتکه، نوه ژنرال مولتکه فاتح ۱۸۷۱ پاریس، می گفت به هر قیمت باستی پاریس فتح شود. در

ستاد جنگ ارتش فرانسه، «ژنرال ژوفر» به فرماندهی کل قوای فرانسه منصوب گردید و مقرر گردید که «مارشال فردیناند فوش» و «مارشال فیلیپ پتن» جلوی پیشروی قوای آلمان را گرفته و «ژنرال گالینی» عهدمدار دفاع از پاریس شد. چون پیشروی آلمان در جهت فرانسه سریع بود،

فرانسه به دو استراتژی دست زد. اول آن که از روسیه خواست که در جهت شرقی تانمی تواند از طریق پروس شرقی به سمت خاک اصلی آلمان پیشروی کند. دوم این که بر سر راه قوای آلمان خلق های بسیار عمیق به اندازه قدیک سرباز حفر نماید.

فرمانده کل قوای روسیه «گرانلوک نیکلا نیکلایوویچ»، دوش از ژنرال های خود یعنی «ژنرال سامسونف» و «ژنرال پروسلیف» را

ژنرال پرشینگ (آمریکایی) و ژنرال فوش (فرانسوی)

ژنرال ژوفر (فرانسوی) و ژنرال هیگ (انگلیسی)

عازم پروس شرقی کرد. ژنرال های آلمانی «پل فون هیندنبورگ» و «لودندرف» در جهت «تائن برگ» روس ها را شکست سختی دادند (۳۱/اوت/۱۹۱۴) و در نتیجه ژنرال سامسونف خودکشی کرد. آلمان ها بعد از این پیروزی به جبهه غرب توجه بیشتری کردند ولی خندق های طولانی فرانسوی ها پیشروی آن ها را کند کرده بود. آلمانی ها در جنگ های «سم»، «مارن» و «وردن» به خوبی جنگیدند و سعی نمودند که خود را به پاریس برسانند. حتی توانستند آن قدر به پاریس نزدیک شوند که از فاصله ۲۵ کیلومتری، پاریس را با گلوله های چهارصد کیلویی توپ هدف قرار دهند. مارشال گالینی سرسختانه از پاریس دفاع می کرد. در فاصله ۱۹۱۴ تا ۱۹۱۵ فرانسویان پنج میلیون گلوله توپ بر سر آلمان ها ریختند. این بار انگلیسی ها با تانک که مانند هزار پای پولادینی بود که روی زمین می خزید و گلوله ای به آن کارگر نمی شد به کمک فرانسوی ها آمدند. این نبرد سرنوشت ساز، جنگ سم بوده که در ۱۰/ژوئیه/۱۹۱۶ فرانسوی ها فاتح آن شدند. در نبرد «وردن» که سرنوشت سازترین نبرد برای نجات پاریس بود مارشال «فیلیپ پتن» یک ابار مهمات آلمانی را که حاوی چهارصد و پنجاه هزار گلوله توپ بود با گلوله های سنگین توپخانه مورد تهاجم قرار داده و باعث نابودی همه آن ها شد. در مدت بازده ماه هزاران توپ فرانسوی به صورت مداوم بر سر آلمان ها آتش می ریخت و یکصد هواپیمای بمب افکن فرانسوی سنگرهای آلمانی اطراف پاریس و وردن را بمباران می کرد. در نبرد وردن چهل میلیون و پانصد هزار گلوله توپ خمپاره و تفنگ از جانب فرانسوی ها و آلمانی ها به سمت یکدیگر شلیک و عاقبت منجر به نجات فرانسه شد. در این جنگ نبردهای هوایی و دریایی سنگین نیز

روی داد. برای اولین بار هواپیماهای آلمانی در ۳۰/اوت/۱۹۱۴ به آسمان پاریس یورش بردند و در ۲۲ سپتامبر به نضای بریتانیا حمله کردند. انگلیسی‌ها مقابلاً در اکتبر ۱۹۱۴ شوهتی دوسلدورف و کلن را بمباران نمودند. جنگ هوایی مانند عملیات زمینی در سراسر اروپا امری روزمره شد. ناوگان‌های دریایی و زیردریایی آلمان، که بعد از انگلستان دومین نیروی دریایی شناخته می‌شد به فرماندهی آدمیرال «آلفرد فون تیرپتز» در ۷/مه/۱۹۱۵ کشتی مسافربری انگلیسی به نام «لویتانیا» را که مسافران آمریکایی داشت غرق نمودند. آلمانی‌ها توانستند تا سواحل آمریکای جنوبی به وسیله زیردریایی نفوذ کنند. در جبهه خاور نزدیک جنگ به نفع انگلستان بود زیرا عثمانی‌ها در این جبهه از «ژنرال آلفونس» انگلیسی شکست خورده و در ژوئن ۱۹۱۶ خلیج بوسانگ «سرهنگ لورنس» شریف حسین و فرزندانش عبدالله و فیصل را بر ضد عثمانی وادار به شورش کرد.

در دسامبر ۱۹۱۷ بغداد، دمشق و فلسطین به دست انگلیس افتاد. واقعه‌ای که باعث شکست کلی متحدین به رهبری آلمان در اورشل ۱۹۱۷ شد. در نهایت ژنرال «پرشینگ» آمریکایی به اتفاق ژنرال «دوگلاس هیگ» انگلیسی، باقی مانده قوای آلمانی در فرانسه را شکست داده و باعث شدند که آلمان به طور کلی در نوامبر ۱۹۱۸ دچار شکست کامل شود. به این ترتیب در یک واکنش رادآهن منعقد به ژنرال فوش فرانسوی در جنگل «قامپیر» فرماندهان آلمان تسلیم قوای فرانسوی شدند.

با آن‌که در پایان جنگ، آلمان صاحب پنج هزار هواپیما بود و در جبهه شرقی به سبب پیروزی انقلاب کمونیستی (اکتبر/۱۹۱۷) مایلنگان پس در محل «برسب لیتوفسکه» یا

آلمان قراردادی در نوامبر/۱۹۱۸ امضا نموده و امتیازاتی به آلمان داده بودند دیگر برای آلمان پیروزی منتهی نمی‌شد. چون پیروزی احتمالی آلمان در جبهه فرانسه دچار شکستی بزرگ شده بود و از جانب دیگر چند روز قبل از تسلیم بدون قید و شرط آلمان در واکنش مارشال فوش، ویلهالم دوم امپراتور آلمانی به هند گریخته بود. نکته مهم در این است که پیروزی تازه نفسی مثل آمریکا بر وارد اروپا شده بود و لذا آلمان حتی قادر به یک لحظه مقاومت بشیر جنگ در جبهه غرب نبود.

آلمان تسلیم فوش و بدون قید و شرط را در واکنش مارشال فوش پذیرفت. بعد از فرار ویلهالم در آلمان جمهوری اعلام شد.

پی‌آمدهای جنگ

الف- خلع سلاح کامل آلمان؛ با تسلیم مارشال فوش، آلمانی‌ها قبول کردند که کلیه اراضی فرانسه و هم‌چنین آلمان و لیتوانیه فرانسه برگردانند و کلیه پرچم‌ها و علائم نظامی فرانسه را که در جنگ ۱۸۷۰ تا ۱۸۷۱ به غنیمت گرفته بودند طی تشریفات و با احترام به فرانسه بازگردانند. ضمناً برای این‌که آلمان دیگر قادر به جنگ نباشد کلیه نیروها و ماب جنگی آن کشور در زمین و هوا و دریا پس منقلب و تقسیم

سلطان عبدالحمید دوم

شد. طبق این قرارداد آلمان تمام هواپیماها، پنج هزار توپ، پنج هزار توپ موشکی و اقتصاد پنجاه هزار واگن را تسلیم متفقین نمود. همه قوای دریایی آلمان در آب‌های دیر به متفقین تسلیم شدند. وقتی که این خبرها به بریتان رسید سربازانی که بعضی گلولی از هوا می‌فروشان تمام پرچم‌های آلمان به پای محسنة فرزدیک گیر ریخته و به آتش کشیدند. تاوان آلمانی در سرب «اسکادافنو» بزرگ ساحل انگلیسی برای آن‌که سنگ تسلیم به دشمن را برای ابد از خود دور کند، تمام کشتی‌های موجود را منفجر کردند.

ب- کنفرانس ورسای این کنفرانس با شرکت «ویلسون» رئیس‌جمهور آمریکا و «لویج جورج» نخست‌وزیر انگلیس، «کلمنتسو» نخست‌وزیر فرانسه و «آرلانو» نماینده فرانسه در حضور نمایندگان آلمان تشکیل شد. در این کنفرانس که مورخین به آن «کنفرانس ورسای» می‌گویند، نمایندگان آلمان هر چیز را که جنو آن‌ها گذاشتند امضا کردند. مطابق تصمیمات ورسای بندر هامبورگ از آلمان جدا و به لهستان داده شد. ناحیه رسائی از برای مسلح آلمان تخلیه شد و تمامات سنگین نقدی به عهده دولت آلمان گذاشته شد که بر دارد «کمیته اقتصاددان بزرگ انگلیسی» گفت که قرارداد ورسای در حکم صلح کارناژ بود و همه چیز بر آلمان تحمیل شد. این تصمیمات و سخت‌گیری‌ها باعث شد که مردم آلمان بعدها کسی چون هیتلر را برای رمانداری خود انتخاب کنند و ۲۲ سال بعد هیتلر در همان واکنش مارشال فوش به تاریخ ۲۱ ژوئن/۱۹۳۴ ژنرال‌های فرانسوی را وادار به تسلیم بدون قید و شرط نمایند. این است که می‌گویند گذاشته چراغ راه آینده است.

ج- تجزیه کشور عثمانی به دوازده جنگ جهانی اول، کشور عثمانی که چهل و هشت

چون سد محکمی مانع نفوذ اروپایی ها بود و در این اواخر، به علت فساد سیاسی و اجتماعی، اروپاییان آن را «مرد بیمار اروپا» لقب داده بودند تجزیه شد و از آن کشورهای ترکیه، عراق، سوریه، لبنان، اردن، عربستان، کویت و مصر به وجود آمد. در همین حال صهیونیست های اروپا نیز از فرصت استفاده کرده بر نفوذ خود در فلسطین افزودند که در نهایت در جنگ دوم جهانی توانستند با پشتوانه سیاسی نظامی انگلستان، شوروی، آمریکا و سازمان ملل متحد، کشور اسرائیل را در سرزمین های اشغالی فلسطین تشکیل دهند که این خود سرآغاز منازعه ای طولانی در خاورمیانه شد. هنوز هم لایحل مانده است. با تبعید سلطان عبد الحمید دوم خاندان آل عثمان منقرض شد و دولت جدید ترکیه بر سر کار آمد.

ایران در جنگ جهانی اول

ایران علی رغم این که در جنگ جهانی اول شرکت نداشت و اعلام بی طرفی کرده بود، از این جنگ و تبعات آن خسارت فراوان دید. از جمله فحطی و گرسنگی ناشی از جنگ در آن دوران، چنان تأثیری در کشور ما گذاشت که موجب کاهش جمعیت و در نتیجه آسیب دیدن ساختار اجتماعی ایران گردید. در ادامه به اختصار، به اهم وقایع ایران در جنگ اول جهانی اشاره می کنیم:

در تیرماه ۱۲۹۳ بعد از تاج گذاری احمدشاه قاجار، جنگ آغاز شد و مستوفی الممالک طبق دستور احمدشاه بی طرفی ایران را به دنیا ابلاغ کرد. اما متفقین به بی طرفی ایران توجه نموده در ۷/۱۹۱۵ تیریز به وسیله عثمانی ها اشغال شد. در همین زمان واسموس کنسول آلمان در بوشهر عشایر فارس را علیه انگلیسی ها تحریک کرد و قوای هندی برای

تقویت قوای انگلیسی وارد جنوب ایران شدند که ماجرای دلیران تگستان را به دنبال داشت. در مارس ۱۲۹۵ ژنرال سرپرسی سایکس فرمانده انگلیس از طریق بندرعباس وارد ایران شد تا مواضع انگلیسی در جنوب تقویت شود. در همین زمان ژنرال بارانتف روسی نیز وارد بندرانزلی شد. احمدشاه از ترس آن که تهران به وسیله قوای روسیه اشغال شود قصد داشت که پایتخت را از تهران به اصفهان منتقل کند ولی سفیر روس به او اطمینان داد که پایتخت اشغال نخواهد شد. در ۱۹۱۷ (۱۲۹۶) به علت بروز انقلاب بلشویکی در روسیه قوای روسیه تزاری از ایران عقب نشینی کردند اما قوای ژنرال دنسترویل انگلیسی خود را به انزلی رسانیدند. قوای عثمانی نیز غرب ایران را اشغال کرده بود. در میان این زد و خوردها فحطی و گرسنگی بیداد می کرد. در جنوب که بین تنگستانی ها و قوای انگلیسی بردهای سختی در گرفته بود مردم فارس دچار کمبود مواد غذایی شدند. در تهران کابینه ها پشت سرهم سقوط می کرد. در پایان جنگ قوای انگلیسی در جنوب و بخشی از قوای روسی در شمال باقی ماندند و نمایندگان ایران در کنفرانس صلح پاریس نیز نتوانستند خواسته های ایران را مطرح کنند. بر اثر بی توجهی مقامات تهران به مسائل کشور میرزا کوچک خان که مدت ها با روس های تزاری می جنگید، این بار با بلشویک ها مبارزه کرد تا آن که وثوق الدوله رئیس الوزرا شد و قرارداد (۱۹۱۹) (۱۲۹۱) را با انگلیسی ها امضا کرد ولی در مقابل مقاومت سید حسن مدرس و قیام افرادی چون شیخ محمد خیابانی و کتلنل محمدقی خان پسیان این قرارداد به مرحله انجام در نیامد.

منابع:

- ۱- اطلس تاریخی جهان از آغاز تا امروز نوشته کالین مک ایودی، ترجمه فریدون طاطمی، نشر مرکز، تهران، ۱۳۶۴
- ۲- تاریخ جنگ جهانی اول نوشته سرپیپ محمد نجوان، چاپخانه ارتش، تهران، ۱۳۱۴
- ۳- تاریخ قرن نوزدهم و معاصر جلد چهارم نوشته فیروز مله، ژولیاژاک، ترجمه دکتر حسین فرهودی، انتشارات ابن سینا، تهران، ۱۳۴۲
- ۴- هنر و صنعت جنگ، سرپیپ محمدعلی پیروزان، دانشکده افسری، تهران، ۱۳۲۰
- ۵- نگاهی به تاریخ جهان نوشته خواهر لعل نهدی، ترجمه محمود تفضلی، جلد دوم، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۶۱.
- ۶- کلیات تاریخ، نوشته هج-ولز، ترجمه مسعود رجب نیا، جلد دوم، نگاه ترجمه و نشر کتاب، تهران، ۱۳۵۳.
- کنت دومولنکه بوه مارشال مولنکه بود که در ۱۸۷۱ در زمان یسمارک پارس را فتح کرد. به او مولنکه کوچک و به پدر بزرگش مولنکه بزرگ می گفتند.

کتاب کار تاریخ دوم راهنمایی
تألیف: حماد عباسی
تعداد صفحات: ۳۸ صفحه
قیمت: ۲۵۰۰ ریال

کتاب کار تاریخ سوم راهنمایی
تألیف: حماد عباسی
تعداد صفحات: ۵۹ صفحه
قیمت: ۳۵۰۰ ریال

کتاب کار جغرافیای اول راهنمایی
مؤلفان: دکتر مهدی چوبینه،
کوروش امیری بی
تعداد صفحات: ۱۲۸ صفحه
قیمت: ۷۵۰۰ ریال

کتاب کار جغرافیای دوم راهنمایی
مؤلفان: دکتر مهدی چوبینه،
کوروش امیری بی
تعداد صفحات: ۱۵۰ صفحه
قیمت: ۸۵۰۰ ریال

کتاب کار تاریخ اول راهنمایی
تألیف: سعید جمالیان
تعداد صفحات: ۹۵ صفحه
قیمت: ۶۰۰۰ ریال

کتابخانه رشد

در چند سال اخیر انتشارات مدرسه برهان اقدام به تألیف کتاب‌های کار برای دروس مختلف دوره راهنمایی نمود است. باید دانست که منظور از کتاب کار، کتاب تمرین یا حل المسائل و کتاب‌هایی از این قبیل نیست، بلکه کتاب‌هایی است که متناظر با کتاب درسی باشد، ضمن این که اغلب مباحثی اضافه بر مباحث کتاب درسی نیز به آن افزوده می‌گردد، در این جا مشخصات کتاب‌هایی که تاکنون از انتشارات مدرسه منتشر شده و یا در دست انتشار است جهت اطلاع شما دبیران محترم و دانش آموزان درج می‌گردد.

کتاب کار ریاضی اول راهنمایی
تألیف: دکتر محمد نقی دبیبی
تعداد صفحات: ۱۷۶ صفحه
قیمت: ۱۵۵۰۰ ریال
* توضیح: کتاب های دوم و سوم نیز در دست انتشار است.

کتاب کار جغرافیای سوم راهنمایی
مؤلفان: دکتر مهدی چوبینه،
کوروش امیری نیا
تعداد صفحات: ۱۴۴ صفحه
قیمت: ۷۸۰۰ ریال

کتاب کار فارسی اول راهنمایی
تألیف: جعفر ربانی
تعداد صفحات: ۱۶۸ صفحه
در دست انتشار

کتاب کار عربی اول راهنمایی
مؤلفان: دکتر عبدالعلی آل بویه
لنگرودی، عادل اشکیوس، احمد
برادری
تعداد صفحات: ۱۱۰ صفحه
قیمت: ۶۲۰۰ ریال

کتاب کار فارسی دوم راهنمایی
تألیف: جعفر ربانی
تعداد صفحات: ۱۸۴ صفحه
در دست انتشار

کتاب کار عربی دوم راهنمایی
مؤلفان: دکتر عبدالعلی آل بویه
لنگرودی، عادل اشکیوس، احمد
برادری
تعداد صفحات: ۱۰۴ صفحه
قیمت: ۵۸۰۰ ریال

کتاب کار عربی سوم راهنمایی
مؤلفان: دکتر عبدالعلی آل بویه
لنگرودی، عادل اشکیوس، احمد
برادری
تعداد صفحات: ۱۰۴ صفحه
قیمت: ۵۸۰۰ ریال

امور فرهنگی

شماره

شرایط اشتراک :

۱. واریز حداقل مبلغ ۱۵۰۰۰ ریال به عنوان علی الحساب به شماره ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت شعبه سرخه حصار، کد ۳۹۵ در وجه شرکت افست و ارسال اصل رسید بانکی به همراه فرم تکمیل شده اشتراک الزامی است.
۲. شروع اشتراک از زمان وصول فرم در خواست است.

نام و نام خانوادگی :

میزان تحصیلات:

نشانی کامل پستی:

استان:

خیابان:

پلاک:

مبلغ واریز شده:

تاریخ تولد:

تلفن:

شهرستان:

کوچه:

کد پستی:

شماره و تاریخ رسید بانکی:

امضاء

دیران محترم و دیگر خوانندگان عزیزی که مقالات و نوشته های خود را برای مجله می فرستند فرم زیر را نیز کامل کرده و ضمیمه نوشته خود به نشانی تهران ، صندوق پستی ۱۵۸۷۵۰۶۵۸۵ ارسال نمایند .

عنوان مقاله یا نوشته:

نام و نام خانوادگی نویسنده:

نشانی دقیق محل کار:

نشانی دقیق منزل:

شماره تلفن و کد شهرستان:

شماره حساب بانکی:

ایران شناسی - استان همدان

سافر زرین (قرن پنجم قبل از میلاد)

آرامگاه ابوعلی سینا

آرامگاه بابا طاهر عریان

صنایع دستی استان

امامزاده اطهر (ع)

کتیبه گنج نامه

آرامگاه ابوعلی سینا

آرامگاه حقیوق نیی

آرامگاه استر و مردهای

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات کمک آموزشی

در قایبستان ۸۳

با ویژه نامه های رشد
میهمان خانه های شما هستیم

دو ویژه نامه

مدیریت مدرسه

یک ویژه نامه

کودک • نوآموز • دانش آموز • نوجوان • جوان

یک ویژه نامه

آموزش ابتدایی • معلم • کارلای آموزشی

ویژه نامه های تاستانی، همزمان با ارائه کارنامه امتحانات پایان سال در واحدهای آموزشی سراسر کشور توزیع می شود
برای کسب اطلاع بیشتر به دفتر آموزشگاه های محل تحصیل خود و با ادارات آموزش و پرورش مراجعه کنید